Ð²Ú²êî²ÜÆ Ð²Üð²äºîàôÂÚ²Ü

²èàÔæ²ä²ÐàôÂÚ²Ü Ü² Ê²ð²ðàôÂÚàôÜ

«Արաբկիր» բժշկական համալիր –

ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý
ÇÝë ï Ç ï áõ ï

ìáñÉ¹ ìÇÅÝ Ð³Û³ë ï ³ÝÛ³Ý ·ñ³ë»ÝÛ³Ï

§ºñ»Ë³ÛÇ ³éáÕçáõÃÛáõÝÝ ³é³çÝ³ÛÇÝ ¿¦
ù³ñá½³ñß³í

¼º ÎàôÚò

Ð²Ú²êî²ÜàôØ Ø²Úðºð Æ, Üàð² Ì ÆÜÜºðÆ º ì ºðºÊ²ÜºðÆ ²èàÔæàôÂÚ²Ü ä²Ðä²ÜØ²Ü àÈàðîÆ ºÜÂ²Î²èàôòì² ÌøÜºðÆ º ì Ø²ð¸Î²ÚÆÜ èºêàôðêÜºðÆ Æð² ì ÆÖ² ÎÆ ¶Ü²Ð²îØ²Ü ìºð²´ºðÚ²È

ºñ¨³Ý, 2011

¼»ÏáõÛóÁ աստրաստվել է «Արաբկիր» բժշկական համալիր - ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ÇÝë ïÇ ïáõ ïÇ ÏáÕÙÇó, ²éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý աջակցությամբ, ìáñÉ¹ ìÇÅÝ Ð³Ù³ë ï³ÝÇ §ºñ»Ë³ÛÇ ³éáÕçáõÃÛáõÝÝ ³é³çÝ³ÛÇÝ ¿¦ù³ñá½³ñß³ íÇ ßñç³Ý³ ÏÝ»ñáõÙ:

Ð»ï³½áï áõÃÛáõÝÁ Çñ³Ï³Ý³óñ»É »Ý ¨ ½»ÏáõÛóÁ ÙßÏ»É »Ý՝ ê»ñ·»Ù ê³ñ·ëÙ³Ý, ¶³Ù³Ý» ²í³·Ù³Ý, ºí³ Øáíë»ëÙ³Ý, ÜáõÝ» ²É»ùë³ÝÙ³Ý, ²ñÙÇÝ» Ô³½³ñÙ³Ý, Ø³ñÇÝ³ Ø»ÉùáõÙáí³

Խորհրդատուներ՝ Արա Բաբլոյան, Կարինե Սարիբեկյան, Նաիրա Ղարախանյան, Լենա Ü³ÝáõßÙ³Ý

´áí ³Ý¹ ³ ÏáõÃÛáõÝ

²Ù÷á÷³·Çñ ……..……..... 5

Ü»ñ³ ÍáõÃÛáõÝ ……..……... 8

Հետազոտության նպատակները և մեթոդաբանությունը …….... 11

²ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÁ.
Մանկաբարձա-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝ …… 12

Մանկաբուժական ծառայություն …… 26

üáկուս խմբերում h³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇ ï íÛ³ÉÝ»ñ …… 40

ØÇç³½·³ÛÇÝ ÷áñÓÇ í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝ …… 45

º½ñ³Ï³ óáõÃÛáõÝÝ»ñ …….…… 53

²é³ç³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñ ……...…… 57

ú·ï³·áñÍí³Í·ñ³Ï³ÝáõÃÛáõÝ …… 58

Ð³í»Éí³ÍÝ»ñ …… 60

Ð²ä²ìàôØÜºð

²²ä……..	²éáÕçáõÃÛ³Ý ³é³çÝ³ÛÇÝ å³Ñå³ÝáõÙ
²Ü……..	²éáÕç³å³Ñ³ÑáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝ
²ì Ì ……	²½·³ÛÇÝ íÇ×³Ï³·ñ³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝ
²ØÜ……..	²Ù»ñÇÏ³ÛÇ ØÇ³óÛ³É Ü³Ñ³Ý·Ý»ñ
²ØÜ Ø¼¶……	²Ù»ñÇÏ³ÛÇ ØÇ³óÛ³É Ü³Ñ³Ý·Ý»ñÇ ØÇç³½·³ÛÇÝ ½³ñ·³óÙ³Ý ·áñÍ³Ï³ÉáõÃÛáõÝ
²äÐ……	²ÝÏ³Ë ä»ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ð³Ù³·áñÍ³ÏóáõÃÛáõÝ
²²Æ……	²éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÇÝë ï Çï áõ ï
²ÐÎ ……	²éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³ßË³ñÑ³ÛÇÝ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝ
Արաբկիր ԲՀ - º¸²Æ……..	«Արաբկիր» բժշկական համալիր - ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ÇÝë ï Çï áõ ï
´Î……...	´ÅßÏ³Ï³Ý Ï»Ýï ñáÝ
´úÎì	´ÅßÏ³Ï³Ý û·ÝáõÃÛ³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåÙ³Ý í³ñáõáõÃÛáõÝ
ÐÐ……..	Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝ
ºØ……..	º íñáÙÇáõÃÛáõÝ
ºä´Ð……..	Երևանի պետական բժշկական համալսարան
Î¶Ü……	ÎñÃáõÃÛ³Ý ¨ ·Çï áõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝ
Ø²Î ……	ØÇ³óÛ³É ³½·»ñÇ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝ
ØÆ²ì ……	Մարդու իմունային անբավարարության վիրուս
äØ¨¶Æ……	ä»ñÇÝ³ïáÉá·Ç³ÛÇ, մանկաբարձության ¨ ·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³ÛÇ ÇÝë ï Çï áõ ï
Ø¨Ø²äÎ ……	Øáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý Ï»Ýï ñáÝ
ØÐÆì ……	Ø³ÝÏ³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÇÝï »·ñ³óí³Í í³ñáõÙ
ØÜº……	Ø³Ûñ»ñ, Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñ ¨ »ñ»Ë³Ý»ñ
ì ì Ð¶……	ìáñÉ¹ ìÇÅÝ Ð³Û³ëï³ÝÛ³Ý ·ñ³ë»ÝÛ³Ï
î¼Ì ……	î³ñ³Íù³ÛÇÝ ½³ñ·³óÙ³Ý Íñ³·Çñ

²Øöàö²¶Æð

êáõÛÝ ½»ÏáõÛóÁ å³ïñ³ëï»É ¿ Արաբկիր ԲՀ - º¸²Æ – Ç ÏáÕÙÇó, ÐÐ ²Ü աջակցությամբ, ìáñÉ¹ ìÇÅÝ Ð³Û³ëï³ÝÇ §ºñ»Ë³ÛÇ ³éáÕçáõÃÛáõÝÝ ³é³çÝ³ÛÇÝ ¿¦ù³ñá½³ñß³íÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ Çñ³Ï³Ý³óí³Í Ñ»ï³½áïáõÃÛ³Ý ÑÇÙ³Ý íñ³:

Ð»ï³½áïáõÃÛ³Ý Ýå³ï³ÏÝ ¿ñ. Ý»ñÏ³Û³óÝ»É Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ, »ñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ Ù³Ûñ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý áÉáñïÇ Çñ³íÇ×³ÏÁ, í»ñ Ñ³Ý»É ³éÏ³ ÑÇÙÝ³ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ` ·Ý³Ñ³ï»Éáí բժշկական Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛáõÝÝ áõ Ñ³ë³Ý»ÉÇáõÃÛáõÝÁ ¨ Ù³ñ¹Ï³ÛÇÝ é»ëáõñëÝ»ñáí ³å³ÑáííÍáõÃÛáõÝÁ:

Ð»ï³½áïáõÃÛ³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÝ ¿ÇÝ. áõëáõÙÝ³ëÇñ»É áÉáñïÇ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ, ù³ñï»½³·ñ»É ØÜº ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ բաշխվածությամբ, բ³ó³Ñ³Ûï»É ³éÏ³ ÑÇÙÝ³Ï³Ý բացերը և կարիքները, áõëáõÙÝ³ëÇñ»É Ùáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³ßË³ñÑáõÙ ³éÏ³ É³í³·áõÛÝ Ùá¹»ÉÝ»ñÁ:

Հետազոտության մեթոդաբանությունը Ý»ñ³éáõÙ ¿` ·ñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ¨ ³éÝãíáÕ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÇ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝ, ïíÛ³ÉÝ»ñÇ Ñ³í³ù³·ñáõÙ ¨ í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝ` ³½·³ÛÇÝ ¨ Ù³ñ½³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³Ïáí, ýոկուս խմբեռÇ ùÝÝ³ñÏáõÙÝ»ñ` ÍÝáÕÝ»ñÇ ¨ բուժանձնակազմի Ñ»ï, Ñ³Ù³¹ñáõÃÛáõÝÝ»ñ Ùáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ տարբեր երկրների ցուցանիշների ¨ Ùá¹»ÉÝ»ñÇ Ñ»ï: àõëáõÙÝ³ëÇñí»É »Ý áÉáñïÇ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³ÝÁ, Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ·Ý³Ñ³ïÙ³ÝÝ ³éÝãíáÕ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ ¨ Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÁ: ú·ï³·áõÍí»É »Ý ÐÐ ²Ü Ùáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý պահպանման բաժնի հետ համագործացությամբ մշակված Ñ³ñó³ß³ñ»ñ: îíÛ³ÉÝ»ñÁ ïñ³Ù³¹ñí»É »Ý Ù³ñ½å»ï³ñ³ÝÝ»ñÇ ³éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý í³ñãáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ բուժհաստատությունների կողմից, Ý»ñ³éí»É »Ý Ã»º ³éáÕçáõÃÛ³Ý ³é³çÝ³ÛÇÝ å³Ñå³ÝÙ³Ý, Ã»º ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ ûÕ³ÏÝ»ñÁ: ì»ñÉáõÍí»É ¿ Ù³ñ½»ñÇó Երևանի մանկաբուժական ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñ áõÕ»·ñáõÙÝ»ñÇ ·áõÍ»É³Ï»ñåÁ: ú·ï³·áõÍí»É »Ý Ý³¨ ÐÐ ²²Æ ï»Õ»Ï³ïí³Ï³Ý–í»ñÉáõÍ³Ï³Ý Ï»Ýïñáõ Ç ïÛÉ³Ý»ñÁ, ÐÐ ²Ü Øáñ áõ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý բաժնի ÏáÕÙÇó Ù³ñ½»ñÇó ûå»ñ³ïÇí ÁÝÃ³ó³Ï³ñ·áí Ñ³í³ù³·ñí³Í áñáß ï»Õ»Ï³ïíáõÃÛáõÝ: ºñ»Ë³Ý»ñÇ Ãí³ù³Ý³ÏÇ Ù³ëÇÝ íÇ×³Ï³·ñ³Ï³Ý ïíÛ³ÉÝ»ñÁ ïñ³Ù³¹ñí»É »Ý ÐÐ ²ì Ì ÏáÕÙÇó:

Ð³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÁ ÍÝáÕÝ»ñÇ ֆոկուս խմբերի հետ իրականացվել են ՎՎ կոՇÙÇó ÁÝïñí³Í Ð³Û³ëï³ÝÇ 6 Ù³ñ½»ñÇ ù³Õ³ùÝ»ñáõÙ ¨ ·ÛáõÕ»ñáõÙ, իսկ բÅÇßÏÝ»ñÇ Ñ»ï` ÝáõÛÝ տարածաշրջանների բժշկական կենտրոններում:

ÐÇÙÝ³Ï³Ý ³ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÁ

Մանկաբարձա-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛ³Ý áÉáñï

Ü»ñÏ³ÛáõÙë, Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ²ÐÎ «Առողջություն բոլորի համար» շտեմարանի 2009Ã. ïíÛ³ÉÝ»ñÇ, Ù³ÝÏ³բարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñáí ³å³ÑáííÍáõÃÛ³Ý Ð³Û³ëï³ÝÇ óáõó³ÝÇßÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝáõÙ ¿ ÙÇçÇÝ ºíñáå³Ï³ÝÙ³Ï³ñ¹³ÏÇÝ:

ø³Õ³ùÝ»ñáõÙ Ï³¹ñ»ñáí Ñագեցվածությունը մնացել է բարձր, իսկ գյուղական շրջաններում՝ անբավարար: Մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñáí, Ñ³ïÏ³å»ë íÇñ³Ñ³ïáÕ, Ñ³Ù³ÉñÍ³Í ã»Ý ÙÇ ß³ñù ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñ, կրճատվել է մանկաբարձական ստացիոնարներում աշխատող նեոնատոլոգների թիվը: àñáß

ï ³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñ ãáõÝ»Ý ³Ý»ëÃ»½ÇáÉá·–é»³ÝÇÙ³ ïáÉá·Ý»ñ, բացի այդ՝ í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇ ÁÝÃ³óքում միայն եզակի մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñ »Ý áõÕ»·ñí»É ßñç³ÝÝ»ñáõÙ ³ßË³ï»Éáõ:

2008Ã. 2-ñ¹ ÏÇë³ÙÛ³ÏÇó Ý»ñ¹ñí»É ¨ ß³ñáõÝ³ÏíáõÙ ¿ Çñ³Ï³Ý³óí»É §ÌÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý å»ï³Ï³Ý Ñ³í³ëï³·ñÇ Íñ³·ÇñÁ¦, ÇÝãÝ ³å³Ñáí»É ¿ Ù³ïã»ÉÇ ¨ պետության կողմից երաշխավորված անվճար բուժօգնություն հղիության և ծննդաբերության ÁÝÃ³óùáõÙ: êáõÛÝ Íñ³·ÇñÁ Ýå³ëï»É ¿ հիվանդանոցային ծննդաբերությունների ÁÝ¹·ñÏí³ÍáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÇ ³×ÇÝ ¨ ÑÕÇÝ»ñÇ Ý³Ë³ÍÝÝ¹Û³Ý ÑëÏáÕáõÃÛ³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÇ բարելավմանը:

Ì»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ՀՀ կառավարության, Համաշխարհային բանկի վարկային ÙÇçáóÝ»ñÇ Ñ³ßíÇÝ, ìÆì²êºÈ ØÎê ÁÝÏ»ñáõÃÛ³Ý, êáóÝ»ñ¹ñáõÙÝ»ñÇ áõ Ð³Ù³Ñ³ÛÏ³Ï³Ý հիմնադրամների օժանդակությամբ ½·³ÉÇ ³ßË³ï³Ýù ¿ Ï³ï³ñí»É ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý հիմնարկների նյութատեխնիկական բազայի բարելավման ուղղությամբ: ²ÐÎ/ÚàôÜÆêºü Ñ³Ù³·áñÍ³ÏóáõÃÛ³Ý ¨ ²ØÜ Ø¼¶ Üúì² Íñ³·ñÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ Çñ³Ï³Ý³óí»É »Ý ÏñÃ³Ï³Ý բազմամակարդակ ծրագրեր՝ Ï³¹ñ»ñÇ ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý áõëáõóÙ³Ý, áõÕ»óáõÛóÝ»ñÇ Ùß³ÏÙ³Ý ¨ Ý»ñ¹ñÙաև ուղղությամբ:

²ñ¹Ç³Ï³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÇó ¿ ÑÕÇÝ»ñÇ Ùáï í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ÝÏ³ïíáÕ ëÇñï³ÝáÃ³ÛÇÝ, Ï»Ýïñáý³Ï³Ý ÝÛ³ñ¹³ÛÇÝ, ÙÇ½³ë»é³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·»ñÇ, ë»é³Ï³Ý ճանապարհով փոխանցվող հիվանդությունների և գեստացիոն այլ բարդությունների ï³ñ³Íí³ÍáõÃÛ³Ý ³×Á, ընտանեկան բժիշկների ու մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ·áñÍ³éáõÛÃÝ»ñÇ Ñëï³Ï»óÙ³Ý Ñ³ñóÁ, ÑÕÇÝ»ñÇ Ñ³Ù³ï»Õ í³ñáõÙÁ, ÑÕÇÝ»ñÇ ËáñÑñ¹³ïíáõÃÛáõÝÁ ¨ Å³Ù³Ý³ÏÇÝ áõÕ»·ñáõÙÁ »ññáñ¹³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ բուժհաստատություն:

âÝ³Û³Í Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÁ í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ցուցաբերում է իջեցման որոշ³ÏÇ ÙÇïáõÙ, ë³Ï³ÛÝ ß³ñáõÝ³ÏáõÙ »Ý բարձր ÙÝ³É å»ñÇÝ³ï³É å³ï×³éÝ»ñáí å³ÛÙ³Ý³íáñí³Í Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý ¹»åù»ñÁ Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ Ï³éáõóí³ÍùáõÙ:

Ð»ï³½áïáõÃÛ³Ý ³ñ¹ÛáõÝùáõÙ ³é³ç³ñÏí»É »Ý ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñ áõÕÕí³Í Çñ³íÇ×³ÏÇ բարելավՈ³ÝÁ, áñáÝóÇó »Ý. ըստ տարածաշրջանների գլխավոր մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ Ý³ËÏÇÝ ·áñÍáÕ Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç í»ñ³Ï³Ý·ÝáõÙÁ, ³éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý, Ñ³Ýñ³å»ï³Ï³Ý ¨ Ù³ñ½³ÛÇÝ ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñÇ ÙÇç¨ áõÕÕ³Ñ³Û³ó-ֆունկցիոնալ կապի ամրապնդումը, մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ¨ ընտանեկան բժիշկների աշխատանքների կազմակերպման հարաբերակցության մոդելների ու դրանց կանոնակարգերի մշակումը, ընտանեկան բժիշկների, մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ և մանկաբարձուհիների հետդիպլոմային ու շարունակական կրթման ծրագրերի բարելավման ուղղությամբ առաջարկությունների ներկայացումը և այլն:

Մանկաբուժական ծառայության áÉáñ ï

Մարզերի մանկաբուժական ծառայությունների ծանրաբեռնվածության áõëáõÙÝ³ëÇñáõÙÁ óáõÛó ¿ ï³ÉÇë, áñ Ù³ñ½»ñáõÙ ÍÝí³Í ÙÇÝã¨ Ù»Ï ï³ñ»Ï³Ý »ñ»Ë³Ý»ñÇ Ùáï Ù»Ï ÑÇÝ·»ñáñ¹Á ÑáëåÇï³É³óíáõÙ »Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ հիվանդանոցների բաժանմունքը՝ այսինքն Ù³ñ½³ÛÇÝ ¨ ï³ñ³Íù³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÁ Çñ³Ï³ÝáõÙ áõÝ»Ý Ï³ñ¨áñ ¹»ñ³Ï³ï³ñáõÙ: Վերլուծությամբ ի հայտ »Ý »Ï»É Ù³ñ½»ñÇ ցուցանիշների միջև առկա զգալի տարբերություններ, որոնց հնարավոր պատ×³éÝ»ñÝ »Ý բուժû·ÝáõÃÛ³Ý áñ³ÏÇ, բուժ³ÝÓÝ³Ï³½ÙÇ ³éÏ³ÛáõÃÛ³Ý ¨ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ

տարբերությունները: Գնահատվել է մարզերից դեպի Երևանի մանկական հիվանդանոցներ áõÕ»·ñáõÙÝ»ñի քանակը և դրա հարաբերակցությունը մարզի մանկական բնակչության հետ, áõñ ÝáõÛÝ³å»ë Ñ³Ûï Ý³բերվել »Ý էական տարբերություններ: Ü»ñÏ³Û³óí³Í ï íÛ³ÉÝ»ñÁ íÏ³ÛáõÙ »Ý Ý³¨ Ù³ñ½»ñáõÙ Ã»' ³é³çÝ³ÛÇÝ, Ã»' »ñÏñáñ¹³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ ÏÝ»ñáõÙ »ñ»Ë³Ý»ñÇ բուժման և ուղեգրման տարբեր մոտեóáõÙÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ:

Ì»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ մանկաբույժների և մանկաբուժական մասնագետների թիվը Ïñ×³ï í»É ¿ հիմնականում մարզային բուժհաստատությունների հաշվին: Առկա է մարզերի մանկաբուժական անձնակազմի խիստ արտահայտված «ծերացում» և երիտասարդ Ù³ëÝ³·»ï Ý»ñÇ å³Ï³ë: Ø³ÝÏ³Ï³Ý áõÕÕí³ÍáõÃÛ³Ý Ý»Õ Ù³ëÝ³·»ï Ý»ñÁ Ù³ñ½»ñáõÙ գործնականում բացակայում են:

ÐÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ ë³ñù³íáñáõÙÝ»ñáí ³å³Ñáííí³ÍáõÃÛáõÝÁ ¨ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý å³ÛÙ³ÝÝ»ñÁ í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ½·³ÉÇáñ»Ý բարելավվել »Ý: ê³Ï³ÛÝ, ³Ûë ï»Õ ¨ë առկա է էական անհամաչափություն տարբեր ßñç³Ý³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ ÙÇç¨:

Ì»ó Ù³ñ½»ñáõÙ Çñ³Ï³Ý³óí³Í օնողների և բժիշկների հետ Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇ ÙÇçáóáí վեր են հանվել բուժօգնությ³Ý ïñ³Ù³¹ñÙ³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ, ¹ñ³ÝóÇó ¿ áñáß գյուղական ամբուլատորիաներում համատեղությամբ աշխատող ընտանեկան բժիշկների կամ մանկաբույժների ծանրաբեռնվածությունը, ընտանեկան բժշկության վերապատրաստման կազմակերպման և որակի որոշ հարցեր, ընտանեկան բժշկության ինստիտուտի և առաջնային օղակում մանկաբույժների աշխատանքի հիմնախնդիրները և ³ÛÉÝ:

Ð»ï³½áïáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ áõëáõÙÝ³ëÇñí»É¿ ³ñ¹Ç ÙÇç³½·³ÛÇÝ ÷áñÓÁ, Ý»ñ³éÛ³É ²äÐ, ºíñáå³¨ ²ØÜ: Ø³ëÝ³íáñ³å»ë Ý»ñÏ³Û³óí»É »Ý ûñÇÝ³ÏÝ»ñ ²äÐ áñáß »ñÏñÝ»ñáõÙ ·áñÍáÕ Ùá¹»ÉÝ»ñÇó:

Ð»ï³½áïáõÃÛ³Ý ³ñ¹ÛáõÝùáõÙ Ý»ñÏ³Û³óí»É »Ý ³é³ç³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñ իրականացվելիք միջոցառումների ուղղությամբ, որոնցից են Կառավարության ներկա ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ³Ùñ³åÝ¹áõÙÁ Ùáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý áÉáñïáõÙ, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë áõÕÕí³Í Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·Ù³ÝÁ, ÙáÝÇïáñÇÝ·ÇÝ և աջակցող վերահսկմանը, մարզային բուժհաստատությունների մակարդակներում áñ³Ï³Ï³Ý ¨ ù³Ý³Ï³Ï³Ý óáõó³ÝÇßÝ»ñÇ ·Ý³Ñ³ïÙ³Ý ¨ բարելավման գործուն Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ¨ Ù»Ë³ÝÇ½ÙÇ Ý»ñ¹ñáõÙÁ, մարզային/տարածաշրջանային մանկաբույժների ¨ մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ÇÝëïÇïáõïÇ áõÅ»Õ³óáõÙÁ, մանկաբույժի դերի և տեղի Ñëï³Ï»óáõÙÁ ¨ ³ÛÉÝ:

Ü°ð² Ì àôÂÚàôÜ

Մոր ու մանկան բարեկեցությունը և առողջությունը Ñ³Ý¹Çë³ÝáõÙ »Ý Ù³ñ¹ÏáõÃÛ³Ý Ï³ÛáõÝ ½³ñ·³óÙ³Ý Ý³Ë³å³ÛÙ³ÝÁ: Üáñ³ÍÝÇ ÍÝáõÝ¹Á ÝßÁ³Ý³íáñáõÙ ¿ ÏÛ³ÝùÇ Ï»Ýë³Ï³Ý gիկլի սկիզբÁ, áñÇÝ Ñ³çáñ¹áõÙ »Ý í³Õ Ù³ÝÏáõÃÛáõÝÁ, ¹åñáó³Ï³Ý ï³ñÇÝ»ñÁ, ¹»é³Ñ³ëáõÃÛáõÝÁ, »ñÇï³ë³ñ¹áõÃÛáõÝÁ, Ñ³ëáõÝ ï³ñÇùÁ ¨ Í»ñáõÃÛáõÝÁ: Î»Ýë³Ï³Ý óÇÏÉÇ ßñçաանակներում առավել նշանակալից, բայց միևնույն ժամանակ ³é³í»É Ëáó»ÉÇ ßñç³ÝÝ»ñÝ »Ý` ÑÕÇáõÃÛáõÝÁ, ծննդաբերությունը և հետծննդյան՝ ÍÝÝ¹ÇÝ ³ÝÙÇç³å»ë Ñ³çáñ¹áÕ ժամանակահատված: Համապատասխանաբար, ³Û¹ ÷áõÉ»ñáõÙ / ßñç³ÝÝ»ñáõÙ Ù³ñ¹áõ ³éáÕçáõÃÛáõÝÁ å³Ñ³Ýçáõ Ù ¿ Ûáõñ³Ñ³ ïáõÏ Ùáï»óáõÙ՝ ուղղված բնական և արհեստական տարաբնույթ íï³Ý·Ý»ñÇ í»ñ³óÙ³ÝÁ: ÀÝ¹Ñ³Ýուր առմամբ Ñ³ë³ñ³ÏáõÃÛ³Ý, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë՝ Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ »ñÏñÇ ½³ñ·³óí³ÍáõÃÛ³Ý աստիճանը բնութագրող Ï³ñ¨áñ³·áõÛÝ óáõóÇã է մանուկների և մայրերի առողջության և բարեկեցության Ù³Ï³ñ¹³ÏÁ:

20-ñ¹ ¹³ñáõÙ, տարբեր երկներում առողջապահական և սոցիալական ոլորտÝ»ñáõÙ Ó»éÝ³ñÏí³Í ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇ ßÝáñÑÇí ·ñ³Ýóí»É »Ý ½·³ÉÇ Ñ³çáÕáõÃÛáõÝÝ»ñ ÝßÍ³Í áÉáñïÝ»ñáõÙ: ê³Ï³ÛÝ, ÇÝãå»ë ÝßíáõÙ ¿ Ø²Î–Ç ·ÉË³íáñ ù³ñïáõÕ³ñÇ 2010 Ã. Ññ³å³ñ³Íí³Í ½»ÏáõÛóáõÙ *§³Ù»Ý ï³ñÇ ÙÇÉÇáÝ³íáñ Ï³Ý³Ûù ¨ »ñ»Ë³Ý»ñ Ù³Ñ³ÝáõÙ »Ý Ï³ÝË³ñ·»ÉÇ å³ï×³éÝ»ñÇó: Üñ³Ýó ï³é³å³ÝùÝ»ñÝ ³ÝÁÝ¹áõÝ»ÉÇ »Ý 21-ñ¹ ¹³ñáõÙ: àõëïÇ Ù»Ýù å»ïù ¿ ³í»ÉÇÝ ³Ý»Ýù ³ÛÝ Ýáñ³ÍÝÇ Ñ³Ù³ñ, áí í³ñ³Ïí»É ¿ å³ñ½ ներարկումից, այն փոքր տղայի համար, ով երբեք չի կարողանա լիարժեք զարգանալ Ã»ñëÝáõóÙ³Ý å³ï×³éáí: Ø»Ýù å»ïù ¿ ³í»ÉÇÝ ³Ý»Ýù ³ÛÝ ¹»é³Ñ³ë ³ÕçÝ³ÏÇ Ñ³Ù³ñ, áí ³Ýó³ÝÏ³ÉÇ ÑÕÇáõÃÛ³Ý ³é³ç ¿ Ï³Ý·Ý³Í, ³ÛÝ ³ÙáõëÝ³ó³Í ÏÝáç Ñ³Ù³ñ, áí í³ñ³Ïí»É ¿ ØÆ²ì-áí ¨ ³ÛÝ Ùáñ Ñ³Ù³ñ, ով ծննդաբերության բարդություններ ունի¦:*

Ø²Î–Ç ¶ÉË³íáñ ù³ñïáõÕ³ñÁ ÝßÁ»É ¿ Ï³Ý³Ýó ¨ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý բարելավման ուղղված գործողությունների շրջանակÁ, áñÁ Ý»ñ³éáõÙ ¿.

- *úÅ³Ý¹³ÏáõÃÛáõÝ »ñÏñÇ ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñÇÝ՝ ³í»ÉÇ Ù»Í, Ï³ÝË³ï»ë»ÉÇ ¨ Ï»ÝëáõÝ³Ï Ý»ñ¹ñáõÙÝ»ñ Ï³ï³ñ»Éáõ ÙÇçáóáí:*
- *²éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ Ï»Ýë³ñ³ñ ÙÇç³ÙïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÇ³ëÝ³Ï³Ý ïñ³Ù³¹ñáõÙ, áñå»ë½Ç Ï³Ý³Ûù ¨ Ýñ³Ýó »ñ»Ë³Ý»ñÁ Ï³ñáÕ³Ý³Ý օգտվել կանխարգելիչ և բուժական ծառայություններից՝ երբ և որտեղ դրանց ³ÝÑñ³Å»ßïáõÃÛáõÝÁ ÉÇÝÇ:*
- *²í»ÉÇ Ñ½áñ ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·»ñ՝ ³ÝÑñ³Å»ßï ÑÙïáõÃÛáõÝÝ»ñáí օժտված բուժաշխատողներով:*
- *Üáñ³ñ³ñ³Ï³Ý Ùáï»óáõÙÝ»ñ áõÕÕí³Í ýÇÝ³Ýë³íáñÙ³ÝÁ, ³ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÇ ëï»ÕÍÙ³ÝÁ ¨ ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï Ù³ïáõóÙ³ÝÁ:*
- *Կատարելագործված մոնիտորինգ և գնահատում՝ բոլոր դերակատարների Ñ³ßí»ïíáÕ³Ï³ÝáõÃÛáõÝÝ ³å³Ñáí»Éáõ Ñ³Ù³ñ:*

Ø²Î-Ç Գլխավոր քարտուղարը կոչ է անում բոլáñ Î³é³í³ñáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ Ó»éÝ³ñÏ»É ù³ÛÉ»ñ, áõÕÕí³Í ïíÛ³É ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ ÉáõÍÙ³ÝÁ, ÙÇ¨ÝáõÛÝ Å³Ù³Ý³Ï ÝßÁ»Éáí, áñ é»ëáõñëÝ»ñÁ ¨ ³½·³ÛÇÝ é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ï³Ëí³Í »Ý Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ »ñÏñÇ ³é³ÝÓÝ³Ñ³ïÏáõÃÛáõÝÝ»ñÇó: ²í»ÉÇ ù³Ý ùë³Ý ï³ñÇ ÙÇç³½·³ÛÇÝ Ñ³ÝñáõÛ³Ý ÏáÕÙÇó ³ñÅ¨áñí»É ¿ Ñ³ïÏ³å»ë ³é³çÝ³ÛÇÝ ûÕ³ÏÇ ¹»ñ³Ï³ï³ñáõÙÁ, áñÁ í»ñç»ñë (2008 Ã.) ¨ë Ù»Ï ³Ý·³Ù í»ñ³Ñ³ëï³ïí»ó ²ÐÎ-Ç ÏáÕÙÇó: ²Û¹ å³ñ³·³ÛáõÙ, Ï³ñ¨áñíáõÙ¿ ïíÛ³É»ñÏñÇ å³ïÙ³Ï³Ý å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇÝ ¨ é»ëáõñëÝ»ñÇÝ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·»ñÇ Ó¨³íáñáõÙÁ, ÇÝãÁ ÃáõÛÉ Ïï³ ³é³í»É ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï ³å³Ñáí»É Ù³Ûñ»ñÇ ¨

Ù³ÝáõÏÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛáõÝÁ: ÊáõÑÑ¹³ÛÇÝ Å³Ù³Ý³Ï³ßñç³ÝÇó Ð³Û³ëï³ÝÁ Å³é³Ý·»É¿ Ùáõñ ու մանկան առողջության պահպանման բավականին զարգացած համակարգ: 90-³Ï³ÝÝ»ñÇ սկզբին այն ներառել է հանրապետական նշանակության 3 հիվանդանոցներ և 2 ÍÝÝ¹³ïáõÝ, 8 Ù³ÝÏ³Ï³Ý ù³Õ³ù³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³Ýáó ¨ 20 ÇÝùÝáõñáõÛÝ ÍÝÝ¹³ïáõÝ, 41 Ù³ÝÏ³Ï³Ý բաժանմունք և 31 մանկաբարձա-·ÇÝ»ÏáÉáգիական բաժանմունք ընդհանուր / շրջանային ÑÇí³Ý¹³ÝáõÝ»ñÇ Ï³½ÙáõÙ, Ù»Ï Ù³ÝÏ³Ï³Ý ÇÝý»ÏóÇáÝ ÑÇí³Ý¹³Ýáó:

Արտահիվանդանոցային բուժօգնությունը տր³Ù³¹ñíáõÙ ¿ñ 10 ÇÝùÝáõñáõÛÝ Ù³ÝÏ³Ï³Ý åáÉÇÏÉÇÝÇÏ³Ý»ñÇ, 42 Ï³Ý³Ýó ÏáÝëáõÉï³óÇ³Ý»ñÇ, 52 Ù³ÝÏ³Ï³Ý բաժանմունքներÇ և 72 մանկաբարձա-գինեկոլոգիական կաբինետներÇ ÏáÕÙÇó, áñáÝù գործում էին ընդհանուր նշանակության ամբուլատոր-åáÉÇÏÉÇÝÇÏ³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ *[2]*: ´³óÇ վերոհիշյալից, բուժօգնություն տրամադրում էին մի շարք í»ñ³Ï³Ý·ÝáÕ³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñ ¨ ¹Çëå³Ýë»ñ Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ÝÏ³Ï³Ý բաժանմունքեր: Իրականացվում էին կազմակերպա-Ù»Ãá¹³Ï³Ý, Éáõë³íáñã³Ï³Ý ³ßË³ï³ÝùÝ»ñ, Ï³ÝË³ñ·»ÉÇã ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñ` Ý»ñ³é»Éáí ¹åñáó³Ï³Ý ¨ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: Սակայն, հարկ է նշել, որ նույնիսկ բարվոն 80-³Ï³ÝÝ»ñÇÝ, Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñáí ³å³Ñáííí³ÍáõÃÛáõÝÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ùáï Ù»Ï »ññáñ¹áí ½ÇçáõÙ ¿ñ ÊáõÑÑ¹³ÛÇÝ ÙÇáõÃÛ³Ý ÙÇçÇÝ óáõó³ÝÇßÇÝ:

ºñÏñÇ ³ÝÏ³ËáõÃÛ³Ý Ñ³ëï³ïáõÙÇó Ç í»ñ, Ùáõñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ÑÇÙÝ³ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ ·»ñ³Ï³ÛáõÃÛáõÝÁ ³ñï³óáÉí³Í ¿ ÐÐ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛáõÝáõÙ, ÙÇ ß³ñù ûñ»ÝùÝ»ñáõÙ, ÇÝãå»ë նաև գործադիր իշխանության բազմաթիվ փաստաթղթերում: Վերջին տասնամյակի առավել Ï³ñ¨áõñ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÇó »Ý ÐÐ Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó ÁÝ¹áõÝí³Í §Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ »ñ»Ë³ÛÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý 2004-2015 ÃÃ. ³½·³ÛÇÝ Íñ³·ÇñÁ¦, §Øáõñ áõ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý 2003-2015 ÃÃ. é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÁ¦, §ì»ñ³ñï³¹ñողական առողջության բարելավման 2007-2015 ÃÃ. ³½·³ÛÇÝ é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÝ áõ ·áõÍáõáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Íñ³·ÇñÁ¦, §ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý 2009-2015 ÃÃ. é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÁ¦: Üßí³Í ÷³ëï³ÃÕÃ»ñáõÙ Ù³ïÝ³Ýßí³Í »Ý áÉáñïÇ ÑÇÙÝ³ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ, ë³ÑÙ³ÝíáõÙ »Ý Ï³Ý³Ýó ¨ երեխաների առողջության բարելավման, մանկական և մայրական մահացության նվազմանն áõÕÕí³Í Ýå³ï³ÏÝ»ñÁ ¨ ¹ñ³Ýó Ñ³ëÝ»Éáõ ÑÇÙÝ³Ï³Ý é³½Ù³í³ñ³Ï³Ý áõÕÕáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ Ù³Ûñ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý Çñ³íáõÝùÁ »ñ³ßË³íáõñáõÙ ¿ Ý³¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ ÏáÕÙÇó í³í»ñ³óí³Í ÙÇ ß³ñù ÙÇç³½·³ÛÇÝ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñáí, áõñáÝóÇó »Ý §ºñ»Ë³Ý»ñÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ¦ ÙÇç³½·³ÛÇÝ ÏáÝí»ÝóÇ³Ý, §´Ý³ÏáõÃÛ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý ÙÇç³½·³ÛÇÝ ÏáÝý»ñ³Ýë + 5-Ç ·áõÍáõÃÛáõÝÝ»ñÇ åÉ³Ý¦ -Á, §Ð³½³ñ³ÙÛ³ÏÇ ½³ñ·³óÙ³Ý¦ Ñéã³Ï³·ÇñÁ ¨ ³ÛÉÝ:

ÐÇÙÝí»Éáí ³éÏ³ »ÝÃ³Ï³éáõóí³ÍùÇ ¨ ³ÝÓÝ³Ï³½ÙÇ íñ³, ÐÐ ²Ü 90-³Ï³ÝÝ»ñÇó Ó»éÝ³ÙáõË »Õ³í Ùáõñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý ÑÇÙÝ³ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ í»ñÑ³ÝÙ³ÝÁ, Ýáõñ Çñ³íÇ×³ÏáõÙ Ï³ñÇùÝ»ñÇ ·Ý³Ñ³ïÙ³ÝÁ ¨ ¹ñ³Ýó ÉáõÍÙ³ÝÁ` ÙÇ ß³ñù Ýå³ï³Ï³ÛÇÝ Íñ³·ñ»ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý ÙÇçáóáí: ¸ñ³Ýù Ù³ëÝ³íáñ³å»ë áõÕÕí³Í ¿ÇÝ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÇÙáõÝáÏ³ÝË³ñ·»ÉÙ³Ý ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇ բարելավմանը, ëáõñ ßÝã³é³Ï³Ý ¨ ÷áõÉáõÍ³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¹»Ù å³ùù³ñÇÝ, ÏñÍùáí Ï»ñ³ÏñÙ³Ý Ëñ³ËáõëÙ³ÝÁ, Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕç ³×Ç ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý Ë³Ý·³ñáõÙÝ»ñÇ í³Õ Ñ³ÛïÝ³բերմանը, ÁÝï³ÝÇùÇ åÉ³Ý³íáõÙ³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ½áõ³óÙ³ÝÁ, ³ñÑ»ëï³Ï³Ý íÇÅáõÙÝ»ñÇ Ïñ×³ïÙ³ÝÁ, ³Ýíï³Ý· ë»é³Ï³Ý í³ñù³·ÍÇ Ý»ñ¹ñÙ³ÝÁ, ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ í»ñ³ñï³¹ñáÕ³Ï³Ý առողջության բարելավմանը, անպտղության բուժման նորագույն մեթոդների ներդրմանÁ ¨ ³ÛÉÝ: Üßí³Í Íñ³·ñ»ñÇ ÑÇÙùáõÙ ÁÝÏ³Í ¿ñ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ³é³çÝ³ÛÇÝ ûÕ³ÏÇ ¹»ñÇ ³ñÅ¨որումը, բժշկագիտության ժամանակակից սկզբունքների ներդրումÁ: Ìñ³·ñ»ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý ßÝáñÑÇí Ð³Û³ëï³ÝÇÝ Ñ³çáÕí»ó Ëáõë³÷»É ³ÝóáõÙ³ÛÇÝ ßñç³ÝÇ ³é³í»É

Í³Ýñ Ñ»ï¨³ÝùÝ»ñÇó, ¨ ÝáõÛÝÇëÏ Ñ³ëÝ»É áñáß³ÏÇ Ñ³çáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇ, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë Ù³Ûñ³Ï³Ý ¨ Ñ»ïÝáñ³ÍÝ³ÛÇÝ Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý ¨ ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý Ýí³½»óÙ³Ý ¨ պատվաստումների մակարդակի բարձրացման: Ìñ³·ñ»ñÇ Ñ³çáÕáõÃÛ³Ý ·ñ³í³Ï³ÝÝ»ñÇó ¿ñÙ³ëÝ³íáñ³å»ë, ËáñÑñ¹³ÛÇÝ Å³Ù³Ý³Ï³ßñç³ÝÇó Å³é³Ý·³Í »ÝÃ³Ï³éáõóí³ÍùÝ»ñÇ ¨ Ù³ñ¹Ï³ÛÇÝ é»ëáõñëÝ»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛáõÝÁ և դրանց աշխատանքը նոր բովանդակությամբ Éñ³óÝ»ÉÁ*[1]*:

1990-³Ï³ÝÝ»ñÇ í»ñçÇó ëÏë³Í, Ùáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Á í»ñ³åñ»ó ÙÇ ß³ñù ¿³Ï³Ý ÷á÷áËáõÃÛáõÝÝ»ñ. ³մբուլատոր օղակում իրականացվեց ընտանեկան բժշկության համակարգի ներ¹ñáõÙ, Ù³ÝÏ³Ï³Ý åáÉÇÏÉÇÝÇÏ³Ý»ñÇ í»ñ³óáõÙ: ²ñ¹ÛáõÝùáõÙ ï»ÕÇ áõÝ»ó³í մանկաբույժների աստիճանաբար Ïñ×³ïáõÙ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ³é³çÝ³ÛÇÝ å³Ñå³ÝÙ³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·áõÙ: Æñ³Ï³Ý³óí»É »Ý Ý³¨ ÷á÷áËáõÃÛáõÝÝ»ñ Ù³ÝÏ³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ áÉáñïáõÙ` áñáß Ù³ÝÏ³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñ Ý»ñ³éí»É »Ý «առողջապահական բուրգերում», այլ Ù³ÝÏ³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñի բաժանմունքներÁ í»ñ³åñáýÇÉ³íáñí»É »Ý:

Î»ÕÇ ¿ áõÝ»ó»É Ñ³Ýñ³ÛÇÝ ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý ýáõÝÏóÇ³Ý»ñ ¨ í»ñ³ÑëÏáÕáõÃÛáõÝ իրականացնող «շրջանային» կամ «տարածաշրջանային» մանկաբույժների և մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ÇÝëïÇïáõïÇ í»ñ³óáõÙ ¨/Ï³Ù ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý ËÇëï ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáõÙ:

ÐÐ Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý áñáßáõÙÝ»ñáí Çñ³Ï³Ý³óí»É »Ý ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ûåïÇÙ³É³óÙ³Ý Íրագրեր, որոնք ի սկզբանե ուղղվ»É են համակարգի արդյունավետության բարձրացմանը, ³Ûª ÃíáõÙÝ³¨ ï³ñ³ÍùÝ»ñÇ ³é³í»É արդյունավետ օգտագործմանը: Մանկաբուժական ծառայության ուղղությամբ ûåïÇÙ³É³óÙ³Ý Íñ³·ñ»ñÁ áñáß Ù³ñ½»ñáõÙ բերել են մանկական բաժանմունքների ÷³ÏÙ³ÝÁ ¨ Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëÇ ներառմանը թերապևտիկ բաժանմունքերում:

Ð³Ûª³ëï³ÝáõÙ ØÜº áÉáñïÇ í»ñ³բերյալ Ï³ï³ñí»É »Ý ÙÇ ß³ñù Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝÝ»ñ, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë ²ØÜ Ø¼¶ ýÇÝ³Ýë³íáñí³Í Üúì² Íñ³·ñÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ Çñ³Ï³Ý³óí³Í í»ñ³ñï³¹ñáÕ³Ï³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý áÉáñïÇ ·Ý³Ñ³ïáõÙÁ *[10,11,12]*, ²ÐÎ-Ç ÏáÕÙÇó Çñ³Ï³Ý³óí³Í հիվանդանոցային բուժօգնության գնահատումը *[35, 42]* ¨ Ø²Î-Ç Ø³ÝÏ³Ï³Ý ÑÇÙÝ³¹ñ³ÙÇ օժանդակությամբ իրականացված ÐÐ Ù³ñ½»ñÇ ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛáõÝ Çñ³Ï³Ý³óÝáÕ բուժհաստատությունների և մանկաբարձա-գինեկոլոգիական բաժանմունքների Ý»áÝ³ïáÉá·Ç³Ï³Ý Í³é³Ûáության կազմակերպման և բուժօգնության որակի áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝÁ:

Ü»ñÏ³Ûª³óíáÕ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝÁ ուղղակիորեն բխում է ՀՀ Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Ñ³ëï³ïí³Í é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÝ»ñÇó: ²ÛÝ áõÕÕí³Í ¿ ÐÐ ²Ü é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ·Í»ñáí í»ñ Ñ³Ýí³Í áñáß ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ ³é³í»É ËáñÁ í»ñÉáõÍáõÃÛ³ÝÁ ¨ ÑÝ³ñ³íáñ ÉáõÍáõÙÝ»ñÇ Ý³Ë³ÝßÙ³ÝÁ: Ð»ï³½áïáõÃÛáõÝÁ Ñ³ïÏ³å»ë ³ñ¹Ç³Ï³Ý ¿, ³ÛÝ Ñ³Ý·³Ù³ÝùÇó »ÉÝ»Éáí, áñ Ù³ÝÏáõÃÛ³Ý ¨ Ù³ÛñáõÃÛ³Ý áÉáñïÝ»ñÁ Ý»ñÏ³ÛáõÙë ·ïÝíáõÙ »Ý ÐÐ Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý Ñ³ïáõÏ áõß³¹ñáõÃÛ³Ý Ï»Ýïñáõ Ý áõÙ: ¸ñ³Ù³ëÇÝ ¿ ÷³ëïáõÙ ³ÛÝ, áñ աեստության բյուջետային հատկացումների շրջանակներում í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ï»ÕÇ ¿ áõÝ»ó»É áÉáñïÇ ýÇÝ³Ýë³íáñÙ³Ý Ïïñáõ³í»É³óáõÙ: ´³óÇ ³Ûª ²Ü ÏáÕÙÇó 2008 Ã. Ý³Ë³Ó»éÝí»É¿ §ÌÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý å»ï³Ï³Ý Ñ³í³ëï³·ñÇ¦, ÇëÏ 2011Ã. §ºñ»Ë³ÛÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý å»ï³Ï³Ý Ñ³í³ëï³·ñÇ¦ Íñ³·ñ»ñÇ Ý»ñ¹ñáõÙÁ: îíÛ³É Ñ³Ù³ï»ùëïáõÙ ã³÷³½³Ýó Ï³ñ¨áñ¿ ·Ý³Ñ³ï»É Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç Ï³ñáÕáõÃÛáõÝÁ` å»ïáõÃÛ³Ý ¨ Ñ³ë³ñ³ÏáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó ¹ñí³Í Ýå³ï³ÏÝ»ñÇ Çñ³·áñÍÙ³Ý ï»ë³ÝÏÛáõÝÇó:

Ðº î ²¼à îàôÂÚ²Ü Üä² î² ÎÜºðÀ º ì Ø º Âà¸ ²´²ÜàôÂÚàôÜÀ

êáõÛÝ Ñ»ï ³½áï áõÃÛáõÝÁ իրականացվել է ԱրաբÏÇñ ´Ð - º¸²Æ – Ç ÏáÕÙÇó ì ì Ï ³½Ù³Ï»ñåáõÃÛ³Ý Ð³Û³ëï ³ÝÛ³Ý ·ñ³ë»ÝÛ³ ÏÇ §ºñ»Ë³ÛÇ ³éáÕçáõÃÛáõÝÝ ³é³çÝ³ÛÇÝ ¿¦ ù³ñá½³ñß³íÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ` Ð³Û³ëï ³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ²éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ¨ Ù³ñ½³ÛÇÝ Ï³énججների աջակցությամբ: §ºñ»Ë³ÛÇ ³éáÕçáõÃÛáõÝÝ ³é³çÝ³ÛÇÝ ¿¦ ù³ñá½³ñß³íÇ Ýå³ï³ÏÝ ¿` ûÅ³Ý¹³Ï»É Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý Ýí³½»óÙ³ÝÁ Ð³Û³ëï ³Ýáõù: îíÛ³É Ýå³ï³ÏÇÝ Ñ³ëÝ»Éáõ Ñ³Ù³ñ ø³ñá½³ñß³íÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ Çñ³Ï³Ý³óáõÙ »Ý ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñ` áõÕÕí³Í ³éáÕçáõÃÛ³Ý ³ÝÑ³í³ë³ñáõÃÛ³Ý í»ñ³óÙ³ÝÁ, Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³Ý»ÉÇáõÃÛ³Ý ¨ ³éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý ֆինանսավորման բարելավմանը և Հայաստանի առողջապահության համակարգի Ñ½áñ³óÙ³Ý ³ÛÉ ËÝ¹ÇñÝ»ñÇÝ:

Ð»ï ³½áï áõÃÛ³Ý Ýå³ï³ÏÝ¿. Ý»ñÏ³Û³óÝ»É Ð³Û³ëï ³ÝáõÙ Ù³ûñ»ñÇ, Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ ¨ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý áÉáñïÇ Çñ³íÇ×³ÏÁ, í»ñ Ñ³Ý»É ³éÏ³ ÑÇÙÝ³ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ` գնահատելով բժշկական ծառայությունների առկայությունն ու Ñ³ë³Ý»ÉÇáõÃÛáõÝÁ ¨ Ù³ñ¹Ï³ÛÇÝ é»ëáõñëÝ»ñáí³å³ÑáííÍáõÃÛáõÝÁ:

Ð»ï ³½áï áõÃÛ³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ. ³) ù³ñï»½³·ñ»É ØÜº ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý ծառայությունների բաշխվածության խտությունը՝ հիմնվելով առկա ազգային չափորոշÇãÝ»ñÇ ¨ ì ì î¼Ì-ի տվյալների, բուժծառայությունների մատուցման շղթայի բոլոր փուլերում բացահայտված կապերի վրա; բ) բ³ó³Ñ³Ûï»É ØÜº ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý áÉáñïáõÙ առկա հիմնական բացերը և կարիքները, ներառելով մատուցվող ծառայությունները, բուժանձնակազմը, սարքավորումն»ñÁ, áõÕ»ñáõÙÝ»ñÁ, ·áõÍáÕ ÁÝÃ³óÇÏ Ï³ñ·»ñÝ áõ ã³÷áõáßÇãÝ»ñÁ; ·) áõëáõÙÝ³ëÇñ»É áÉáñïÇ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ; ¹) Íñ³·ñ»É մարդկային ռեսուրսները՝ հիմնվելով աշխատուժի բաշխման ներկայիս միտումների վրա, և Ý»ñÏ³Û³óÝ»É Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ù³ÝÏ³Ï³Ý ¨ Ù³Ûñ³Ï³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý ծառայությունների բաշխվածության և հասանելիության առավել արդյունավետ ³é³ç³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñ; ») áõëáõÙÝ³ëÇñ»É Ùáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³éÏ³ É³í³·áõÛÝ Ùá¹»ÉÝ»ñÁ:

Մեթոդաբանությունն Ý»ñ³éáõÙ ¿ áÉáñïÇÝ ³éÝãíáÕ ³éÏ³ ·ñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ¨ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÇ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝ, ³½·³ÛÇÝ ¨ Ù³ñ½³ÛÇÝ ïíÛ³ÉÝ»ñÇ Ñ³í³ù³·ñáõÙ ¨ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝ, ýոկուս խմբերáõÙ ùÝÝ³ñÏáõÙÝ»ñ ծնողների, բուժանձնակազմի, ß³Ñ³·ñ·Çé ÏáÕÙ»ñÇ/Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ, ·áõÍÁÝÏ»ñÝ»ñÇ Ñ»ï, Ñ³Ù»Ù³ïáõÃÛáõÝ Ùáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý ÙÇç³½·³ÛÇÝ Ùá¹»ÉÝ»ñÇ Ñ»ï: àõëáõÙÝ³ëÇñí»É »Ý áÉáñïÇ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³ÝÁ, Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ·Ý³Ñ³ïÙ³ÝÝ ³éÝãíáÕ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ ¨ ÙÇß³ñù í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³ñ¹ÛáõÝùÝ»ñ: Ð»ï³½áïáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ û·ï³·áõÍí»É »Ý Հայաստանի հանրապետության բուժհաստատությունների կողմից մոր և մանկան Í³é³ÛáõÃÛ³Ý í»ñաբերյալ Առողջապահության նախարարությանը տրամադրված Ñ³ßí»ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ïíÛ³ÉÝ»ñ: îíÛ³ÉÝ»ñÁ վերաբերվել »Ý Ã»՝ ամբուլատոր, թե՝ ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ: àñáß ïíÛ³ÉÝ»ñ ëï³óí»É »Ý áñáß³ÏÇ բացթողումներով, սակայն ընդհանուր առմամբ Ñ³í³ù³·ní³Í å³ï³ëË³ÝÝ»ñÁ ·»ñ³½³Ýó»É »Ý Ý³Ë³ï»ëí³ÍÇ 90%-Á: ì»ñÉáõÍí»É ¿ ¹»åÇ ºñ¨³ÝÇ մանկաբուժական ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñ, Ù³ëÝ³íáõ³å»ë §Արաբկիր¦ ´Ð - º¸²Æ ¨ §Սուրբ Աստվածածին³Ûñ¦ ´Î, ÇÝãå»ë Ý³¨ º ä´Ð Ð³Ù³Éë³ñ³Ý³Ï³Ý ÃÇí 3 ÑÇí³Ý¹³ÝáóÇ Ï³½ÙáõÙ ·áõÍáõ Ý»áÝ³ï³É í»ñ³Ï»Ý¹³Ý³óÙ³Ý բաժ³ÝÙáõÝùÝ»ñÇ áõÕ»ñáõÙÝ»ñÇ ·áõÍ»É³Ï»ñåÁ: ú·ï³·áõÍí»É »Ý Ý³¨ ÐÐ ²²Æ ï»Õ»Ï³ïí³Ï³Ý – í»ñÉáõÍ³Ï³Ý Ï»Ýïñáý Ç ïíÛÉ³Ý»ñÁ, ²Ü Øáõñ áõ Ù³ÝÏ³Ý

³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý í³ñãáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Ñ³í³ù³·ñí³Í áñáß ïíÛÉ³Ý»ñ: ºñ»Ë³Ý»ñÇ Ãí³ù³Ý³ÏÇ Ù³ëÇÝ íÇ×³Ï³·ñ³Ï³Ý ïíÛ³ÉÝ»ñÁ ïñ³Ù³¹ñí»É »Ý ÐÐ ²ì Ì ÏáÕÙÇó: Ð³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÁ ÍÝáÕÝ»ñÇ ֆոկուս խմբերի հետ իրականացվել են ՎՎ î¼Ì ÏáÕÙÇó ÁÝïñí³Í Ð³Û³ëï³ÝÇ 6 Ù³ñ½»ñÇ ù³Õ³ùÝ»ñáõÙ ¨ ·ÛáõÕ»ñáõÙ: ´ÅÇßÏÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÁ Çñ³Ï³Ý³ói»É »Ý ÝáõÛÝ ï³ñ³Í³ßñçանների բÅßÏ³Ï³Ý Ï»Ýïñáõ»ñáõÙ: Ֆոկուս խմբերի Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÁ Çñ³Ï³Ý³ói»É »Ý í»ñ³å³ïñ³ëïí³Í Ñ³ñó³½ñáõó³í³ñÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó` Ñ³ïáõÏ Ùß³Ïí³Í Ñ³ñó³ß³ñ»ñÇ ÙÇçáóáí (ï»ë Ñ³í»Éí³ÍÝ»ñÁ):

²ð¸ÚàôÜøÜºð

Ø²ÜÎ²´²ðÒ²-¶ÆÜºÎàÈà¶Æ²Î²Ü Ì²è²ÚàôÂÚàôÜ

Ì»ñ³ñï³¹ñáÕ³Ï³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ïñ³Ù³¹ñáõÙÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ իրականացվում է մանկաբարձա-·ÇÝ»կոլոգիական բուժհաստատությունների ցանցի կողմից՝ երեք մակարդակներում, ստացիոնար և ամբուլատոր բժշկական կազմակերպություններում:

ÐÐ ³éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñÇ 2008Ã. ÃÇí 695-² ¨ ÃÇí 861-² Ññ³Ù³ÝÝ»ñáí հաստատվել են ծննդօգնության հիմնարկների դասակարգումը ըստ բուժօգÝáõÃÛ³Ý Ù³Ï³ñ¹³ÏÝ»ñÇ: ´áõÅëå³ë³ñÏÙ³Ý ³é³çÝ³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÁ Ý»ñ³éáõÙ ¿ բուժակմանկաբարձական կետեր, բժշկական ամբուլատորիաներ, առողջության Ï»ÝïñáÝÝ»ñ, Ï³Ý³Ýó ÏáÝëáõÉï³óÇ³Ý»ñ և կաբինետներ:

´áõÅÑ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ »ñÏñáñ¹³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÇÝ »Ý å³ïÏ³ÝáõÙ ßñç³Ý³ÛÇÝ / ù³Õ³ù³ÛÇÝ բժշկական կենտրոնները, իսկ երրորդայինին՝ Ù³ëÝ³·Çï³ói³Í բուժհաստատությունները: Ð³Ù³Ó³ÛÝ å³ßïáÝ³Ï³Ý ï»Õ»Ï³ïáõÃÛ³Ý՝ ëï³óÇáÝ³ñ բժշկական հաստատությունները հետևյալն են. ինքնուրույն 10 ծննդատներ, որոնցից 3-Á՝ Երևանում, 40 մանկաբարձ³գինեկոլոգիական բաÅ³ÝÙáõÝùÝ»ñ բժßÏ³Ï³Ý Ï»ÝïñáÝÝ»ñÇ կազմում, երրորդ մակարդակի 4 ծննդօգնության հիմնարկ, մանկաբարձական մահճակալներ առողջության 14 կենտրոններում, ինչպես նաև ամբուլատոր ծննդօգնության հիմնարկներ (104 կանանց կոնսուլտացիաներ ու կաբինետներ, 629 բուժակ-մանկաբարձական Ï»ï»ñ) *[2]*:

²ÕÛáõë³Ï 1.

Մանկաբարձա-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³ÝÑ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ó³ÝÏ

1.	3-րդ մակարդակի ծննդօգնության բուժհաստատություններ (Պերինատոլոգիայի, մանկաբարձության և գինեկոլոգիայի ինստիտուտ, Øáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý ¶ÐÎ, ¾ռեբունի բժշկական Ï»ÝïñáÝ, Ս.Գրիգոր Լուսավորիչ բժշկական կենտրոն)	4
2.	ÆÝùÝáõñáõÛÝ ÍÝÝ¹³ïÝ»ñ	10
3.	Բժշկական կենտրոնների կազմում մանկաբարձագինեկոլոգիական բաժանմունքներ	40
4.	Մանկաբարձական մահճակալներ առողջության կենտրոններում	14
5.	Î³Ý³Ýó ÏáÝëáõÉï³óÇ³Ý»ñ	75

	ºñ¨ ³Ý	30
	ï ³ñ³Í³ßñç³ÝÝ»ñ	45
6.	ÀÝï ³ÝÇùÇ åÉ³Ý³ íáñÙ³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï»Ýï ñáÝÝ»ñ±	77
7.	Երիտասարդներին բարյացակամ վերարտադրողական Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï»Ýï ñáÝÝ»ñ±	35
8.	Բուժականանկաբարձական կետեր	626

²é 01.01.2010Ã. հանրապետությունում ծավալված էին 1708 մանկաբարձա-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñ, 2000Ã. Ù³Ñ×³Ï³É³ÛÇÝ ýáÝ¹Á Ï³½Ù»É ¿ 2495, ³ÛëÇÝùÝ í»ñçÇÝ 10 ï³ñÇÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ³ÛÝ Ïñ×³ï í»É¿ Ùáï 31.5%:

Մահճակալների միջին ծանրաբեռնվածությունը 2009թ. հանրապետությունում կազմել է մանկաբարձականը՝ 216, ·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³ÝÁ՝ 180 ûñ, ÇëÏ ºñ¨³Ý ù³Õ³ùáõÙ համապատասխանաբար՝ 296 և 231: Մանկաբարձական մահճակալների ծանրաբեռնվածության գերակշռող մասը ընկել է երրորդ³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ բուժհաստատությունների վրա (ՊՄԼԳԻ՝ 298 մահճակալ օր, ՄԼՄԱՊ կենտրոնի՝ 305 ûñ, էրեբունի ԲԿ՝307), իսկ ամենաբարձրը գրանցվել է Շենգավիթ բժշկական կենտրոնում՝ 335 ûñ*[2]*:

²ÕÛáõë³Ï 2.

Մանկաբարձա-գինեկոլոգիական ծառայությունների ծանրաբեռնվածությունը

		1995Ã	2000Ã.	2009Ã.	ºñ¨³Ý
1.	Մանկաբարձա-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñ, ÁÝ¹³Ù»ÝÁ ²Ûï ÃíáõÙ՝	4645	2495	1708	830
	Ծննդաբերակ³Ý	2451	1585	956	362
	ÐÕÇáõÃÛ³Ý ախտաբանության	730	284	206	131
	¶ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñ	1229	501	477	302
	Ø³ÝÏ³Ï³Ý ·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³	40	40	35	25
	ÐÕÇáõÃÛ³Ý ÁÝ¹Ñ³ïÙ³Ý	235	85	44	10
	ò»ñ»Ï³ÛÇÝ ëï³óÇáÝ³ñ	68	50	6	6
2.	Ø»Ï Ù³Ñ×³Ï³ÉÇ ÙÇçÇÝ ծանրաբեռÝí³ÍáõÃÛáõÝÁ	102,4		91.5	
3.	Ø³Ñ×³Ï³É³ÛÇÝ ³å³Ñáííí³ÍáõÃÛáõÝÁ				

	10 000 բնակչի հաշվով	5,4	5.3	5.2	

Ðáõáõáõáõ ÁÀÚ «Áõõõ

²ÕÛáõë³Ï 3.

Մանկաբարձա-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ Ãí³Ï³½ÙÁ

	1995Ã.	2000Ã.	2009Ã.	ºñ¨³Ý
Մանկաբ³ñÓ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ÃÇíÁ Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ, ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ	845	836	936	
²Û¹ ÃíáõÙ ÐÐ ²ÜÑ³Ù³Ï³ñ·		622	615	667
²å³Ñáííí³ÍáõÃÛáõÝÁ 10 000 բնակչի Ñ³ßíáí	4,3	4,3	5.2	5.2
Ü»áÝ³ïáÉá·Ý»ñ	181	197	164	100

²ÕÛáõë³Ï 4.

Ստացիոնարների մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ÃÇíÁ

Ø³ñ½	êï³óÇáÝ³ñÝ»ñÇ մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ÃÇíÁ	Մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ÃÇíÁ 10 000 բնակչության հաշվով
²ñ³·³Íáï Ý	12	0.85
²ñ³ñ³ï	21	0.75
²ñÙ³íÇñ	16	0.56
¶»Õ³ñùáõÝÇù	19	0.79
ÈáéÇ	27	0.96
Îáï³Ûù	44	1.57
ÞÇñ³Ï	25	0.89
êÛáõÝÇù	21	1.37
ì³Ûáó Óáñ	7	1.25
î³íáõß	12	0.89
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ	*204*	0.96

²ÕÛáõë³Ï 5.

ԱԱՊ համակարգում աշխատող մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ÃÇíÁ¨ï³ñÇù³ÛÇÝ Ï³½ÙÁ

Ø³ñ½	< 30	30 - 40	40 - 50	50 - 60	60 <	ÀÝ¹Ñ³Ýáõñ ÃÇíÁ
²ñ³·³Íáï Ý	1	5	3	4	5	18
²ñ³ñ³ï	2	5	6	5	3	21
²ñÙ³íÇñ	3	1	2	3	4	13
¶»Õ³ñùáõÝÇù	0	2	1	1	0	4

ÈáéÇ	1	6	10	6	7	30
Îáï ³Ûù	1	4	8	6	6	25
ÞÇñ³Ï	1	5	3	3	9	21
êÛáõÝÇù	0	5	6	2	0	13
ì ³Ûáó Óáñ	0	2	2	0	1	5
î ³ íáõß	0	1	2	3	3	9

²ÕÛáõë ³Ï 6.

2009թ. մեկ մանկաբարձ- գինեկոլոգի տարեկան միջին ծանրաբեռնվածության որոշ օáõó ³ÝÇßÝ»ñ

ÀÝ¹ ³Ù»ÝÁ	Մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñ, ÏÉÇÝ.ûñ¹ÇÝ³ ï á ñÝ»ñ	¶ÇÝ»ÏáÉá-·Ç³Ï³Ý íÇñ³Ñ³-ï áõÃÛáõÝ	Õննդաբե-ñáõÃÛáõÝ	Î»ë³ñÛ³Ý Ñ³ ï áõÙ	ÐÕÇáõÃÛ³Ý ÁÝ¹Ñ³ ï áõÙ
2000Ã.	941	7910	39856	2432	18286
Մեկ բժշկի ÙÇçÇÝ ծանրաբեռն-í³ÍáõÃÛáõÝÁ		8.4	42.3	2.5	19.4
2009Ã.	1015	8645	44456	7800	13797
Մեկ բժշկի ÙÇçÇÝ ծանրաբեռն-í³ÍáõÃÛáõÝÁ		8.5	43.7	7.7	13.6

ÄáÕáíñ¹³·ñ³Ï³Ý ÙÇïáõÙÝ»ñÁ. 1990-2001ÃÃ-Ç Å³Ù³Ý³Ï³Ñ³ïí³ÍáõÙ բնակչության 1000 շնչին ընկնող բնական աճը կրճատվել էր 6.5 անգամ (1990թ.-16.3; 2001Ã.-2.1), ÇëÏ ÍÝ»ÉÇáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÁ ³í»ÉÇ ù³Ý 2 ³Ý·³Ù (1990Ã. - 22.5; 2001Ã.-8.4.), սակայն բնական աճի ցուցանիշը վերջին տարիների ընթացքում ցուցաբերել է աճի կայուն ÙÇïáõÙ (2001Ã.-2.1, 2009Ã.-5,2): Այնուամենայնիվ, գլոբալ առումով, 1990-2009 ÃÃ. Å³Ù³Ý³Ï³Ñ³ïí³ÍáõÙ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ·ñ³Ýóí³Í ÝáñÃ³ÍÇÝÝ»ñÇ ÃÇíÁ Ïñ×³ïí»É ¿ ·ñ»Ã» 1.8 ³Ý·³Ù (1990Ã.՝ 79 882, 2009Ã.՝ 44413) *[3,4]*:

2008Ã. 2-ñ¹ ÏÇë³ÙÛ³ÏÇó Ý»ñ¹ñí»É ¨ ß³ñáõÝ³ÏáõÙ ¿ Çñ³Ï³Ý³óí»É «Ննդօգնության պետական հավաստագրի ծրագիրը», ինչն իրավմամբ ապահովել է պետության կողմից երաշխավորված անվճար բուժօգնությունը հղիության ¨ ծննդաբերության ընթացքում: Ծրագրի ներդրման հիմնական արդյունքը բնակչության Ñ³Ù³ñ Çñ³å»ë ³Ýí×³ñ ¨ Ù³ïã»É Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³å³ÑáíáõÙÝ ¿: Ìñ³·ñÇ արդյունքում բարելավվել է հղիների նախածննդյան հսկողության գործընթացը, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë ßáõñç 20%-ով բարձրացել է հղիÝ»ñÇ í³Õ Ñ³ßí³éÙ³Ý óáõó³ÝÇßÁ, ÇëÏ Ï³Ý³Ýó ÏáÝëáõÉï³óÇ³Ý»ñÇ ÏáÕÙÇó Ñ³ßí³éí³Í ÑÕÇÝ»ñÇ ÁÝ¹Ñ³ÝáõñÃÇíÁ ³í»É³ó»É ¿

ßáõñç 3000-ով, ծննդաբերությունների թիվը մոտ 8%-áí. 2010Ã. ÁÝÃ³óùáõÙ ³ñÓ³Ý³ ·ñí»É ¿ 40 858 ծննդաբերություն: Հարկ է նշել, որ նկատվում է բուժօգնությայÝ áñ³ÏÝ ³ñï³óáÉáÕ ցուցանիշների բարելավում, ÑÕÇÝ»ñÇ ¨ Ýñ³Ýó ÁÝï³ÝÇùÇ ³Ý¹³ÙÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó բուժծառայություններից բավարարվածության բարձրացում:

²ÕÛáõë³Ï 7.

Ð³Û³ëï³ÝÇ Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ÍÝÝ¹³ïÝ»ñáõÙ ³ñÓ³Ý³·ñí³Í ÍÝáõÝ¹Ý»ñÇ íÇ×³Ï³·ñáõÃÛáõÝÁ, 01.01- 31.12.2009-2010Ã Ñ³Ù»Ù³ï³Ï³ÝÁ

N	ÌÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÇ ³Ýí³ÝáõÙÁ	ÀÝ¹³Ù»ÝÁ` ÍÝáõÝ¹Ý»ñ		+ / -
1. ºñ¨³Ý ù³Õ³ù				
Ø³ëÝ³·Çï³óí³Í Ï»Ýïñá ÝÝ»ñ		***2009***	***2010***	
1.1	Պերինատոլոգիայի, մանկաբարձության ¨ ·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³ÛÇ ÇÝëïÇïáõï	3576	3823	+247
1.2	Øáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý ·Çï³Ñ»ï³½áï³Ï³Ý Ï»Ýïñá Ý	3052	3062	+10
1.3	Էրեբունի բժշկական կենտրոն	2914	3199	+285
1.4	Ս.Գրիգոր Լուսավորիչ բժշկական Ï»Ýïñá Ý	2391	2471	+80
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ III Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ		*11933*	*12555*	*+622*
ºñ¨³Ý ù³Õ³ùÇ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ åñáýÇÉÇ ÍÝÝ¹³ïÝ»ñ				
1.5	ÀÝï³ÝÇùÇ åÉ³Ý³íáñÙ³Ý ¨ ë»é³Ï³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý Ï»Ýïñá Ý	733	861	+128
1.6	Շենգավիթ բժշկական կենտրոն	2805	2960	+155
1.7	Գ.Նարեկացի բժշկական կենտրոն	933	958	+25
1.8	ø³Ý³ù»é-Զեյթուն բժշկական կենտրոն	913	754	-159
1.9	Մալաթիա բժշկական կենտրոն	1216	1086	-130
1.10	Ս.Աստվածամայր բժշկական կենտրոն	1393	1596	+203
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ II Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ		***7993***	***8215***	***+222***
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ ºñ¨³Ý		***19926***	***20770***	***+844***
2. Ø²ð¼ºð				
2.1	²ñ³·³Íáï ÝÇ Ù³ñ½	1459	1356	-103

2.2	êÛáõÝÇùÇ Ù³ñ½	1724	1641	-83
2.3	²ñ³ñ³ ï Ç Ù³ñ½	3136	2979	-157
2.4	Îáï ³ÛùÇ Ù³ñ½	3249	3131	-118
2.5	²ñÙ³ íÇñÇ Ù³ñ½	2240	2146	-94
2.6	¶»Õ³ñùáõÝÇùÇ Ù³ñ½	3081	3007	-74
2.7	Èáéáõ Ù³ñ½	3355	3483	+128
2.8	ÞÇñ³ÏÇ Ù³ñ½	4056	3976	-80
2.9	î³íáõßÇ Ù³ñ½	1695	1606	-89
2.10	ì³Ûáó ÒáñÇ Ù³ñ½	605	615	+10
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ Ù³ñ½»ñ		***24600***	***23940***	***-660***
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ Ñ³Ýñ³å» ïáõÃÛáõÝ			**44710**	**+184**

ì»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ÙÇç³½·³ÛÇÝ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó½·³ÉÇ³ßË³ï³Ýù¿ Ïատարվել ծննդօգնության հիմնարկների նյութատեխնիկական բազայի բարելավման ուղղությամբ: Համաշխարհային բանկի և Համահայկական հիմնադրամի օժանդակությամբ ÑÇÙÝ³ñ³ñ í»ñ³Ýáñ·Ù³Ý ¨ Ñ³·»óÙ³Ý »Ý »ÝÃ³ñÏí»É ²ßï³ñ³ÏÇ, Ðñ³½¹³ÝÇ, Æç¨³ÝÇ ²ñÙ³íÇñÇ ¨ ¶áñÇëÇ ´Î–Ý»ñÁ, ³Û¹ ÃíáõÙ Ùանկաբարձ³·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý ¨ նեոնատոլոգիական բաժանմունքները, ինչպես նաև §¶.Ü³ñ»Ï³óÇ¦, §ê.²ëï í³Í³Ù³Ûñ¦, §ê.¶ñÇ·áñ Èáõë³íáñÇã¦ բժշկական կենտրոնների ծննդատները, վերանորոգման ·áñÍÁÝÃ³óáõÙ »Ý §ÀÝï³ÝÇùÇ åÉ³Ý³íáñÙ³Ý ¨ ë»é³Ï³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý¦, ÇÝãå»ë Ý³¨ Ապարանի բժշկ³Ï³Ý Ï»Ýï ñáÝÝ»ñÁ: ìÆì²-êºÈ ÁÝÏ»ñáõÃÛ³Ý Ñ»ï Ñ³Ù³·áñÍ³ÏóáõÃÛ³Ý շրջանակներում Երևան քաղաքի ծննդօգնության բոլոր հիմնարկների նորածնային բաժանմունքները հագեցվել են í»ñ³Ï»Ý¹³Ý³óÙ³Ý ¨ ÇÝï»ÝëÇí Ã»ñ³åÇ³ÛÇ Ýáñ³·áõÛÝë³ñù³íáñáõÙÝ»ñáí:

ØÇç³½·³ÛÇÝ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ` ²ÐÎ, ²ØÜ ¼¶ Üúì², Ø²Î-Ç ´Ý³ÏãáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³¹ñ³ÙÇ ¨ ³ÛÉ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³·áñÍ³ÏóáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ Çñ³Ï³Ý³óí»É »Ý Ï³¹ñ»ñÇ ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý áõëáõóáõÙ, ëï³Ý¹³ñïÝ»ñÇ, áõÕ»óáõÛóÝ»ñÇ Ùß³ÏáõÙ, ¨ ÏÉÇÝÇÏ³¿åÇ¹»ÙÇáÉá·Ç³Ï³Ý áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³Ï³Ý³óáõÙ: ÌÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñÇ Ù»Í Ãíáí Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñ ºñ¨³ÝÇó ¨ Ù³ñ½»ñÇó ÷áñÓÇ

÷áË³Ý³ÏÙ³Ý Ýå³ï³Ïáí ³ÛÓ»É»É »Ý ³ñï»ñÏñÝ»ñÇ ³é³ç³ï³ñ ÏÉÇÝÇÏ³Ý»ñ` ÇÝãå»ë ºíñáå³ÛáõÙ, ³ÛÝå»ë ¿É ²ØÜ-áõÙ:

Ð³Ù³Ó³ÛÝ ÐÐ ²Ü 2008Ã. 1055-² Ññ³Ù³ÝÇ, ëï»ÕÍí»É ¿ ³ñ³· ³ñÓ³·³ÝùÙ³Ý ծառայություն, սահմանվել են անհետաձգելի մանկաբարձա-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý բուժօգնության տրամադրման չափանիշները, կազմակերպման սկզբունքները: Սակայն áõÕ»·ñÙ³Ý Ñամակարգը, հղիների, ծննդկանների տեղափոխումը ավելի բարձր մակարդակի ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñ Ï³ñÇù áõÝÇ áã ÙÇ³ÛÝ Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·Ù³Ý, ³ÛÉ¨ գործելակերպային ալգորիթմի մշակման և ներդրման, համապատասխան ռեանիմոբիլների հատկացմամբ և հագեցմամբ: Խիստ անկատար է նորածիններÇ áõÕ»·ñÙ³Ý ¨ ï»Õ³ ÷áËÙ³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Á:

âÝ³Û³Í ÑÕÇÝ»ñÇ Ý³Ë³ÍÝÝ¹Û³Ý ÑëÏáÕáõÃÛ³Ý í³Õ ÁÝ¹·ñÏÙ³Ý ó³Íñ óáõó³ÝÇßÇÝ, ÑÕÇÝ»ñÇ 93%-Á, Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ð³Û³ëï³ÝÇ ÅáÕáíñ¹³·ñ³Ï³Ý-³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Ñ»ï³½áïáõÃÛ³Ý *[8]*. ïíÛ³ÉÝ»ñÇ, ³éÝí³½Ý Ù»Ï ³Ý·³Ù ÑÕÇáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ ³Ýó»É ¿ անտեսանելի հետազոտություն՝ որակավորված բուժաշխատողի կողմից: Ինչպես և ËáñÑáõñ¹ ¿ ïñíáõÙ, Ï³Ý³Ýó 71 ïáÏáëÁ Ï³ï³ñ»É »Ý 4 Ï³Ù ³í»ÉÇ Ý³Ë³ÍÝÝ¹Û³Ý ³ÛÓ»ÉáõÃÛáõÝ:

ê³Ï³ÛÝ, ÇÝãå»ë óáõÛó ¿ ï³ÉÇë ÐÐ ²Ü ï³ñ»Ï³Ý Ñ³ßí»ïíáõÃÛ³Ý ïíÛ³ÉÝ»ñÇ վերլուծությունը, առկա է խնդիր՝ բուժօգնության որակի և ծավալի առումով: Անբավարար է իրականացվում ընտանեկան բժիշկների ու մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ·áñÍ³éáõÛÃÝ»ñÇ ï³ñ³Ýç³ïáõÙÁ, ÑÕÇÝ»ñÇ Ñ³Ù³ï»Õí³ñáõÙÁ, ÑÕÇÝ»ñÇ ËáñÑñ¹³ïíáõÃÛáõÝÁ ¨ Å³Ù³Ý³ÏÇÝ áõÕ»·ñáõÙÁ »ññáñ¹³ÛÇÝ մակարդակի բուժհաստատություն: ÀÝï³նեկան բժիշկները Çñ³Ï³ÝáõÙã»Ý ïñ³Ù³¹ñáõÙ ³Ýï»Ý³ï³É ËÝ³Ùù, ãáõÝ»Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý·Çï»ÉÇùÝ»ñ ¨ ÑÙïáõÃÛáõÝÝ»ñ:

âÝ³Û³Í ÑÕÇáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ Ù³ëÝ³·Çïáñ»Ý ÑÇÙÝ³íáñí³Í ¿ åïÕÇ Ý»ñ³ñ·³Ý¹³ÛÇÝ íÇ×³ÏÇ ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý ³ñ³ïÝ»ñÇ í³Õ ³Ëïáñáßù³Ý ³ÝÑñ³Å»ßïáõÃÛáõÝÁ ·»ñÓ³ÛÝ³ÛÇÝ Ñ»ï³½áïáõÃÛ³Ý ÙÇçáóáí, ë³Ï³ÛÝ ³ÝÑñ³Å»ßï, ³Û¹ ÃíáõÙ ÑÕÇáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ 3-³Ý·³ÙÛ³ էխոսկոպիկ հետազոտման են ենթարկվել բարձր ռիսկի խմբի հղիների միայն 55-60%-Á: òáõó³ÝÇßÁ Ñ³ïÏ³å»ó³Íñ¿·ÛáõÕ³Ï³Ý í³Ûñ»ñáõÙ (Արմավիր, Ապարան, Նոյեմբերյան, Վարդենիս, Ճամբարակ, Սպիտակ): Հետևաբար, Ñ»ï³½áïáõÃÛ³Ý Í³í³ÉÁ ¨, ³é³í»É ¨ë áñ³ÏÁ ã»Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝáõÙ Å³Ù³Ý³Ï³ÏÇó å³Ñ³ÝçÝ»ñÇÝ *[10]*:

ÐÕÇÝ»ñÇ Ùáï í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ÝÏ³ïáõÙ ¿ ¹ÇÝ³ÙÇÏ³ÛáõÙ ëÇñï³ÝáÃ³ÛÇÝ, Ï»ÝïñáÝ³Ï³Ý ÝÛ³ñ¹³ÛÇÝ, ÙÇ½³ë»é³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñÇ, ë»é³Ï³Ý ×³Ý³å³ñÑáí փոխանցվող հիվանդությունների և գեստացիոն այլ բարդությունների ï³ñ³Íí³ÍáõÃÛ³Ý ³×, áñáÝù Ï³ñáÕ »Ý ¹³éÝ³É Ù³ÛÛñ³Ï³Ý Ù³Ñí³Ý ¨ ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý, ինչպես նաև ինքնաբեր կամ վաղաժամ ծննդաբերության պատճառ:

ÐÕÇÝ»ñÇ Ý³Ë³ÍÝÝ¹Û³Ý ÑëÏáÕáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³ÉÇñáõÙ Ï³ñ¨áñ ËÝ¹Çñ¿ë»é³í³ñ³ÏÝ»ñÇ վաղ հայտնաբերումն ու բուժումը: Հանրապետությունում իրականացվում է սեռավարակներից միայն գոնոռեայի, տրիխոմոնիազի, սիֆիլիսի նկատմամբ Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝ: ºÕ³Í ïíÛ³ÉÝ»ñÁ ×ÇßÏ »Ý ³ñï³óáÉáõÙ ë»é³í³ñ³ÏÝ»ñÇ Çñ³íÇ×³ÏÁ ÙÇ³ÛÝ ØÆ²ì-Ç, ëÇýÇÉÇëÇ, ·áÝáé»³ÛÇ ¨ ïñÇËáÙáÝիազի նկատմամբ, ù³ÝÇ áñ ¹ñ³Ýó ÑëÏáÕáõÃÛáõÝÁ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ 78-80%, գոնոռեայի և տրիխոմոնիազի նկատմամբ՝ 70-75%: Որոշ մարզերում՝ Արագածոտն, Ճամբարակ, Գեղարքունիք, ì³ñ¹»ÝÇë é»³ÏïÇíÝ»ñÇ ¨ կադրերի անբավարարության հետևանքով փոքր տոկոս են կազմում հետազոտությունÝÝ»ñÁ սիֆիլիսի, գոնոռեայի և տրիխոմոնիազի նկատմամբ, հատկապես հղիության 2-ñ¹ Ï»ëáõÙ ¹ñ³Ýù Ï³½ÙáõÙ »Ý ընդամենը 50%: Վերջին տարիներին բավականին բարձրացել են հղիների

ßñç³ÝáõÙ ËÉ³ÙÇ¹Çá½Ç, áõñ»áåÉ³½Ùá½Ç, óÇïáÙ»·³ÉáíÇñáõëÇ, ·»ÝÇï³É Ñ»ñå»ëÇ, ïáÏëáåÉ³½Ùá½Ç Ñ³×³Ë³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ, ë³Ï³ÛÝ ³Û¹ å»ñÇÝ³ï³É Ýß³Ý³Ï³ÉÇ, ³Ûëå»ë Ïáãí³Í, TORCH ÇÝý»ÏóÇ³Ý»ñÇ Ñ»ï³½áïÙ³Ý Ñ³Ù³ñ ³Ýí×³ñ Ñ»ï³½áïáõÃÛ³Ý պետական պատվերը բացակայում է, ինչը դժվարացնում է այդ ինֆեկցիաների վաղ ախտորոշումն ու բարդությունների կանխարգելումը, ինչն էապես նպաստում է զաճ·³óÙ³Ý ³ñ³ïÝ»ñÇ Ñ³×³Ë³óÙ³ÝÁ ¨ å»ñÇÝ³ï³Éóáõó³ÝÇßÝ»ñÇ í³ïÃ³ñ³óÙ³ÝÁ:

´ÅßÏ³·»Ý»ïÇÏ³Ï³Ý ËáñÑñ¹³ïáõÃÛáõÝÁ ¨ Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ³ÝÙ³ïã»ÉÇ »Ý բնակչության ³Ý·³Ù բարձր ռիսկի խմբի հղիների համար ³ÛÝ å³ñ½ å³ï×³éáí, áñ ë³Ï³í³ÃÇí »Ý, ·ïÝíáõÙ »Ý ÙÇ³ÛÝ ºñ¨³Ý ù³Õ³ùáõÙ ¨ ¹Åí³ñ³Ù³ïã»ÉÇ »Ý áõÃ³ÝÏ:

Ì»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ³ñÓ³Ý³·ñí»É¿ ³é³çÁÝÃ³óÁ ÑÕÇÝ»ñÇ ØÆ²ì-Ç ëÏñÇÝÇÝ·³ÛÇÝ ընդգրկվածության բարձրացման առումով: 2009 թ. դեկտեմբերի 1-ի դրությամբ ՀՀ-áõÙ ·áñÍáõÙ¿ 155 Ï»ï, áñÇó 79-Á` Ï³Ý³Ýó ÏáÝëáõÉï³óÇ³Ý»ñáõÙ: ²ñ¹ÛáõÝùáõÙ` í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ Ïïñáõï ³×»É¿ ÑÕÇÝ»ñÇ ßñç³ÝáõÙ ØÆ²ì-ի վերաբերյալ հետազոտությունների ÃÇíÁ, ÇÝãÁ ÝáõÛÝå»ë å³ÛÙ³Ý³íáñí³Í¿ Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³Ý»ÉÇáõÃÛ³Ý մեծացմամբ: Այսպես. եթե (ÍÝáõÝ¹Ý»ñÇ ÃíÇ 8.6% -Á), ³å³ 2008Ã.` 40 067 ÑÕÇ (96.6%), 2009Ã. 40679 ÑÕÇ (91.3%): ºÃ» 1988-2009 ÃÃ.ÁÝÃ³óùáõÙ ØÆ²ì í³ñ³Ï³ÏÇñ Ù³Ûñ»ñÇó Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ÍÝí»É¿ÇÝ 27 »ñ»Ë³, áñáÝóÇó Ù»ÏÁ ÍÝí»É¿ñ í³Õ³Å³Ù¨Ù³Ñ³ó³Í, ³å³ 2009 Ãí³Ï³ÝÇÝ ÙáñÇó »ñ»Ë³ÛÇÝ ØÆ²ì-Ç ÷áË³ÝóÙ³Ý Ï³ÝË³ñ·»ÉáõÙ »Ý ëï³ó»É 28 ØÆ²ì í³ñ³Ïáí ÑÇí³Ý¹ ÑÕÇ *[2]*:

Հղիության ընթացքի ամենահաճախակի հանդիպող բարդությունը շարունակում է ÙÝ³É ÑÕÇÝ»ñÇ ë³Ï³í³ñÛáõÝáõÃÛáõÝÁ, áñÁ í»ñçÇÝ 10 ï³ñáõÙ, ãÝ³Û³Í »ñÏ³ÃÇ պատրաստուկների միջոցով կատարվող կանխարգելմանը, չի հաջողվում բավարար չափով Çç»óÝ»É: ²ÛÝ í»ñçÇÝ ÑÇÝ· ï³ñÇÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ï³ï³ÝíáõÙ¿, Áëï Ï³Ý³Ýó ÏáÝëáõÉï³óÇ³Ý»ñÇ ïíÛ³ÉÝ»ñÇ, 11.7-12.4% (í³Õ ë³Ï³í³ñÛáõÝáõÃÛáõÝ) ¨, Áëï ÍÝÝ¹³ïÝ»ñÇ ïíÛ³ÉÝ»ñÇ` 130‰ (áõß ë³Ï³í³ñÛáõÝáõÃÛáõÝ): ÐÕÇáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùÇ íñ³ ËÇëï բացասաբար է անդրադառնում նաև ֆոլաթթվի անբավարարությունը, ինչը բարձրացնում է åïÕÇ ½³ñ·³óÙ³Ý, Ñ³ïÏ³å»ë ÝÛ³ñ¹³ÛÇÝ ËáÕáí³ÏÇ ³ñ³ïÝ»ñÇ, íÇÅáõÙÝ»ñÇ Ñ³×³Ë³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ, ÇÝãå»ë Ý³¨ å³ï×³é¿ ¹³éÝáõÙ ³Ýåïõáõ³Ý¨ ³ÛÉß»ÕáõÙÝ»ñÇ ³é³ç³óÙ³Ý: Ü»ñÏ³ÛáõÙë Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ø²Î-Ç Ù³ÝÏ³Ï³Ý ÑÇÙÝ³¹ñ³ÙÇ¨ Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³·áñÍ³ÏóáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ ³ßË³ï³ÝùÝ»ñ »Ý Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ »ñÏ³Ãáí¨ ýáÉ³ÃÃíáí ³ÉÛáõñÇ Ñ³ñëï³óÙ³Ý Ýå³ï³Ïáí:

²ÕÛáõë³Ï 8.

Ամբուլատոր սպաս³ñÏáõÙ ïñ³Ù³¹ñáÕ Ï³Ý³Ýó ÏáÝëáõÉï³óÇ³Ý»ñÇ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý áñáß óáõó³ÝÇßÝ»ñ

	1995Ã.	2000Ã.	2005Ã.	2009Ã.
ÐëÏáÕáõÃÛ³Ý ï³Ï í»ñóí³Í ÑÕÇÝ»ñÇ ù³Ý³ÏÁ (բացարձակ ÃÇí)	48712	34737	39031	48467
¼ÝÝí³Í¿ Ã»ñ³å¨ïÇ ÏáÕÙÇó	94%	92.7%	92.9%	91.3%
Ä³Ù³Ý³ÏÇÝ ծննդաբերություն	92% (44924)	93%	93.8%	91.8%

ì ³Õ³Å³Ù օննդաբերություն	3.3% (1610)	3.7%	3.4%	3.8%
ìÇÅáõÙ		3.2%	2.8%	4.4%
ØÇ½³ë»é³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñ	3.3% (1633)	17.3%	14.1%	12.8%
êÇñï-³ÝáÃ³ÛÇÝ Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñ	1.2% (580)	1.0%	0.6%	0.3%
Շաքարային դիաբետ	0.30%(17)	0.05%	0.03%	0.06%
ì³Ñ³Ý³Ó¨ ·»ÕÓÇ ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñ	0.1% (83)	0.6%	10.4%	0.4%
²Ý»ÙÇ³	10.4%(5116)	15.6%	10.7%	13.4%

Â»¨ ³éÏ³ ¿ áñáß³ÏÇ ¹ñ³Ï³Ý ¹ÇÝ³ÙÇÏ³ Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ïñ³Ù³¹ñÙ³Ý ¨ ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý Çç»óÙ³Ý ³éáõÙáí, ë³Ï³ÛÝ դեռ բարձր է մնում պերինատալ Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝÁ:

²ÕÛáõë³Ï 9.

ä»ñÇÝ³ï³É Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÝ»ñÁ Ð³Û³ë ï³ÝáõÙ (å³ßïáÝ³Ï³Ý ï»Õ»Ï³ïíáõÃÛáõÝ)

î³ñÇ	ä»ñÇÝ³ï³É Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝ, (‰)	ä»ñÇÝ³ï³É Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝ (+500·ÍÝí³Í»ñ) ‰	Ø»é»É³ÍÇÝÝ»ñÇ ÃÇíÁ 1000 ÍÝáõÝ¹Ç (Ù»é»É³ÍÇÝÝ»ñ + Ï»Ý¹³Ý³ÍÇÝÝ»ñ) նկատմամբ
1990	17.6	23.8	10.1
1995	15.6	22.9	8.5/15
2001	16.3	23.7	8.3/13.4
2002	13.4	20.5	7.1/12.2
2003	13.1	26.8	7.9/19.0
2004	12.2	24.8	7.6/18.0
2005	11.9	24.0	7.3/17.4
2006	14.4	25.6	8.6/18.4
2007	16.4	20.5	9.2/15.3
2009	16.0	20.5	9.1/15.9

²ÛëåÇëáí, í»ñçÇÝ ï ³ëÝ³ÙÛ³ÏáõÙ ÝÏ³ï í³Í ÙÇïáõÙÝ»ñÝ »Ý՝

1. ²ñÓ³Ý³·ñí»É »Ý հղիների առողջական վիճակը բնութագրող áñáß óáõó³ÝÇßÝ»ñÇ í³ïÃ³ñ³óáõÙ: ´³ñÓñ³ó»É ¿ էքստրագենիտալ ծանր ախտաբանությունների Ñ³×³Ë³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ ÑÕÇÝ»ñÇ ßñç³ÝáõÙ, áñáÝù Ñ³×³Ë å³ï×³é »Ý ¹³éÝáõÙ Ù³Ûñ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý: ÜÏ³ïáõÙ ¿ ÑÕÇáõÃÛ³Ý Í³Ýñ ·»ëïá½Ý»ñÇ հաճախականության բարձրացում, ինչպես հղիության, այնպես էլ ծննդաբերությունների Å³Ù³Ý³Ï: ¶ñ³Ýóí»É ¿ Ïեսարյան հատման հաճախականության բարձրացում վերջին 15 ï³ñáõÙ ßáõñç 4 ³Ý·³Ù (1996Ã.՝ 45.6, 2002Ã. ³ÛÝ Ï³½Ù»É ¿ 81.7, ³å³ 2008Ã.՝ 156.4, 2009թ՝ 180, յուրաքանչյուր 1000 ծննդաբերությունից): ÐÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ ծննդաբերությունների ընդգրկվածության ցուցանիշը ցուցաբերում է բարձրացման ÙÇïáõÙ ¨ ·»ñ³½³ÝóáõÙ ¿ 99%: Ընդհանուր առմամբ ն³Ë³ÍÝÝ¹Ù³Ý ËÝ³ÙùÇ Ý»ñÏ³ Çñ³íÇ×³ÏÁ Ýå³ëïáõÙ ¿ å»ñÇÝ³ï³ÉÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý ¨ Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÝ»ñÇ բարձրացմանը հանրապետությունում:

2. âÝ³Ù³Í ³ÝÑ³ë Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ ÍÝÝ¹Ù³Ý Ñ³×³Ë³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ ß³ï բարձր չէ և չի ·»ñ³½³ÝóáõÙ 8%-Á, ë³Ï³ÛÝ ³Ù¹ ïíÛ³ÉÝ»ñÁ ÉÇ³ñÅ»ù ã»Ý, ù³ÝÇ áñ ï³ñ³Í³ßñç³ÝÝ»ñáõÙ ÉÇáíÇÝ ã»Ý ·áñÍáõÙ ²ÐÎ-Ç Ï»Ý¹³Ý³ÍÝáõÃÛ³Ý ¨ Ù»é»É³ÍÝáõÃÛ³Ý ë³ÑÙ³ÝáõÙÝ»ñÁ, Ñ³×³Ë ÙÇÝã¨ 1000·. ÍÝí³Í Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ ¹»åùáõÙ Ñ³ßíÇ ã»Ý ³éÝíáõÙ Ï»Ý¹³Ý³ÍÝáõÃÛ³Ý Ýß³ÝÝ»ñÁ ¨ Ýñ³Ýù ã»Ý Ñ³ßí³éíáõÙ áñå»ë Ï»Ý¹³Ý³ÍÇÝ Ýáñ³ÍÇÝ: ²Ù¹ Ã»ñ·ñ³ÝóáõÙÁ ³ñÑ»ëï³Ï³Ýáñ»Ý Çç»óÝáõÙ ¿ ³ÝÑ³ë Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ Ñ³×³Ë³Ï³ÝáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÁ ²ÝÑ³ë Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ ËÝ¹ÇñÁ Ñ³ïáõÏ áõß³¹ñáõÃÛáõÝ ¿ å³Ñ³Ýçáõù, ù³ÝÇ áñ ß³ï Ù»Í ¿ å»ñÇÝ³ï³É ¨ Ý»áÝ³ï³É Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý áõ հիվանդացության կառուցվածքում նրանց չափաբաժինը: Ð³Ù³Ó³ÛÝ ÐÐ ³éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý íÇ×³Ï³·ñ³Ï³Ý ïíÛ³ÉÝ»ñÇ՝ ³ÝÑ³ë Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ ÑÇí³Ý¹³óáõÛáõÝÁ 7-8, ÇëÏ Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝÁ 10-15 ³Ý·³Ù ·»ñ³½³ÝóáõÙ ¿ Ñ³ëáõÝÝ»ñÇ ÝáõÛÝ³ÝáõÝ óáõó³ÝÇßÝ»ñÁ: àõëïÇ, Ï³ÝË»Éáí í³Õ³Å³Ù ծննդաբերությունները, իջեցնելով անհասների հաճախականությունը, ինչպես նաև ներդնելով ինտենսիվ բուժման և վերակենդանացման միջոցներ՝ ÑÝ³ñ³íáñ ¿ Çç»óÝ»É å»ñÇÝ³ï³É ¨ Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝÁ:

3. âÝ³Ù³Í Ð³Ù³ëï³ÝáõÙ Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÁ í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ցուցաբերում է իջեցման որոշ միտում, սակայն պերինատալ պատճառների Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝÁ ·»ñ³ïßéáõÙ ¿ Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý Ï³éáõóí³ÍùáõÙ: ä»ñÇÝ³ï³É Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý å³ï×³é³·Çï³Ï³Ý Ï³éáõóí³ÍùÇ առաջին 2 տեղը զբաղեցնում են ßÝã³é³Ï³Ý ¹ÇëÃñ»ë ëÇÝ¹ñáÙÁ, ÑÇåûùëÇ³Ý ¨ ³ëýÇùëÇ³Ý, áñáÝù å ïÕÇ Ù³Ñí³Ý å³ï×³é »Ý ¹³éÝáõÙ 50 ¨ ³í»ÉÇ ïáÏáë ¹»åù»ñáõÙ: ºññáñ¹ ï»ÕáõÙ »Ý Ý»ñ³ñ·³Ý¹³ÛÇÝ ÇÝý»ÏóÇ³Ý»ñÁ, ÇëÏ 4-րդ տեղում՝ բնածին արատները, այսինքն պատճառներ, որոնց մեծ մասը կանխարգելի են: Պերինատալ մահացության ցուցանիշը տարբեր է գյուղ–ù³Õ³ù Ïïñí³ծքով. այն Երևան քաղաքում շուրջ 2 անգամ բարձր է միջին հանրապետական óáõó³ÝÇßÇó (27.2%՝ 11.5%), ինչը բացատրվում է բարձր ռիսկի խմբի հղիների կենտրոնացումով Երևան քաղաքի բուժհաստատություններáõÙ:

4. ÜÏ³ïÇ áõÝ»Ý³Éáí Ï³Ý³Ýó Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý Ï³éáõóí³ÍùáõÙ í»ñ³ñï³¹ñáÕ³Ï³Ý ûñ·³ÝÝ»ñÇ չարորակ նորագոյացությունների բարձր հաճախականությունը, ինչպես նաև ³ñ·³Ý¹Ç í½ÇÏÇ ëÏñÇÝÇÝգի իրականացմամբ քաղցկեղի կանխարգելի լինելը, 2007թ. Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ §²ñ·³Ý¹Ç í½ÇÏÇ ù³ÕóÏ»ÕÇ í³Õ ³ËïáñáßÙ³Ý, Ï³ÝË³ñ·»ÉÙ³Ý ¨ բուժման ազգային ռազմավարություն¦, áñÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ Ï³ï³ñíáõÙ »Ý 30-60 ï³ñ»Ï³Ý Ï³Ý³Ýó Ï³ÝË³ñ·»ÉÇã ûÝÏáóÇïáÉá·Ç³Ï³Ý Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝÝ»ñ, ÇÝãÁ նպաստել է նախաքաղցկեղային վիճակների հայտնաբերման բարձրացմանը տարեկան 15-20% ã³÷áí: ê³Ï³ÛÝ ³Ù¹ Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ Ï³Ý³Ýó ÁÝ¹·ñÏí³ÍáõÃÛáõÝÁ

Ý»ñÏ³ÛáõÙë ãÇ ·»ñ³½³ÝóáõÙ 15%: àñáß Ù³ñ½»ñáõÙ ³ÛÝ Ï³åí³Í ¿ Ý³¨ óÇïáÉá·Ý»ñÇ բացակայության հետ (Գավառ, Ճամբարակ, Վարդենիս, Նոյեմբերյան, Մեղրի, Քաջարան, Արարատ, Ծաղկահովիտ, Ապարան, Լոռու մարզի բոլոր բուժհաստատությունները, բացառության Վանաձորի թիվ 5 պոլիկլինիկայի): Այëåçëáí, Ï³Ý³Ýó í»ñ³ñï³¹ñáÕ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ã³ñáñ³Ï áõéáõóùÝ»ñÇ ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý ¨ Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý Çç»óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ ³ÝÑñ³Å»ßï ¿ Ñ½áñ³óÝ»É Ï³ÝË³ñ·»ÉÇã ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñ իրականացնող բուժհիմնարկների համակարգը:

²Ù÷á÷»Éáí í»ñçÇÝ ï³ëÝ³ÙÛ³ÏáõÙ ï»ÕÇ áõÝ»óáÕ ÙÇïáõÙÝ»ñÁ, Ï³ñ»ÉÇ ¿ ÝÃ»É, áñ Հայաստանում կանանց վերարտադրողական առողջության բնագավառում **ÑÇÙÝ³ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ** Ñ»ï¨Û³ÉÝ »Ý.

1. ÐÇÙÝ³Ï³Ý óáõó³ÝÇßների բացասական միտումները.

- Ø³ÛÑ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý և հիվանդացության բարձր մակարդակ
- Պերինատալ բարձր մահացություն, հատկապես անհաս նորածինների շրç³ÝáõÙ
- Մեռելածնության բարձր բաժնեմաս պերինատալ մահացության կառուցվածքում
- Մանկական մահացության կառուցվածքում պերինատալ կոմպոնենտի բարձր ï»ë³Ï³ñ³ñ ÏßÇé (60%)
- ê»é³Ï³Ý ×³Ý³å³ñÑáí ÷áË³ÝóíáÕ áñáß í³ñ³ÏÝ»ñÇ, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë ËÉ³ÙÇ¹Çá½Ç, ÙÇÏáåÉ³½Ùá½Ç, óÇïáÙ»·³ÉáíÇñáõëÇ, Ñ»ñå»ëÇ, å³åÇÉáÙ³íÇñáõëÇ բարձր հիվանդացություն և դինամիկայում աճման միտում
- Ժամանակակից հակաբեղմնավորիչ միջոցների օգտագործման անբավարար Ù³Ï³ñ¹³Ï
- Արհեստական վիժումների կիրառումը որպես պտղաբերության կարգավորման մեթոդ
- Î³Ý³Ýó ë»é³Ï³Ý ûñ·³ÝÝ»ñÇ ù³ÕóÏ»Õ³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý բարձրացման միտում
- Չնայած դինամիկայում չբերության հաճախականության, հատկապես երկրորդայինի, Ùáï »ñÏáõ ³Ý·³Ù Çç»óÙ³Ý ÙÇïáõÙÇÝ, ²ÐÎ-Ç ×·Ý³Å³Ù³ÛÇÝ ë³ÑÙ³ÝÇó բարձր óáõó³ÝÇßÇ ·ñ³ÝóáõÙ
- Àնտանիքի պլանավորման և երիտասարդներին բարյացակամ Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ó³ÝóÇ ձևական բնույթի ³éÏ³ÛáõÃÛáõÝ ¨ Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ïáõóÙ³Ý Ï³ñáÕáõÃÛáõÝÝ»ñի անբավարարություն:

2. Որակյալ բժշկական անձնակազմի պակաս:

3. ÌÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý å»ï³Ï³Ý Ñ³í³ëï³·ñÇ Íñ³·ñÇ Ý»ñ¹ñÙ³Ý å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ÝÏ³ï áõÙ ¿ ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñÇ ½³ñ·³óÙ³Ý ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ իջեցում, քանի որ ֆինանսավորումը բավարարում է միայն աշխատավարձի և օրեցօր Ã³ÝÏ³óáÕ ¹»Õáñ³ÛùÇ ·ÝÙ³Ý ¨ ÏáÙáõÝ³É Í³Ëë»ñÇ ÷áËÑ³ïáõóÙ³ÝÁ:

4. Եղած բուժսարքավորումները, հատկապես ³Ý»ëÃ»½ÇáÉá·Ç³Ï³Ý ë³ñù»ñÁ, լաբոն³ïáñ, áõÉïñ³Ó³ÛÝ³ÛÇÝ ¨ é»Ýï·»Ý ë³ñù³íáñáõÙÝ»ñÁ, ÑÇÙÝ³Ï³ÝáõÙ ÑÇÝ »Ý, »ÝÃ³ñÏí»É »Ý ֆիզիկական և բարոյական մաշվածության: Տարածաշրջանային բուժհիմնարկներÇó ß³ï»ñÁ

Ï»Ý ï ñáÝ³ó í³ Í ÙßÏ³Ï³Ý çñ³Ù³ï³Ï³ñ³ñÙ³Ý ¨ ç»éáõóÙ³Ý Ï³ñÇù áõÝ»Ý: àñáß բուժհաստատություններ ունեն ÑÇÙÝ³ñ³ñ í»ñ³Ýáñá·Ù³Ý ¨ ·áõÙùÇ Ã³ñÙ³óÙ³Ý Ï³ñÇù:

²é³ç³ñÏ íáÕ ÙÇçáó³ éáõÙÝ»ñÁ.

1. Ցննդօգնության ծառայության բարելավման աշխատանքների կոորդինացման նպատակով վերականգնել ըստ տարածաշրջանների գլխավոր մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ Ý³ËÏÇÝ ·áñÍáÕ Ñ³Ù³Ï³ñ·Á, ¹³ñÓÝ»É Ñ³ëï Çù³ÛÇÝ ¨ Ùß³Ï»É Ýñ³Ýó գործունեության վերաբերյալ կանոնակարգ:
2. Մարզերում բնակչությանը ցուցաբերվող մասնագիտական բուժօգնության, ինչպես նաև Ï³½Ù³Ï»ñåã³մեթոդական օգնության բարելավման նպատակով ուժեղացնել áõÕÕ³Ñ³Ù³ó-ýáõÝÏóÇáÝ³É Ï³åÁ ³éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý, Ñ³Ýñ³å»ï³Ï³Ý ¨ Ù³ñ½³ÛÇÝ ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñÇ ÙÇç¨` Ïó»Éáí ³é³ç³ï³ñ ÏÉÇÝÇÏ³Ý»ñÁ Ù³ñ½»ñÇ ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñÇÝ:
3. êï»ÕÍ»É Ù³ÝÏ³Ï³Ý ¨ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñ Ù³ñ½»ñáõÙ, Çñ³Ï³Ý³óÝ»É Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ í»ñ³å³ïñ³ëïáõÙ:
4. ²ßË³ï³ÝùÝ»ñ ï³Ý»É ï³ñ³Í³ßñç³ÝÝ»ñÁ վիրահատող մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñáí ³å³Ñáí»Éáõ ուղղությամբ:
5. Արգանդի վզիկի քաղցկեղի կանխարգելման և վաղ հայտնաբերման նպատակով å³ñï³¹Çñ ¹³ñÓÝ»É 30-60 ï³ñ»Ï³Ý Ï³Ý³Ýó Ï³ÝË³ñ·»ÉÇã ½ÝÝáõÙÁ ¨ ûÝÏáóÇ ïáÉá·Ç³Ï³Ý ùÝÝáõÃÛáõÝÁ, óáõóÙ³Ý ¹»åùáõÙ` Ï³ï³ñ»Éáí ÏáÉåáëÏáåÇ³: Ø»Ãá¹áÉá·Ç³Ï³Ý Õ»Ï³í³ñáõÙÁ ¹Ý»É »ññáñ¹³ÛÇÝ մակարդակի մանկաբարձա-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý ëï³óÇáÝ³ñÝ»ñÇ, ÇÝãå»ë Ý³¨ ûÝÏáÉá·Ç³ÛÇ ¶ÐÎ-Ç íñ³:
6. Øշակել մանկաբարձ-գինեկոլոգների և ընտանեկան բժիշկների աշխատանքների կազմակերպման հարաբերակցության մոդելն»ÑÁ áõ ¹ñ³Ýó Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·Á:
7. Մանկաբարձաանեոնատոլոգիական շտապ û·ÝáõÃÛ³Ý (ë³Ý-³íÇ³óÇ³ÛÇ) Í³é³ÛáõÃÛ³Ý բարելավման Ýå³ï³Ïáí` ÙßÏ³Ï»É մասնագիտական խմբերի կողմից (մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·, ³Ý»ëÃ»½ÇáÉá··ռեանիմատոլոգ և նեոնատոլոգ) բրիգադային սկզբունքով բուժօգնության Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý ¨ ֆինանսական փոխհատուցման սկզբունքները:
8. Մշակել ծրագիր և գործողությունների պլան բժշկա-·»Ý»ïÇÏ³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛ³Ý կազմակերպման, բարձր ռիսկի խմբի հղիների ուղեգրման և հետազոտման կարգի վերաբերյալ:
9. öÝïñ»É ÙÇç³½·³ÛÇÝ Ñ³Ù³·áñÍ³ÏóáõÃÛ³Ý ÑÝ³ñ³íáñ áõÕÇÝ»ñ í»ñ³ñï³¹ñáÕ³Ï³Ý առողջության բարելավմանն ուղղված ծրագրերի իրականացման համար` ³é³çÝ³ÛÇÝ համարելով պերինատալ բուժօգնության (հղիների հսկողություն և խնամք, ներարգանդային ախտորոշում, նորածինների վերակենդանացում) բարելավումը:
10. ì»ñ³Ý³Û»É å»ïáõÃÛ³Ý ÙÇçáóÝ»ñÇ Ñ³ßíÇÝ Çñ³Ï³Ý³óíáÕ Ý³Ë³- ¨ Ñ»ï¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ ÏñÃáõÃÛ³Ý Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·Á, ¨ ³Û¹ ßñç³Ý³í³ñïÝ»ñÇÝ 5 ï³ñÇ Å³ÙÏ»ïáí Ù³ñ½»ñ ·áñÍáõÕ»Éáõ Ï³ñ·Á:
11. Ներկայացնել առաջարկություններ մանկաբարձ-գինեկոլոգների և մանկաբարձուհիների Ñ»ï¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ áõ ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý ½³ñ·³óÙ³Ý Íրագրերի բարելավման ուղղությամբ: ÂáõÛÉ³ïñ»É áã ÙÇ³ÛÝ ²²Æ, ³ÛÉ¨ ³é³ç³ï³ñ բժշկական կենտրոնների և ÇÝëïÇïáõïÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó áõëáõóÙ³Ý Çñ³Ï³Ý³óáõÙÁ` ÙÇ³Å³Ù³Ý³Ï ³å³Ñáíí»Éáí

áõëáõóÙ³Ý áñ³ÏÁ ¨ Ù³ïã»ÉÇáõÃÛáõÝÁ: ØßÏ»É ³é³ç³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñ å»ï³Ï³Ý ¨ áã å»ï³Ï³Ý áõëáõÙÝ³կան հաստատությունների կողմից պատրաստվող մանկաբարձների և մանկաբարձ-ՀՀ»ÏáÉá·Ý»ñÇ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý áõÝ³ÏáõÃÛáõÝÝ»ñÇ áñ³ÏÇ í»ñ³ÑëÏÙ³Ý համակարգի վերաբերյալ:

12. àõÅ»Õ³óÝ»É ÑëÏáÕáõÃÛáõÝÁ ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñÇ ÉÇó»Ý½³íáñÙ³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÇ ¨ Ýñ³Ýó Ñ»ï³·³ ·áñÍáõÝ»áության նկատմամբ, անկախ վերջիններիս իրավական Ï³ñ·³íÇ×³ÏÇó ¨ ë»÷³Ï³ÝáõÃÛ³Ý Ó¨Çó:

13. Þ³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý ³ßË³ï³Ýù ï³Ý»É ÏÉÇÝÇÏ³Ï³Ý áõÕ»óáõÛóÝ»ñÇ, ã³÷áñáßÇãÝ»ñÇ մշակման և ներդրման ուղղությամբ:

14. Ապահովել բուժանձնակազմը ժամանակակից գրականությամբ, Ñ³Ù³Ï³ñ·ÇãÝ»ñáí ¨ ÆÝï»ñÝ»ï Ï³ááí:

15. ØßÏ»É Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·` ÙÇ³íáñí³Í Ï³Ý³Ýó ÏáÝëáõÉï³óÇ³Ý»ñÇ ¨ ÍÝÝ¹³ïÝ»ñÇ մանկաբարձ-ՀՀ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ³ßË³ï³ÝùÇ Ï³½Ù³Ï»ñåÙ³Ý (éáï³óÇ³ÛÇ) վերաբերյալ:

16. ä»ñÇÝ³ï³É ¨ Ýáñ³ÍÝ³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý ¨ Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý Çç»óÙ³Ý Ýå³ï³Ïáí Ñ½áñ³óÝ»É ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñÇ Ýáñ³ÍÝ³ÛÇÝ í»ñ³Ï»Ý¹³Ý³óÙ³Ý բաժանմունքները, ապահովել այն որակյալ մասնագետներով, մշակել ուղեցույցներ Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ í³ñÙ³Ý, ÇÝãå»ë Ý³¨ ÍÝÝ¹³ïÝ»ñÇó í»ñçÇÝÝ»ñÇë ï»Õ³÷áËÙ³Ý Ï³ñ·Ç վերաբերյալ:

17. ØßÏ»É ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ñÏÝ»ñáõÙ ³ßË³ïáÕ ³Ý»ëÃ»½ÇáÉá·Ý»ñÇ ¨ é»³ÝÇÙ³ïáÉá·Ý»ñÇ Ñ³ïáõÏ áõëáõóáõÙÁ, »ÉÝ»Éáí ÑÕÇáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùÇ ¨ ¿ùëïñ³·»ÝÇï³É ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³é³ÝÓÝ³Ñ³ïÏáõÃÛáõÝÝ»ñÇó:

19. Ø³ñ½Ï»Ýïñáõ»ñáõÙ Ï³½Ù³Ï»ñå»É å³Ã³Ý³ïáÙÇ³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñ:

20. Î³Ëí³Í Å³Ù³Ý³Ï³ÏÇó Ýáñ Ùáï»óáõÙÝ»ñÇ Ý»ñ¹ñáõÙÇó (Ùáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý Ñ³Ù³ï»Õ կացություն, ամուսնու և ընտանիքի անդամների մասնակցությունը ծննդաբերությանը և ³ÛÉÝ) í»ñ³Ý³Û»É ÍÝÝ¹³ïÝ»ñÇ Ñ³Ï³Ñ³Ù³×³ñ³Ï³ÛÇÝ ÑëÏáÕáõÃÛ³Ý ·áñÍáÕ Ï³ñ·Á ¨ ÙßÏ»É ÝáñÙ³ïÇíÝ»ñ ³Û¹ ³ßË³ï³ÝùÁ Çñ³Ï³Ý³óÝ»Éáõ ¨ ÑëÏ»Éáõ Ñ³Ù³ñ:

Ø²ÜÎ²´àôÄ²Î²Ü Ì²è²ÚàôÂÚàôÜ[1]

ÐÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝÙ³Ï³ñ¹³Ï

Հիվանդանոցային մակարդակում բուժօգնությունը հանրապետությունում Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ է տարբեր ենթակայության և տեղակայման 65 բժշկական կենտրոնների ÏáÕÙÇó, áñáÝóÇó 6-Á՝ ·ÛáõÕ³Ï³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý Ï»Ýï ñáÝÝ»ñ »Ý, 44-Á՝ Ù³ñ½³ÛÇÝ Ï³Ù ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñ, 15-ը՝ Երևանում տեղակայված տարբեր պրոֆիլի և »ÝÃ³Ï³ÛáõÃÛ³Ý ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñ: Ð³Ù³Ó³ÛÝ ÐÐ ²ìÌ 2009 Ã. ïíÛ³ÉÝ»ñÇ *[4]*, Հայաստանում երեխաների բուժման համար նախատեսված մահճակալների ÃÇíÁ Ï³½Ù»É ¿ 1288; 10 000 »ñ»Ë³ÛÇ Ñ³ßíáí ³ÛÝ Ï³½Ù»É ¿ 21.4: ê³Ï³ÛÝ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ÐÐ ²Ü ïíÛ³ÉÝ»ñÇ, 2010 Ã. ³Û¹ ÃÇíÁ Ï³½Ù»É ¿ 511, áñÇó 175-Á՝ ºñ¨³ÝáõÙ, ÇëÏ 336-Á՝ Ù³ñ½»ñáõÙ (³ÕÛáõë³Ï 10) :

²ÕÛáõë³Ï 10.

Ø³Ñ×³Ï³É³ÛÇÝ Ñ½áñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ 1996-2009ÃÃ, Áëï ÐÐ ²Ü

ÂÇí	Ø³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñ		
	Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝ	ºñ¨³Ý	Ø³ñ½
1996	1857	300	1352
2000	1539	440	1099
2005	802	223	579
2009	511	175	336
Îñ×³ïáõÙ 1996-2009ÃÃ.	3,6 ³Ý·³Ù	2 ³Ý·³Ù	4 ³Ý·³Ù

Ü»ñÏ³Û³óíáÕ Ñ»ï³½áïáõÃÛ³Ý Ñ³í³ù³·ñí³Í ïíÛ³ÉÝ»ñáí, ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ մանկաբուժական ուղղվածության մահճակալների քանակը կազմել է մարզերում ավելի քիչ՝ 275: Տեղաբախշումը ըստ մարզերի ներկայումս հետևյալն է.

- *Îáï³ÛùÇ մարզ՝ մանկական մահճակալները տեղակայված են Հրազդանի, Աբովյանի, Չարենցավանի, ºÕí³ñ¹Ç ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ Ã»ñ³å¨ïÇÏ – մանկաբուժական բաժիններում, ընդհանուր ÃÇíÁ՝ 24 Ù³Ñ×³Ï³É:*
- *Արագածոտնի մարզ՝ Աշտարակի, Թալինի, Ապարանի հիվանդանոցներում մեկական բաժանմունք ÇÝùÝáõñáõÛÝ ¨ 2-áõÙ ÁÝ¹ ·ñկված ընդհանուր բաժիններում: Ընդհանուր 15 մահճակալ:*
- *Արմավիրի մարզ՝ Արմավիրի, Մեծամորի, Վաղարշապատ՝ միավորված բաժանմունքներում՝ 30 Ù³Ñ×³Ï³É:*
- *Արարատի մարզ՝ 4 բաժանմունքներ Մասիսի, Արտաշատի, Արարատի և Վեդիի հիվանդանոցներում՝ 30 Ù³Ñ×³Ï³É:*

---

[1] Ø³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý ¨ ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÝ»ñÁ Ù³Ýñ³Ù³ëÝáñ»Ý í»ñÉáõÍí³Í »Ý §ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý 2009-2015 é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝ¦ ÷³ëï³ÃÕÃáõÙ:

- *Գեղարքունիքի մարզ՝ Մարտունիի, Վարդենիսի, Սևանի, ճամբարակի հիվանդանոցներում՝ 18 Ù³Ñ×³Ï³É:*
- *Լոռվա մարզ՝ 25 մահճակալ մանկաբուժական սոմատիկ բաժնում Վանաձորում, և մահճակալներ ²É³í»ñ¹ÇÇ, î³ßÇñÇ, êåÇï³ÏÇ, êï»÷³Ý³í³ÝÇÑÇí³Ý¹³ÝáõÝ»ñáõÙ: ÀÝ¹Ñ³Ýáõñ՝ 37 Ù³Ñ×³Ï³É:*
- *Տավուշ՝ մեկ բաժանմունք 10 մահճակալով Բերդում, 17 մահճակալ Դիլիջանում, Իջևանում. Նոյեմբերյանում: Ընդհանուր՝ 27 մահճակալ:*
- *Սյունիք՝ առանձին բաժանմունքներ Կապանում 10 մահճակալ, Գորիսում՝ 10 մահճակալ, Մեղրիում / ².³ñ³ÏáõÙ՝ 5-Á ø³ç³ñ³ÝáõÙ 6, 5 Ù³Ñ×³Ï³É "Ë³éÇ" բաժնում՝ Սիսիանում՝ Ընդհանուր՝ 36 մահճակալ:*
- *ÞÇñ³ÏÇ Ù³ñ½՝ 30 Ù³Ñ×³Ï³É áõÝ»óáÕ սոմատիկ բաժանմունք Ավստրիական հիվանդանոցում, 8՝ ²ñÃÇÏáõÙ, 20՝ ²ßáóùáõÙ: ÀÝ¹Ñ³Ýáõñ 58 Ù³Ñ×³Ï³É:*
- *ì³ÛáóÓáñÇ Ù³ñ½՝ 15 Ù³Ñ×³Ï³É՝ ì³ÛùáõÙ, æ»ñÙáõÏáõÙ ¨ ºÕ»·Ý³ÓáñáõÙ:*

²Ûսպիսով, 2010 թ. դրությամբ, մարզերում գործում էր ընդհանուր շուրջ 270 մանկաբուժական մահճակալ: Հետազոտության շրջանակներում գնահատվել է Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñÇ Ãí³ù³Ý³ÏÁ 10 000 բնակչի հաշվով; պարզվել է, որ մոտավորապես նույն å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ ·áñÍáÕ Ù³ñ½»ñáõÙ Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñÇ Ãí»ñը ըստ մանկական բնակչի էապես տարբերվում են (աղյուսակ 11):

²ÕÛáõë³Ï 11.

Մարզերի մանկաբուժական հիվանդանոցային մահճակալների թվաքանակը և հարաբերակցությունը 10 000 մանկական (0-14) բնակչի հաշվով՝ ըստ մարզերի

Ø³ñ½	Ø³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñÇ ù³Ý³ÏÁ	10 000 բնակչի /0-14/ Ñ³ßíáí
²ñ³.³íáïÝ	15	5.27
²ñ³ñ³ï	30	5.70
²ñÙ³íÇñ	30	5.51
¶»Õ³ñùáõÝÇù	18	3.62
ÈáéÇ	37	7.36
Îáï³Ûù	24	4.70
ÞÇñ³Ï	58	10.83
êÛáõÝÇù	25	9.03
ì³ÛáóÓáñ	15	14.23
î³íáõß	27	10.45

Համեմատական կարգով՝ համաձայն ԱՀԿ «Առողջություն բոլորի համար» ßï»Ù³ñ³ÝÇ (¹Ç³գրամ 2), մանկաբուժական մահճակալների թիվը հավասար է միջին ºíñáå³Ï³ÝÇÝ *[26]*: ê³Ï³ÛÝ Ñ³ñÏ ¿ ÑÇß»É, áñ Ýßí³Í óáõó³ÝÇßÁ Ñ³ßí³ñÏí»É ¿ ÙÇÝã¨ վերջերս տեղի ունեցած լրացուցիչ կրճատումները: Համապատասխանաբար, Ù³Ñ×³Ï³ÉÛÇÝ ýáÝ¹áí ³å³ÑáííÍáõÃÛáõÝÁ Ï³ñáÕ ¿ ÉÇÝ»É ³í»ÉÇ ùÇã, ù³Ý ÙÇçÇÝ ºíñáå³Ï³ÝÁ ¨ Ùáï ÉÇÝ»É ²ñ¨ÙïÛ³Ý ºíñáå³ÛÇ óáõó³ÝÇßÝ»ñÇÝ, áõñ ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý պատկերը էապես տարբերվում է Հայաստանյան պատկերից:

¶Í³å³ï Ï»ñ 2

Մանկաբուժական մահճակալները / 100 000 –Ç նկատմամբ

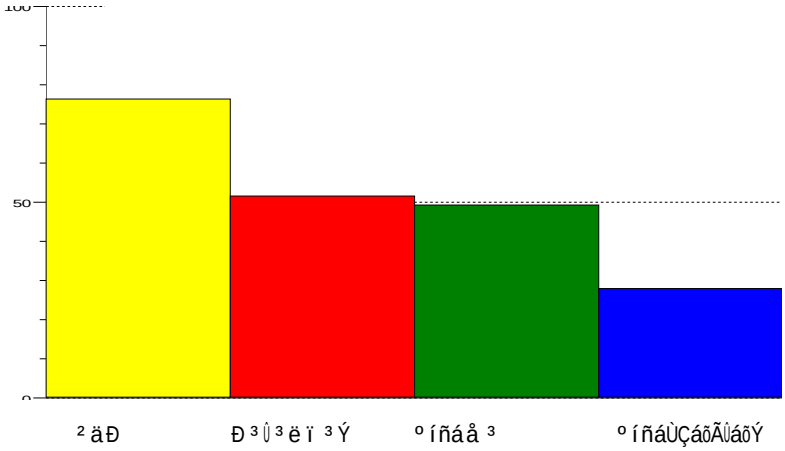

Աղբյուր՝ ԱՀԿ, 2009

Մարզերի հիվանդանոցների գործունեությունը բնութագրող հիվանդանոցների թվի հարաբերակցությունը բնակչության նկատմամբ հոսպիտալացումների թվով: Բացի դրանից, համեմատվել են նաև առանձին ցուցանիշներ (տե՛ս աղյուսակներ 12, 13):

²ÕÛáõë³Ï 12.

2009 Ã. Ù³ñ½»ñÇ í³Õ Ñ³ë³ÏÇ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³óáõÙÝ»ñÇ ÃÇíÁ 100 »ñ»Ë³ÛÇ Ñ³ßíáí՝ Áëï Ù³ñ½»ñÇ

Ø³ñ½	0-1 ï »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³-óáõÙÝ»ñÇ ù³Ý³Ï	0-1 ï »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³-óáõÙÝ»ñÇ ù³Ý³Ï (*100 »ñ»Ë³ÛÇ Ñ³ßíáí*)	0-5 ï »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³-óáõÙÝ»ñÇ ù³Ý³Ï	0-5 ï »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³-óáõÙÝ»ñÇ ù³Ý³Ï (*100 »ñ»Ë³ÛÇ Ñ³ßíáí*)
²ñ³·³Íáï Ý	96	4.74	266	2.85
²ñ³ñ³ï	679	17.95	1764	10.19
²ñÙ³íÇñ	661	16.67	1160	6.66
¶»Õ³ñùáõÝÇù	595	17.37	823	5.14
ÈáéÇ	704	20.28	1208	7.34
Îáï³Ûù	533	11.91	843	4.21
ÞÇñ³Ï	801	20.07	1198	6.67
êÛáõÝÇù	362	20.60	898	10.55

ì ³ÛáóÓáñ	148	18.93	142	7.59
î ³ íáõß	225	12.55	499	6.11

àõß³¹ñáõÃÛ³Ý ¿ ³ñÅ³ÝÇ Ñ»ï¨Û³ÉÁ. Ù³ñ½»ñáõÙ ÍÝí³Í ÏÛ³ÝùÇ ³é³çÇÝ ï³ñí³ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÙÇÝã¨ Ù»Ï ÑÇÝ·»ñáñ¹Á ÑáëåÇï³É³óíáõÙ »Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Íù³ÛÇÝ /մարզային հիվանդանոցների բաժանմունքներ: Հետևաբար, նույնիսկ ներկայիս Ï³ñ·³íÇ×³Ïáí, ß³ï ¹»åù»ñáõÙ ³ÏÝÑ³Ûïáñ»Ý ³Ýp³í³ñ³ñ áñ³ÏÇ å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ, »ñÏñáñ¹³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ ï³ñ³Íù³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÁ å³ï³ëË³Ý³ïáõ »Ý ½·³ÉÇ ù³Ý³Ïáí Ù³ÝáõÏÝ»ñÇ ÏÛ³ÝùÇ Ñ³Ù³ñ¨ ³Û¹ Ñ³Ý·³Ù³ÝùÁ å»ïù¿ ³Ýå³ÛÙ³Ýáñ»Ý Ñ³ßíÇ ³éÝíÇ, ¹ñ³Ýó Ñ»ï³·³ ³ßË³ï³ÝùÝ»ñÁ åÉ³Ý³íáñ»ÉÇë:

²ÕÛáõë³Ï 13.

àñáß ÁÝïñí³Í ï³ñ³Í³ßñç³ÝÝ»ñÇ í³Õ Ñ³ë³ÏÇ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³óáõÙÝ»ñÇ Ãí³ù³Ý³ÏÁ` 100 »ñ»Ë³ÛÇ Ñ³ßíáí

Ø³ñ½ / ï³ñ³Í³ßñç³Ý	0 -1 ï »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³-óáõÙÝ»ñÇ ù³Ý³Ï	0 -1 ï »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³-óáõÙÝ»ñÇ ù³Ý³Ï *(100 »ñ»Ë³ÛÇ Ñ³ßíáí)*	0 -5 ï »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³-óáõÙÝ»ñÇ ù³Ý³Ï	0 -5 ï »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³-óáõÙÝ»ñÇ ù³Ý³Ï *(100 »ñ»Ë³ÛÇ Ñ³ßíáí)*
²ñ³·³ÍáïÝ	96	4.74	266	2.85
²å³ñ³ÝÇ ï³ñ³Íù	36	11.73	107	6.98
Â³ÉÇÝÇ ï³ñ³Íù	36	6.81	81	3.30
²ñÙ³íÇñ	661	16.67	1160	6.66
²ñÙ³íÇñ / ´³Õñ³ÙÛ³Ý ï³ñ³Íù	286	13.96	551	6.19
ì³Õ³ñß³å³ï	216	11.27	341	4.00
Ø»Í³Ùáñ	159	12.46	268	4.69
êÛáõÝÇù	362	20.60	898	10.55
¶áñÇëÇ ï³ñ³Íù	172	31.27	374	13.56
Î³å³ÝÇ ï³ñ³Íù	94	15.41	310	10.31
Ø»ÕñÇÇ ï³ñ³Íù	43	25.75	108	13.78
êÇëÇ³ÝÇ ï³ñ³Íù	53	12.33	106	5.41

Üßí³Í ³ñ¹ÛáõÝù»ñÇó Ï³ñ¨áñ ¿ Ñ»ï¨Û³ÉÁ` ÝáõÛÝÇëÏ ÝáõÛÝ Ù³ñ½Ç §Ñ³ñ¨³Ý¦ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ óáõó³ÝÇßÝ»ñÇ ÙÇç¨ ·ñ³ÝóíáõÙ »Ý ÑáëåÇï³É³óÙ³Ý óáõó³ÝÇßÇ հավաստի տարբերություններ: Հոսպիտալացումների ամենաբարձր մակարդակը գրանցված ¿ ²ßáóùáõÙ` §îÇñ³Ù³Ûñ Ü³ñ»Ï¦-Ç ÑÇí³Ý¹³ÝáóáõÙ, áñÇ ÷áñÓÁ ÛáõñûñÇÝ³Ï ¿` 20 Ù³Ñ×³Ï³É` 80% զբաղվածություն[2], áõëáõó³Ý»ÉÇ, ë³Ï³ÛÝ ãÇ Ï³ñáÕ Çñ³Ï³ÝáõÙ Ñ³Ù»Ù³ï í»É ³ÛÉ շրջանների հետ: Սակայն, ընդհանուր առմամբ շրջանների ցուցանիշների տարբերությունները չեն կարող բացատրվել օբյեկտիվ գործոնն»ñáí (համաճարակաբանություն, երևանից հեռավորություն): Օբյեկտիվ պայմաններÇ ÝáõÛÝ³ÝÙ³Ý ÉÇÝ»Éáõ å³ñ³·³ÛáõÙ ¹»ñ »Ý Ë³ÕáõÙ ³ÛÝåÇëÇ ·áñÍáÝÝ»ñ, ÇÝãåÇëÇù »Ý ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñáõÙ բուժման որակը, անձÝ³Ï³½ÙÇ ³éÏ³ÛáõÃÛáõÝÁ ¨ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ å³ÛÙ³ÝÝ»ñÁ: ê³ Çñ Ñ»ñÃÇÝ å³ÛÙ³Ý³íáñáõÙ ¿ տարբերակված մոտեցում դեպի տվյալ հիվանդանոց կամ ÁÝïñí³Í բժիշկ: Կարևոր են նաև տարածաշրջանում ամբուլատոր-åáÉÇÏÉÇÝÇÏ³Ï³Ý օղակում բուժման որակի տարբերությունները, տարածաշրջանում առաջÝ³ÛÇÝ ¨ »ñÏñáñ¹³ÛÇÝ նղակների փոխհարաբերությունները, հիվանդանոցներ հոսպիï³É³óÙ³Ý չափորոշիչների տարբեր մոտեցումները:

¶Ý³Ñ³ï í»É ¿ Ù³ñ½»ñÇó ¹»åÇ ºñ¨³ÝÇ Ù³ÝÏ³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñ áõÕ»·ñáõÙÝ»ñÇ քանակը և դրա հարաբերակցությունը մարզի մանկական (0-14 տար.) ազգաբնակչության նկատմամբ (աղյուսակներ 14, 15):

²ÕÛáõë³Ï 14.

2009Ã. ºñ¨³ÝÇ Ù³ÝÏ³Ï³Ý ստացիոնարներում ՀՀ մարզերից բուժված հիվանդների թիվը՝ 0-14 տար. 1000 բնակչի հաշվով

Ø³ñ½	Արաբկիր ԲՀ-º¸²Æ	Սուրբ ²ëïí³Í³Ù³Ûñ´Î	Øáõñ³ó³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³Ý ³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³Ýáó	êï³óÇáÝ³ñ ÑÇí³Ý¹Ý»ñÇ ÃÇíÁ` 0-14 ï³ñ. 1000 բնակչի Ñ³ßíáí
	ÀÝ¹Ñ³Ýáõñ			
²ñ³·³ÍáïÝ	39	24	3	2.3
²ñ³ñ³ï	64	55	31	2.8
²ñÙ³íÇñ	66	57	9	5.5
¶»Õ³ñùáõÝÇù	274	15	10	5.9
ÈáéÇ	137	9	6	3.1
Îáï³Ûù	55	12	0	1.3
ÞÇñ³Ï	17	6	3	0.5
êÛáõÝÇù	13	4	1	1.4
ì³Ûáó Óáñ	65	7	6	3.0
î³íáõß	28	9/1	1	1.4

[2] ÐÇí³Ý¹³ÝáóÁ ýÇÝ³Ýë³íáñíáõÙ ¿ Ï³ÃáÉÇÏ »Ï»Õ»óáõ ÏáÕÙÇó:

ÀÝ¹ ³Ù»ÝÁ Ù³ñ½»ñÇó	758	194	70	

²ÛëåÇëáí, ³éÏ³ »Ý Ý³¨ Ñ³վաստի տարբերություններ՝ մարզերից դեպի Երևան ուղեգրված ÑÇí³Ý¹Ý»ñÇ ï»ë³Ï³ñ³ñ ÏßéÇ Ù»ç: ²ÏÝÑ³Ûï ¿, áñ í»ñÁ ÝßÍ³Í ·áñÍáÝÝ»ñÁ, áñáÝù å³ÛÙ³Ý³ íáñáõÙ »Ý Ù³ñ½³ÛÇÝ / Ñ³Ù³ÛÝù³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñáõÙ ÑáëåÇï³É³óáõÙÝ»ñÇ տարբերությունները, ազդում են նաև ուղեգրումների թվաքանակի տարբերության վրա: úñÇÝ³Ï, ï»ë³Ï³ñ³ñ ÏßéáÍ, ³Ù»Ý³ó³Íñ ÇÝï»ÝëÇí óáõó³ÝÇßÁ ·ñ³Ýóí»É ¿ ÞÇñ³ÏÇó, áñï»ÕÇó áõղեգրումների հարաբերական փոքր թիվը պայմանավորվում է Գյումրու ³íëïñÇ³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³ÝáóÇ, ²ßáóùÇ ¨ ²ñÃÇÏÇ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ ³ßË³ï³Ýùáí: àõß³¹ñáõÃÛ³Ý ¿ ³ñÅ³ÝÇ ³ÛÝ ÷³ëïÁ, áñ ëáóÇ³É-ïÝï»ë³Ï³Ý ¨ ³ßË³ñÑ³·ñ³Ï³Ý Ñ³í³ë³ñ å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ ¨ Ñ»é³íáñáõÃÛ³Ý íñ³ ·ïÝíáÕ Èáéáõ ¨ ÞÇñ³ÏÇ Ù³ñ½»ñÇ óáõó³ÝÇßÝ»ñÇ ÙÇç¨ Ï³ 6-անգամյա տարբերություն: Այդ պարագայում հարկ է հիշեցնել, որ Èáéáõ Ù³ÝÏ³ï³Ý ÙÇ³Ï ÑÇí³Ý¹³ÝáóÁ ÙÇ ù³ÝÇ ï³ñÇ ³é³ç»ÝÃ³ñÏí»É¿ûåïÇÙ³É³óÙ³Ý¨ ÙÇ³íáñí»É Ù»Í³Ñ³ë³ÏÝ»ñÇ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÇ Ñ»ï, ÇÝãÝ áõÕ»Ïóí»É ¿ Ù³ÝÏ³Ï³Ý í»ñ³Ï»Ý¹³Ý³óÙ³Ý Í³é³ÛáõÃÛ³Ý ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý Í³í³ÉÇ ³ëïÇ×³Ý³Ï³Ý իջեցմամբ::

²ÕÛáõë³Ï 15.

2010Ã. «Արաբկիր» ԲՀ-ª¸²Æ սուր մանկաբուժական հիվանդությունների կապակցությամբ բուժված երեխաների բաշխումը՝ ըստ մարզերի

Ø³ñ½	Հինական մանկաբուժական բաժ³նմունքներում բուժված »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÃÇíÁ ÑáõÝí³ñ-դեկտեմբեր, 2010թ.	% Ù³ñ½»ñÇó áõÕ»·ñí³ÍÝ»ñÇ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ÃíÇó
²ñ³·³Íáï Ý	100	5.8
²ñ³ñ³ï	159	9.3
²ñÙ³íÇñ	182	10.6
¶»Õ³ñùáõÝÇù	323	18.9
ÈáéÇ	80	4.7
Îáï³Ûù	604	35.2
ÞÇñ³Ï	52	3.0
êÛáõÝÇù	28	1.6
ì³Ûáó Óáñ	41	2.4
î³íáõß	145	8.5
ÀÝ¹ ³Ù»ÝÁ Ù³ñ½»ñÇó	1714	
ù.ªñ¨³Ý	2281	

«Արաբկիր» ԲՀ - ª¸²Æ ïíÛ³լների վերլուծությունը ևս ի հայտ է բերում զգալի տարբերություններ: Պարզվում է, որ հիվանդանոցը սպասարկում է սուր մանկաբուժական հիվանդությունների դեպքեր գրեթե նույն հաճախականությամբ, ինչ և մարզի բոլոր

ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÁ ÙÇ³ëÇÝ: ²ÛÉ` ²ñ³.³Íáï ÝÇ, ²ñÙ³íÇñÇ, ²ñ³ñ³ïÇ ¹»åù»ñáõÙ ¨ë Ù»Í նշանակություն ունի մայրաքաղաքի հիվանդանոցների հարաբերական հասանելիությունÁ: ê³Ï³ÛÝ, Ç ÝÏ³ïÇ áõÝ»Ý³Éáí í»ñÁ ÝßÍ³Í ³ÕÛáõë³ÏÝ»ñáõÙ êÛáõÝÇùÇ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ ÑáëåÇï³É³óÙ³Ý ¨ Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý ó³Íñ óáõó³ÝÇßÝ»ñÁ, å³ñ½ ¿, áñ ³Ûëï»Õ ³ÝÑñ³Å»ßï ¿ ïíÛ³É ËÝ¹ñÇ Ñ»ï³.³ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝ:

Ì»ñÉáõÍí»É »Ý Ý³¨ Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ ÑáëåÇï³É³óáõÙÝ»ñÁ áÉáñïÇ ³é³ç³ï³ñ` ÃÇí 3 Ñ³Ù³Éë³ñ³Ý³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³ÝáóáõÙ: ÐÇí³Ý¹³Ýáó ÁÝ¹áõÝí³ÍÝ»ñÇ Ãí³ù³Ý³ÏÇ տարբերությունները, ինչպես նաև մահացածների տես³ կարար կշռի տարբերությունները մեկ³Ý.³Ù ¨ë ÑáõßáõÙ »Ý, áñ Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ áõÕ».ñáõÙÝ»ñÇ .áõÍ»É³Ï»ñåÁ å»ïù ¿ Ï³ÝáÝ³Ï³ñգվի և բարելավվի (աղյուսակ 16):

²ÕÛáõë³Ï 16.

ÂÇí 3 Ñ³Ù³Éë³ñ³Ý³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³Ýáó Ù³ñ½»ñÇó ÁÝ¹áõÝí³Í ¨ Ù³Ñ³ó³Í Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇ վերաբերյալ տվյալներ

	ÀÝ¹áõÝí»É¿	Ø³Ñ³ó»É¿	Ø³Ñ³ó³ÍÝ»ñÇ % ÁÝ¹áõÝí³ÍÝ»ñÇ Ù»ç
²ñ³.³ÍáïÝ	12	4	33.3
²ñ³ñ³ï	61	8	13.1
²ñÙ³íÇñ	19	3	15.8
¶»Õ³ñùáõÝÇù	56	9	16.1
ÈáéÇ	43	8	18.6
ÎáïÛù	57	11	19.3
ÞÇñ³Ï	6	0	0
êÛáõÝÇù	9	1	11.1
ì³Ûáó Óáñ	23	4	17.4
î³íáõß	24	0	0
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ Ù³ñ½»ñÇó	169	12	7.1
ù.ºñ¨³Ý	483	60	12.4

Ստացիոնար մանկաբույժների թվաքանակը և տարիքը

Ð³Û³ëï³ÝÇ ³ÝÏ³ËáõÃÛ³Ý Ñ³ëï³ïÙ³Ý` 90-ականների սկզբին ԵՊԲՀ մանկաբուժական ֆակուլտետը ավարտում էին տարեկան մինչև 150 մանկաբույժ, »ñÏñáõÙ առկա էր շուրջ 2000 մանկաբույժ *[1]*: êÏë³Í 90-ականների կեսերից, մանկաբուժական ý³ÏáõÉï»ïÇ ÁÝ¹áõÝ»ÉáõÃÛáõÝÁ Ïñ×³ïí»ó, ÇëÏ í»ñçÇÝ ßñç³Ý³í³ñïÝ»ñÁ ³í³ñï»óÇÝ Çñ»Ýó áõëáõóáõÙÁ 2004Ã.-ÇÝ: ÜáõÛÝ Å³Ù³Ý³Ï³Ñ³ïí³ÍáõÙ ß³ï ßñç³Ý³í³ñïÝ»ñ, Ñ»ï¨»Éáí ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ.áõÙ ÁÝÃ³óáÕ ÷á÷áËáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ, Ñ»é³ó³Ý երեխաների առողջապահության ոլորտից` դեպի այլ, ավելի շահութաբեր ոլորտներ, իսկ ³ÛÉáù Éù»óÇÝ Ð³Û³ëï³ÝÁ: ²ñ¹ÛáõÝùáõÙ Ñ³Ù³Ï³ñ.áõÙ ³ßË³ïáÕ Ù³ÝÏ³Ï³Ý մասնագետների թիվը աստիճանաբար կրճատվեց: ÐÐ ²Ü ïíÛ³ÉÝ»ñáí 2005Ã. Ð³Û³ëï³ÝáõÙ

մանկաբույժների ընդհանուր քանակը կազմել է ընդամենը 928 բժիշկ (2000թ. շուրջ 1135), իսկ 2009 թ.՝ 694 մանկաբույժ: Ընդ որում, նվազումը տեղի է ունեցել մարզային բուժհաստատությունների հաշվին (Երևանում կրճատվել է 1.1, իսկ մարզերում՝ 2.3 անգամ) և առավելապես հիվանդանոցային մանկաբույժների հաշվին (Երևանում 2.8, իսկ մանկաբույժների՝ 4.4 անգամ): Դիտարկումները *[5]*, ցույց տալիս, որ մանկաբույժների և նեոնատոլոգների կրճատումը մանկական հիվանդությունների հաճախականության աճի պայմաններում անթույլատրելի է:

Գծագիր 3.

Դիտարկվող հիվանդանոցներում բժիշկների քանակի փոփոխությունները 2006 թ.-ին՝ 2001 թվականի նկատմամբ

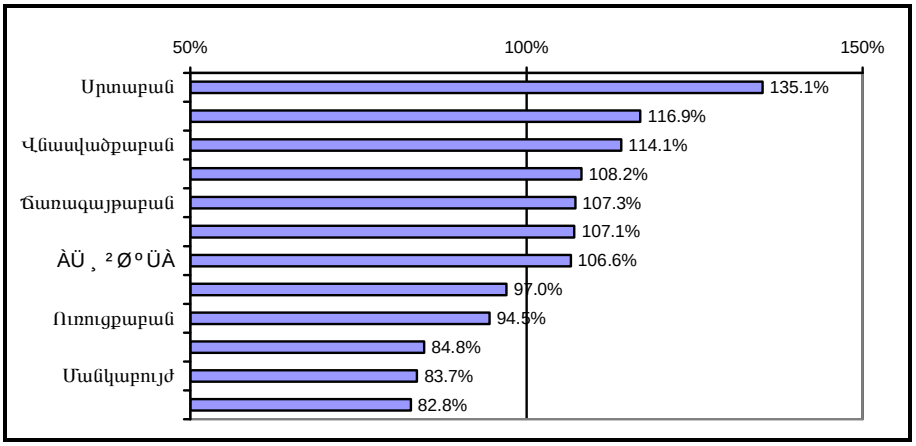

Դիտարկումներ, 2009 թ. Դիտարկվող 105 հանրապետական մանկաբույժ, որոնցից 50-ն աշխատում է հանրային, 55-ն՝ մասնավոր հիվանդանոցներում: Հանրային հիվանդանոցներում մանկաբույժների թիվը կազմում է հանրային 70 (աղյուսակ 17):

Աղյուսակ 17.

Մարզերի ստացիոնար մանկաբույժների և նեոնատոլոգների թիվը՝

10 000 0-14 տարեկան ազգաբնակչության հաշվով

Մարզ	Հիվանդանոցների մանկաբույժներ, միավոր			0-14 տարեկան 10 000 բնակչի հաշվով
	ընդամենը	այդ թվում	մանկաբույժներ	
Արարատ	12	6	6	4.22
Արագածոտն	29	16	13	5.51
Արարատ	15	7	8	2.76
Գեղարքունիք	16	5	11	3.22

ÈáéÇ	19	11	8	3.78
Îáï³ÛÙ	15	10	5	2.94
ÞÇñ³Ï	15	8	7	2.80
êÛáõÝÇù	12	6	6	4.33
ì³Ûáó Óáñ	10	4	6	9.48
î³íáõß	13	8	5	5.03
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ	156	81	75	

ö³ëï³óÇ, ³Ûëï»Õ ¨ë Ï³ áñáß³ÏÇ ³ÝÑ³Ù³ã³÷áõÃÛáõÝ §ÝáõÛÝ¦ Ï³ñ·³íÇ×³Ïáí ·ïÝíáÕ Ù³ñ½»ñÇ ÙÇç¨: Ð»ï³½áïáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ ·Ý³Ñ³ïí»É ¿ Ý³¨ ëï³óÇáÝ³ñ մանկաբույժների տարիքային կազմÁ (³ÕÛáõë³Ï 18):

²ÕÛáõë³Ï 18.

Ստացիոնար մանկաբույժների տարիքային կազմը

Ø³ñ½	**< 30**	**30 - 40**	**40 - 50**	**50 - 60**	**60 <**
²ñ³·³Íáï Ý	0	0	3	1	2
²ñ³ñ³ï	0	3	0	6	4
²ñÙ³íÇñ	0	2	4	1	1
¶»Õ³ñùáõÝÇù	0	2	3	4	2
ÈáéÇ	0	4	2	1	1
Îáï³ÛÙ	0	1	2	1	1
ÞÇñ³Ï	0	0	3	3	1
êÛáõÝÇù	0	2	1	2	1
ì³Ûáó Óáñ	0	1	3	1	1
î³íáõß	0	2	2	0	1
ÀÝ¹Ñ³Ýáõñ	0	17	22	19	14
%	**0**	**23.6**	**30.5**	**26.4**	**19.5**

Այսպիսով, ներկայումս առկա է մարզերի մանկաբուժական անձնակազմի խիստ ³ñï³Ñ³Ûï í³Í §Í»ñ³óáõÙ¦ ¨ »ñÇï³ë³ñ¹Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ å³Ï³ë: ö³ëï³óÇ, í»ñçÇÝ 5 ï³ñí³ Áնթացքում, այն է մանկաբուժական ֆակուլտետի փակումից հետո, որևէ մանկաբույժ չի ուղեգրվել շրջան: Բժիշկների հինգից մեկի տարիքը գերազանցում է 60 –Á: ÆÝãå»ë Ýßí»ó í»ñÁ, Ù³ñ½»ñáõÙ Ï³ ïíÛ³É Í³é³ÛáõÃÛ³Ý Çñ³Ï³Ý å³Ñ³Ýç³ñÏ: ºÃ» Ý»ñÏ³ÛáõÙë ãÇñ³Ï³Ý³ó í»Ý Ïïñáõï ù³ÛÉ»ñ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñáí ³å³Ñáííí³ÍáõÃÛáõÝÁ բարելավելու համար, մոտ³Ï³ ï³ñÇÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ Ù³ñ½³ÛÇÝ ß³ï Ï³éáõÛóÝ»ñáõÙ հնարավոր չի լինի տրամադրել որոշակի բժշկական ծառայություններ: ºñ¨³ÝáõÙ

(§Արաբկիր¦ ´Ð - ԵԴԱԻ օրինակով) իրավիճակը ավելի բարվոք է, սակայն այստեղ ևս առկա է ½· ³ÉÇ Ãíáí ï ³ñ»ó ³ÝÓÝ³Ï ³½Ù (³ÕÛáõë³Ï 19):

²ÕÛáõë³Ï 19.

§Արաբկիր¦ ´Ð - º¸²Æ մանկական բժիշկների թիվը և տարիքային կազմը

Տարիքային խումբ	Մանկաբույժ	²ÛÉÙ³ëÝ³·»ï
ÀÝ¹Ñ³Ýáõñ	27	131
< 29	5	7
30-39	4	42
40-49	7	25
50-59	5	28
60 <	6	29

Մանկաբուժական նեղ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñ

Ð³ñó³ß³ñáõÙ ³ñÍ³ñÍí³Í ¿ñ Ý³¨ մարզերում մանկաբուժական ուղղվածության Ý»Õ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛ³Ý Ñ³ñóÁ: ÊÝ¹Çñ ¿ñ ¹ñí»É ·Ý³Ñ³ï»É Ù³ñ½»ñáõÙ Ýñ³Ýó ï³ñ³Íí³ÍáõÃÛáõÝÁ: ê³Ï³ÛÝ Ñ³ñóÙ³Ý ³ñ¹ÛáõÝù»ñÁ Ù»Ï ³Ý·³Ù ¨ë Ñ³ëï³ï»óÇÝ ³ÛÝ ÷³ëïÁ, áñ ÝÙ³Ý Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÁ Ù³ñ½»ñáõÙ »½³ÏÇ »Ý ¨ áñ¨¿ ù³Ý³Ï³Ï³Ý í»ñÉáõÍáõÃÛ³Ý սա ենթակա չէ՝ դեպքերի մեծ մասում նրանք ներկայումս բացակայում են: Օգնության մեծ Ù³ëÁ ïñ³Ù³¹ñáõÙ »Ý ÙÇ³ÛÝ §Ù»Í³Ñ³ë³Ï¦ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÁ:

´áõÅùáõÛñ»ñ

Հարցաշարերում առկա էին նաև հարցեր բուժքույրերով ապահովվածության í»ñ³բերյալ: Ընդհանուր առմամբ պարզ է, որ ի տարբերություն բժիշկների, բուժքույրերի թիվը բավարար է թե' ù³Õ³ù³ÛÇÝ, Ã»' շրջանային բուժհաստատություններում և նույնիսկ Ï³ áñáß³ÏÇ ³í»ÉóáõÏ: ²Û¹ å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ, ÑÇÙÝ³Ï³Ý ËÝ¹ÇñÝ ¿ Ýñ³Ýó Ù³ëÝ³·ÇÏ³Ï³Ý որակավորման հարցը՝ բժիշկÝ»ñÇ å³Ï³ëÇ å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ Ýñ³Ýó ³ßË³ï³ÝùÇ áñ³ÏÇ նշանակությունը էլ ավելի է բարձրանալու:

ÐÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ ë³ñù³íáñáõÙÝ»ñ

Հիվանդանոցների սարքավորումների վերաբերյալ բավականին մանրամասն ï»Õ»Ï³ïíáõÃÛáõÝ Ý»ñÏ³Ù³ó í»É¿ ²ÐÎ ÏáÕÙÇó ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ ·Ý³Ñ³ïÙ³Ý ½»ÏáõÛóáõÙ: êáõÛÝ Ñ»ï³½áïáõÃÛ³Ý Ù»ç Ñ³ñó³ß³ñ»ñÇó Ù»ÏÁ ¨ë Ý»ñ³é»É ¿ Ñ³ñó»ñ Ù³ÝÏ³Ï³Ý բաժանմունքների սարքավորումների մասին: ԱՀԿ գնահատÙ³Ý Ñ»ï Ñ³Ù»Ù³ï³Í` í»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ Ñ³ïí³ÍÁ բարելավել է իր գործունեության å³ÛÙ³ÝÝ»ñÁ*[35, 42]*:: ÆÝãå»ë ¨ ³ÛÉ å³ñ³·³Ý»ñáõÙ, ³éÏ³ ¿ ¿³Ï³Ý ³ÝÑ³Ù³ã³÷áõÃÛáõÝ տարբեր հիվանդանոցների միջև: Սարքավորումներիó ³Ù»Ý³å³Ñ³ÝçíáÕÝ»ñÝ »Ý. ×³é³·³ÛÃ³ÛÇÝ ï³ù³óÝáÕ É³Ùå»ñÁ, Ï»Ýï ñáÝ³óí³Í ÃÃí³ÍÇÝÝ áõ ßÝã³é³Ï³Ý Ë³éÝáõñ¹Ç ËáÝ³í³óáõóÇãÝ»ñÁ, é»ëåÇñ³ïáñ ë³ñù»ñÁ, åáõÉëûùëÇÙ»ïñÝ»ñÁ, ÇÝÑ³É³óÇ³ÛÇ Ñ³Ù³ñ ë³ñù»ñÁ, ÇÝýáõ½ÇáÝ åáÙå»ñÁ, ¨ ÝáõÛÝÇëÏ ³ñï³ÍÍÇã ë³ñù»ñÁ:

Ð³í³ù³·ñí³Í ïíÛ³ÉÝ»ñÁ Áëï ÑÇí³Ý¹³ÝáõÝ»ñÇ/ÍÝÝ¹³ ïÝ»ñÇ Ï³ñáÕ »Ý Ñ³ßíÇ ³éÝí»É Ñ»ï³·³ Ù³ñ½³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ åÉ³ÝÝ»ñÇ Ó¨³íáñÙ³Ý Ñ³Ù³ñ

²éáÕçáõÃÛ³Ý ³é³çÝ³ÛÇÝ å³Ñå³ÝÙ³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·

Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ²²Պ համակարգում գործում է 467 ամբուլատոր-ախտորոշիչ ծառայություններ մատուցող բուժհաստատություն և 638 բուժակ-մանկաբարձական կետ՝ ·ÛáõÕ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñáõÙ: ²ñï³ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ïñ³Ù³¹ñíáõÙ »Ý Ý³¨ åáÉÇÏÉÇÝÇÏ³Ý»ñáõÙ ·áñÍáÕÑ³Ù³å³ï³ëË³ÝÙ³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ Ï³ÙÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÇ բժիշկների կողմից: Համաձայն ՀՀ ԱՆ տվյալների ամբուլատոր-ախտորոշիչ գործում էին 489 մանկաբույժ, որոնցից 376 –Á՝ ºñ¨³ÝáõÙ, Çëï 203–Á՝ Ù³ñ½»ñáõÙ: Կրճատումը կազմել է ընդհանուր առմամբ 1.5 անգամ, Երևանում՝ 1.2, իսկ մարզերում՝ 1.7: Կրճատման պատճառներից էին բժիշկների՝ որպես ընտանեկան բժիշկ կամ այլ մասնագետ í»ñ³å³ïñ³ëïáõÙÁ, Ù³ñ½»ñÇó ¹»åÇ ºñ¨³Ý¨¹»åÇ ³ñï»ñÏÇñÙÇ·ñ³óÇ³Ý:

Ð»ï³½áïáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ ·Ý³Ñ³ïí»É ¿ Ù³ñ½»ñáõÙ ²²ä Ñ³Ù³Ï³ñ·áõÙ »ñ»Ë³Ý»ñÇÝ բուժօգնություն տրամադրող մանկաբույժների և ընտանեկան բժիշկների ï³ñÇù³ÛÇÝ Ï³éáõóí³ÍùÁ:

²ÕÛáõë³Ï 20.

ԱԱՊ համակարգում աշխատող բժիշկների թիվը և տարիքային կազմը[3]

Ø³ñ½/ ï³ñÇùÁ	´ÅÇßÏÝ»ñÇ ÃÇíÁ, ³Û¹ ÃíáõÙ Ñ³Ù³å³ï³ë-Ë³Ý ï³ñÇùÇ	Ø³ÝÏ³-բույժ	ÀÝï³Ý»Ï³Ý բժիշկներ՝ բազային մանկաբուժա-Ïան կրթությամբ	ÀÝï³Ý»Ï³Ý բժիշկներ՝ բազային թեր. կրթությամբ	´ÅÇßÏÝ»ñÇ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ï³ñÇù³-ÛÇÝ Ï³½ÙÁ (%)
²ñ³·³ÍáïÝ	67	19	20	28	
< 29	0	0	0	0	0
30-39	10	1	4	5	14.9
40-49	21	4	6	11	31.3
50-59	23	7	8	8	34.3
60 <	13	7	2	4	19.4
¶»Õ³ñùáõÝÇù	85	19	19	47	
< 29	2	0	0	2	2.3
30-39	16	3	4	9	18.8
40-49	28	6	9	13	32.9

[3] ²ñ³ñ³ïÇ ¨ ì³Ûáó ÒáñÇ Ù³ñ½»ñÇó ïíÛ³ÉÝ»ñ ã»Ý Ý»ñÏ³Û³ó í»É; êÛáõÝÇùÇ Ù³ñ½Ç ïíÛ³ÉÝ»ñÁ ամբողջական չեն:

50-59	22	3	3	16	25.9
60 <	17	7	3	7	20.0
²ñ³ñ³ ï	118	9	49	60	
< 29	0	0	0	0	0
30-39	15	0	7	8	12.7
40-49	47	2	23	22	39.8
50-59	40	2	15	23	33.9
60 <	16	5	4	7	13.6
Îá ï ³ûù	116	11	55	50	
< 29	2	0	1	1	1.7
30-39	32	2	12	18	27.6
40-49	34	1	17	16	29.3
50-59	37	6	20	11	31.9
60 <	11	2	5	4	9.5
ÈáéÇ	88	48	16	24	
< 29	0	0	0	0	0
30-39	13	4	2	7	14.8
40-49	35	22	6	7	39.8
50-59	28	13	7	8	31.8
60 <	12	9	1	2	13.6
ÞÇñ³Ï	115	22	43	50	
< 29	1	0	0	1	0.9
30-39	19	1	7	11	16.5
40-49	37	4	19	14	32.2
50-59	27	2	8	17	23.5
60 <	31	15	9	7	27.0
êûáõÝÇù /ÙáááÙÞ/	38	10	15	13	
< 29	0	0	0	0	0
30-39	3	0	2	1	7.9
40-49	18	5	10	3	47.4
50-59	13	4	3	6	34.2
60 <	4	1		3	10.5

î ³ íáõß	77	8	33	36	
< 29	0	0	0	0	0
30-39	17	2	7	8	22.1
40-49	22	2	12	8	28.6
50-59	28	1	12	15	36.4
60 <	10	3	2	5	13.0

îíÛ³É ³ÕÛáõë³ÏÇó ÝÏ³ï íáõÙ ¿, áñ ÇÝãå»ë ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñáõÙ, ³ÛÝå»ë ¿É Ù³ñ½³ÛÇÝ ²²ä Ñ³Ù³Ï³ñ·áõÙ եզակի երիտասարդ ընտանեկան բժիշկներ կամ մանկաբույժներ են աշխատում: Մանկաբույժն»ñÇ ³éáõÙáí Çñ³íÇ×³ÏÁ ¿É ³í»ÉÇ í³ïÃ³ñ ¿, ù³ÝÇ áñ հարաբերականոր»Ý »ñÇï³ë³ñ¹ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÁ í»ñ³å³ïñ³ëïí»É »Ý áñå»ë ընտանեկան բժիշկ: Տարեց անձնակազմի տոկոսը որոշ մարզերում արդեն իսկ մոտեցել է Ù»Ï »ññáñ¹ÇÝ, ³ÛëÇÝùÝ ³é³çÝ³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏáõÙ ¨ë ßáõïáí ÉÇÝ»Éáõ ¿ ÏñÇïÇÏ³Ï³Ý Çñ³íÇ×³Ï Ï³¹ñ³ÛÇÝ ³éáõÙáí: Ì»ñÉáõÍáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ í»ñ »Ý Ñ³Ýí»É Ý³¨ ²²ä համակարգի գործունեությունը բնութագրող տվյալներ, որոնք ևս վկայում »Ý Ù³ñ½»ñÇ ÙÇç¨ ÁÝÏ³Í ËÇëï ³ÝÑ³Ù³ã³÷áõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ:

²ÕÛáõë³Ï 21.

²²ä Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝÁ (2009Ã.) պոլիկլինիկայի/ ամբուլատորիայի, դիսպանսերի, կոնսուլտացիայի բժիշկների աշխատանքը՝ ըստ հաճախումների

Ø³ñ½»ñ	Հաճախումների քանակը բժիշկներին ÑÇí³Ý¹áõÃÛ³Ý å³ï×³éáí		Ð³×³ËáõÙÝ»ñÇ ï³ñ»Ï³Ý ÙÇçÇÝ ÃÇíÁ՝ 0-14 տար. 1 բնակչի հաշվով
	»ñ»Ë³Ý»ñ 0-17 ï.	Ýñ³ÝóÇó 0-14 ï.	
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ	1198733	954656	1.6
ºñ¨³Ý	291886	234225	1.2
²ñ³·³Íáï Ý	37480	26775	0.9
²ñ³ñ³ï	129781	114095	2.2
²ñÙ³íÇñ	107731	91995	1.7
¶»Õ³ñùáõÝÇù	91875	69586	1.4
ÈáéÇ	76051	64649	1.3
Îáï³Ûù	121846	102950	2.0
ÞÇñ³Ï	164235	121040	2.3
êÛáõÝÇù	88864	64005	2.3

ì ³ÛáóÒáñ	44343	27944	2.7
î ³ íáõß	44641	37392	1.5

Մանկաբուժական կրթություն

Խորհրդային ժամանակաշրջանում ԵՊԲՀ մանկաբուժական ֆակուլտետը Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ ï³ñÇ ³í³ñïáõÙ ¿ÇÝ ÙÇÝã¨ 150 ßñç³Ý³í³ñï: ²ÛÝáõÑ»ï, ¹»åù»ñÇ Ù»Í Ù³ëáõÙ ßñç³Ý³í³ñïÝ»ñÝ ³ÝóÝáõÙ ¿ÇÝ 1 ï³ñí³ ÇÝï»ñÝ³ïáõñ³: Þñç³Ý³í³ñïÝ»ñÇ ½·³ÉÇ Ñ³ï í³ÍÁ áõÕ»·ñíáõÙ ¿ñ ßñç³Ý` ³éÝí³½Ý 3 ï³ñÇ: Ø³ëÝ³·Çï³óáõÙÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÁ ï»ÕÇ ¿ñ áõÝ»ÝáõÙ Ñ»ï³·³ í»ñ³å³ïñ³ëïáõÙÝ»ñÇ ÙÇçáóáí, ß³ï ¹»åù»ñáõÙ Ñ³ßíÇ ³éÝ»Éáí ßñç³ÝÇ å³Ñ³Ýç³ñÏÁ: È³í³·áõÛÝ áõë³ÝáÕÝ»ñÁ, ÇÝï»ñÝ³ïáõñ³ÛÇ ÷áË³ñ»Ý áõÕ»·ñíáõÙ ¿ÇÝ 2-ամյա կլինիկական օրդինատուրա: Ելնելով բարձրագույն կրթության Ñ³Ù³Ï³ñ·áõÙ ÙÇç³½·³ÛÇÝ Ùáï»óáõÙÝ»ñÇ Ý»ñ¹ñÙ³Ý å³Ñ³ÝçÇó, 1999 Ãí³Ï³ÝÇÝ ÷³Ïí»ó Երևանի պետական բժշկական համալսարանի մանկաբուժական ֆակուլտետը, 2004 Ãí³Ï³ÝÇÝ ´àôÐ-ն ավարտեց ուսանող մանկաբույժների վերջին խումբը: Սկսած 90-³Ï³ÝÝ»ñÇó, ÏÉÇÝÇÏ³Ï³Ý ûñ¹ÇÝ³ïáõñ³ÛÇ ï¨áÕáõÃÛáõÝÁ »ñÏ³ñ³óí»ó ÙÇÝã¨ 3 ï³ñÇ: êÏë³Í 2000 Ã -ից. մինչև 2009 թ «մանկաբուժություն» մասնագիտությամբ կլինիկական ûñ¹ÇÝ³ïáõñ³ ¿ñ ÁÝ¹áõÝíáõÙ ÙÇ³ÛÝ ÙÇ ù³ÝÇ ßñç³Ý³í³ñï, áñáÝù, ÇÝãå»ë å³ñ½¿ ¹³éÝáõÙ վերը բերված աղյուսակից, մարզերում չեն աշխատում: Ներկայումս մանկաբուժությունõÝÁ դասավանդվում է բակալավրիատում և մագիստրատուրայում: Բակալավրիատում մանկաբուժության ուսուցման տևողությունը կազմում է 4 շաբաթ, իսկ ÁÝ¹Ñանուր բժշկության Ù³·Çëï ñ³ïáõñ³ÛáõÙ ³ÛÝ Ï³½Ù»Éáõ¿ ßáõñç 6 շաբաթ:

üà Î àôê ÊØ´ºðàôØ ÌÜàÔÜºðÆ º ì ´ÄÆÞÎÜºðÆ Ðº î Ð²ðò²¼ðàôÚòÜºðÆ î ìÚ²ÈÜºð

Ð³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇ Ýå³ï³ÏÝ ¿ñ. վեր հանել բժիշկների և ազգաբնակչության գնահատականը երեխաներին և մայրերին տրամադրվող բուժծառայáõÃÛáõÝÝ»ñÇ վերաբերյալ, պարզել լիարժեք բուժօգնություն տրամադրելու խոչընդոտները: Հարցազրույցներն իրականացվել են ֆոկուս խմբերի քննարկումների միջոցով թե՛ ÍÝáÕÝ»ñÇ, Ã»՝ բժիշկների շրջանում: Քննարկումների մասնակցել են նաև ՎՎ ՏՋՇ աշխատակազմի Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÁ: àրպես գործիք օգտագործվել են բժիշկներին և ծնողներին ուղղված ³é³ÝÓÇÝ Ñ³ñó³ß³ñ»ñ (Ñ³í»Éí³ÍÝ»ñ 1 ¨ 2):

Ð³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇ ÁÝïñ³ÝùÁ. Մասնակիցները՝ ինչպես բժիշկներÁ, ³ÛÝå»ë ¿É ÍÝáÕÝ»ñÝ ÁÝïñí»É »Ý î¼Ì ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ÏáÕÙÇó: øÝÝ³ñÏáõÙÝ»ñÇÝ áõ Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇÝ Ù³ëÝ³Ïó»É »Ý ÞÇñ³ÏÇ, Èáéáõ, î³íáõßÇ, ¶»Õ³ñùáõÝÇùÇ, ²ñ³·³íáïÝÇ և Սյունիքի մարզերից թվով 47 բժիշկներ և 43 ծնողներ՝ թե՛ քաղաքային, և թե՛ գյուղական վայրերից: Ընտրվել են տարբեր մասնագիտության, տարիքի բժիշկներ (տես՝ հավելված 1-Á) ¨ ÍÝáÕÝ»ñ՝ Ù³Ûñ»ñ ¨ Ù»Ï ï³ïÇÏ: ´ÅÇßÏÝ»ñÇ ï³ñÇùÁ ï³ï³Ýí»É ¿ 32-64 ï, ÍÝáÕÝ»ñÇÝÁ՝ 20-40 ï. ë³ÑÙ³ÝÝ»ñáõÙ, Ý»ñÏ³ ·ïÝí³Í Ù»Ï ï³ïÇÏÁ 55 ï³ñ»Ï³Ý ¿ñ: Ð³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÝ Çñ³Ï³Ý³gվել են 2010 թ. սեպտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին: Հարցազրույցները Çñ³Ï³Ý³óñ»É »Ý ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ Ãíáí 5 Ñ³ñó³½ñáõó³í³ñ, áñáÝù Ï³ñ×³Å³ÙÏ»ï í»ñ³å³ïñ³ëïáõÙ »Ý ³Ýó»É Íñ³·ñÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ: Ð³ñóáõÙÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ բժիշկներին առաջադրված էր 16, իսկ ծնողներին՝ 13 հարց (տես հավելված 2-Ý áõ 3-Á), áñáÝó միջոցով ի հայտ եկած մի խումբ խնդիրները հավասարաչափ հուզում են և՛ բժիշկներին, և՛ ÍÝáÕÝ»ñÇÝ:

²ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÁ

Ð³ñóáõÙÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ Ù³ëÝ³ÏÇóÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó ÝßÍ»É »Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý ÑÇÙÝ³ËÝ¹ÇñÝ»ñ, áñáÝù ËáãÁÝ¹áïáõÙ »Ý »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ Å³Ù³Ý³ÏÇÝ, Ù³ëÝ³·Çï³óí³Í ¨ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï ÉáõÍÙ³ÝÁ: Â»՝ ÍÝáÕÝ»ñÁ, Ã»՝ բժիշկները նշել են, որ վերջին տարիների ընթացքում տ»ÕÇ ¿ áõÝ»ó»É ¹ÇÙ»ÉÇáõÃÛ³Ý áñáß³ÏÇ ³í»É³óáõÙ, ÑÇí³Ý¹Ý»ñÁ ¹ÇÙáõÙ »Ý ³í»ÉÇ í³Õ, ù³Ý Ý³ËÏÇÝáõÙ, ÇÝãÁ íÏ³ÛáõÙ ¿ ծառայությունների մատչելիության աճի մասին: Ընդհանուր առմամբ, կա վստահության աճ մոր ու մանկական բժշկական ծառայությունների նկատմամբ, հատկապես մայրական Ñ³í³ëï³·ñÇ ÏÛ³ÝùÇ Ïáã»Éáõó Ñ»ïá: Այդ կապակցությամբ մասնակիցների կողմից Ý»ñÏ³Û³óí»É »Ý տարբեր մակարդակների ծառայությունների բուժանձնակազմի կողմից դրսևորված բազմաթիվ դրական օրինակներ: Դժգոհություններ վերաբերվում են տարբեր Ù³Ï³ñ¹³ÏÝ»ñÇÝ ¨ íÏ³ÛáõÙ »Ý Ã»՝ Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ, Ã»՝ ³ÝÓÝ³Ï³½ÙÇ Ñ³í³Ý³Ï³Ý ոչ ճիշտ մասնագիտական և մարդկային վերաբերմունքի մասին:

Հիշատակված խնդիրները խմբավորվել են հետևյալ կերպ.

Առաջնային բուժօգնության վերաբերյալ

- Որոշ գյուղական ամբուլատորիաներում համատեղությամբ աշխատող ընտանեկան բժիշկների կամ մանկաբույժների ծանրաբեռնվածությունը բավականին մեծ է և բժիշկը Ñ³×³Ë չի հասցնում իր կողմից սպասարկվող գյուղերում լինել: Երբեմն պատահում է, որ

երկու շաբաթը մեկ անգամ է այցելություն իրականացվում, ինչն էլ բավական չէ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³éáÕç³Ï³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ å³ïß³× Ï»ñåáí»ñ Ñ³Ý»Éáõ Ñ³Ù³ñ:

> *.. մանկաբույժը գալիս է մի քանի օրը մեկ, 10 երեխա նայելուց հետո զգում ես, որ Ñá·Ý³Í ¿: êïÇåí³Í ëÏëáõÙ ¿ ³ñ³·-արագ նայել: Գնալուց հետո էլ բավականին հարցեր են առաջանում: Եթե երեխաները հիվանդանում են այն օրերին, երբ մանկաբույժ չկա, Ù»Ýù Ýñ³ Ñ»ï Ï³åíáõÙ »Ýù Ñ»é³Ëáëáí: êï³óíáõÙ ¿, áñ ß³ï դեպքերում երեխաներին բուժում են հեռակա: Նշանակվում են անտիբիոտիկներ, áñáÝó ³ÝÑñ³Å»ßïáõÃÛáõÝÁ »ñ¨Ç Ã» ³Û¹ ÙÇçáóÇÝ ³Û¹ù³Ý ¿É ãÏ³ñ...*
>
> *Ì ÝáÕÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇó*

Ընտանեկան բժիշկի և մանկաբույժների աշխատանքի որակի վրա բացասական ¿ ³Ý¹ñ³¹³éÝáõÙ ·ñ³·ñáõÃÛ³Ý Ý»ñÏ³ÛÇë Ù³Ï³ñ¹³ÏÁ, Ñ³ïÏ³å»ë 002 Ó¨Ç Éñ³óÝ»ÉÁ: ²ÛÝ բավականին ³ßË³ï³ï³ñ¿¨ áõÕÕ³ÏÇáñ»Ý ËÉáõÙ ¿ ÑÇí³Ý¹Ç Ñ»ï ß÷í»Éáõ Å³Ù³Ý³ÏÁ: Գրագրությունը թույլ չի տալիս նաև զբաղվել չափորոշիչներով նախատեսված ëÏñÇÝÇÝգների իրականացմամբ, որովհետև անհնար է դառնում մեկ հիվանդի հետ աշխատել 10 րոպեից ավել, երբ այլ երեխաներ են իրենց հերթին սպասում:

- Հարցված բժիշկների մեծ մասը չի հասկանում կատարողականի վրա հիմնված վճարման համակարգի գաղափարը և թերահավատորեն է վերաբերվում դրան:
- Գյուղերում աշխատող բժիշկներին և ծնողներին անհանգստացնում են աշխատավարձի, ³ñï³Å³Ù³ëå³ë³ñÏÙ³Ý ¨ ïñ³Ýëáñï³ÛÇÝ Í³Ëë»ñÇ í×³ñÙ³Ý Ñ³ñó»ñÁ: ÐÇí³Ý¹Ý»ñÇÝ ³ñï³Å³Ù³ëå³ë³ñÏ»Éáõ Ñ³Ù³ñ Ýñ³Ýù ã»Ý í³ñÓ³ïñáõÙ, ÇÝãå»ë Ý³¨ áõÝ»Ý ËÝ¹Çñ ëå³ë³ñÏ»Éáõ Ñ»é³íáñ ï»Õ³Ù³ë»ñÁ: îñ³Ýëáñï³ÛÇÝ ÙÇçáóÇ բացակայության պայմաններում բժիշկÝ ÇÝùÝ ¿ Ñá·áõÙ Í³Ëë»ñÁ:

> *...երեկոյան ժամ էր, երեխայի ջերմությունը շատ բարձրացավ, ամուսինս եղբոր հետ գնացին բժշկի մոտ, որն ապրում է շրջկենտրոնում, 6 կմ մեր գյուղից: Բժիշկը Ññ³Å³ñí»ó ·³É ·ÛáõÕ »ñ»Ë³ÛÇÝ Ý³Û»ì, ասեց՝ գնացեք բերեք հիվանդանոց, Ñ»ñÃ³å³Ñ Ï³, ÏÝ³ÛÇ...*
>
> *Ì ÝáÕÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇó*

- Քննարկվել են ընտանեկան բժշկի ինստիտուտի և առաջնային օղակում մանկաբույժների ³ßË³ï³ÝùÇ ÑÇÙÝ³ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ: Ըստ բժիշկների և ծնողների Ù»Í³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý, Ý»ñÏ³ÛÇë Ñ³Ù³Ï³ñ·Á ³ÛÝù³Ý ¿É ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï ãÇ ·áñÍáõÙ: Ü»ñÏ³Û³óí»É »Ý ¹»åù»ñ, երբ հատկապես քաղաքներում գործող և նախկինում թերապևտ աշխատած բժիշկները ã»Ý ó³ÝÏ³ÝáõÙ ëå³ë³ñÏ»É »ñ»Ë³Ý»ñÇÝ ¨ Ý»ñùÇÝ å³ÛÙ³Ý³íáñí³ÍáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Çñ»Ýó ï»Õ³Ù³ëÇ Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÇÝ ¨ í³Õ Ñ³ë³ÏÇ »ñ»Ë³Ý»ñÇÝ áõÕ³ñÏáõÙ »Ý Ý³ ËÏÇÝáõÙ մանկաբույժ աշխատած իրենց գործընկերների մոտ: Շատ թերապևտներ չեն ëå³ë³ñÏáõÙ 0-3 ï³ñ»Ï³Ý »ñ»Ë³Ý»ñÇÝ ¨ ÁÝ¹Ñ³Ýñ³å»ë ³ßË³ïáõÙ »Ý 250-300 երեխա ընդգրկել իրենց տեղամասում, այն էլ՝ 10 տարեկանից բարձր: Որոշ

«մանկաբույժ» ընտանեկան բժիշկներ էլ աշխատում են «ձերբազատվել» իրենց տեղամասում բնակվող մեծահասակ քրոնիկ հիվանդներից՝ ուղարկելով նրանց թերապևտների մոտ: Այս հարցի վերաբերյալ ծնողները ևս ունեն իրենց մոտեցումը. նրանք իրենց նորածին երեխային անմիջապես տանում են «նախկին» մանկաբույժի մոտ: ´áõÅÑ³ë ï ³ ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Õ»Ï³í³ñÝ ¿É, ï»ëÝ»Éáí ³Ûë ³Ù»ÝÁ, Ý»ñùÇÝ Ï³ñ·áí Ññ³Ñ³Ý·»É ¿, áñ í³Õ Ñ³ë³ÏÇ »ñ»Ë³Ý»ñÇ Ñ»ï ³ßË³ï»Ý ÙÇ³ÛÝ Ý³ËÏÇÝ մանկաբույժները:

-

> *... ÇÙ³ëïÁ áñÝ ¿ñ ïÝÇó-ï»ÕÇó Ïïñí»É, ·áõÙ³ñ Í³Ëë»É, ·Ý³É Ù³Ûñ³ù³Õ³ù áõ í»ñ³¹³éÝ³É ³ÛÝ ÑáõÛëáí, Ã» Ù»ñ ·áñÍ³éáõ¡ÃÝ»ñÁ å»ïù ¿ ³í»É³Ý³Ý: ÆëÏ ÇÝã ունեցա՞նք. քաղաքային պոլիկլինիկաների բժիշկները թող մնային այնպես-ÇÝãå»ë կային, վերապատրաստվեին միայն գյուղական ամբուլատորիաների բժիշկները, որոն ³í»ÉÇ ×ÇßïÙáï»óáõÙ ÏÉÇÝ»ñ....*
>
> *´ÅÇßÏÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇó*
>
> *... ունենք մեր տեղամասային մանկաբույժը, որը մեզ է մեծացրել, բնականաբար, ես ÇÙ »ñ»Ë³ÛÇÝ ¿É Ïï³Ý»Ù Ýñ³ Ùáï, ³ÛÉ áã Ã» 20 ¨ ³í»ÉÇ ï³ñÇÝ»ñ Ã»ñ³å¨ï աշխատած ընտանեկան բժշկի մոտ:*
>
> *ÌÝáÕÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇó*

- Հարցմանը մասնակցած բժիշկները բարձրացրեցին ընտանեկան բժշկության í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåÙ³Ý áñáß ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ: Ì»ñçÇÝÝ»ñë, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë վերաբերվում են վերապատրաստման ուղարկելու պարտադրանքի հետ: Բոլոր Ñ³ñóí³ÍÝ»ñÁ Ýß»óÇÝ, áñ í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ åñ³ÏïÇÏ³Ý ÉÇ³ñÅ»ù ã¿ñ: Ըստ բժիշկների, ցանկալի է վերապատրաստումները հիմնականում իրականացնել ³ßË³ï³í³Ûñ»ñáõմ՝ հմուտ մասնագետների մասնակցությամբ և ամենակարևորը՝ ÑÇí³Ý¹Ý»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛ³Ý å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ: Ðñ³íÇñí³Í ¹³ë³ËáëÇ íñ³ å»ïáõÃÛáõÝÁ ³í»ÉÇ ùÇã ÙÇçáóÝ»ñ ÏÍ³ËëÇ, ë³Ï³ÛÝ ³ñ¹ÛáõÝùÝ ավելի մեծ կլինի, որովհետև բարձր Ï³ñ·Ç Ù³ëÝ³·»ïÁ, ÇÝùÁ ÝáõÛÝÁ áñ³ÏÇ í»ñ³ÑëÏáõÁ ÏÉÇÝÇ ï»Õ»ñáõÙ, ÑÇí³Ý¹Ý»ñ կվարի, որն էլ ավելի ուսանելի կլինի տեղի բժիշկների համար:

> *...թերապևտ եմ աշխատել 30 տարի: Ստիպողաբար ուղարկեցին վերապատրաստման: Անիմաստ է մոտ մեկ տարի բացակայել աշխատավայրից, մեծ ·áõÙ³ñÝ»ñ Í³Ëë»É, Ñ³ëÝ»É Ù³Ûñ³ù³Õ³ù, Éë»É ÙÇ³ÛÝ ¹³ë³ËáëáõÃÛáõÝÝ»ñ ¨ ·áñÍÝ³Ï³ÝáõÙ áã ÙÇ ÑÇí³Ý¹ ãï»ëÝ»É: àõÝ»Ù Ã»ñ³å¨ïÇÏ ÏñÃáõÃÛáõÝ ¨ Ñ³Ù³ñáõÙ եմ, որ ընդամենը 2 շաբաթյա ՄՀԻՎ ծրագրի մասին դասախոսություն լսելով, ÑÝ³ñ³íáñã¿ß÷í»É 0-5 ï³ñ»Ï³Ý»ñ»Ë³Ý»ñÇ Ñ»ï¦:*
>
> *´ÅÇßÏÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇó*

Հիվանդանոցային բուժօգնության վերաբերյալ

- Վեց մարզերում անցկացված հարցազրույցները և՛ բժիշկների, և՛ ծնողների հետ ի հայտ են բերում, որ բոլոր մարզերում երկրորդային մակարդակի մարզային ՀՀ մակարդակի հիվանդանոցներում մանկաբուժական բաժանմունք ընդհանրապես չկա, իսկ եթե նույնիսկ կա, ապա միայն մեկ բժիշկ է աշխատում, որի վրա դրված են հնարավոր բոլոր գործառույթները՝ բնականաբար, սպասարկման որակի Հց»óÙ³Ý Ñ³ßíÇÝ: ²éÏ³ »Ý Ñ³Ï³ëáõÃÛáõÝÝ»ñ Ù³ñ½Ç Ï³Ù Ñ³Ù³ÛÝùÇ ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ ¨ ամբուլատոր օղակների միջև: Հիվանդանոցային բուժման ընթացքում չի ապահովվում կապը առաջնային օղակի բժիշկների հետ, չեն տրվում կամ ընդհանրապես չեն գրվում էպիկրիզներ, իսկ գրվելու դեպքում էլ հիվանդանոցային բուժման վերաբերյալ տեղեկատվությունը պոլիկլինիկա / ամբուլատորիա չի հասնում:

> *...»ñ»Ë³ÛÇÝ ï³ÝáõÙ »Ý ÑÇí³Ý¹³Ýáó, ³ÛÝï»Õ ¿É Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ ëï³Ý¹³ñï բուժում, միանգամից 2 լայն սպեկտրի անտիբիոտիկ են տալիս, հիմՀ³Ï³ÝáõÙ՝ Ý»ñ»ñ³Ï³ÛÇÝ:*
>
> *´ÅÇßÏÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇó*
>
> *...ֆիզիկապես բժշկուհին չէր հասցնում երեխայիս նորմալ զննել. բաժանմունքում å³éÏ³Í ÑÇí³Ý¹Ý»ñÇ Ñ³Ù³ñ ³Ù»Ý ñáå» Ýñ³Ý Ï³ÝãáõÙ ¿ÇÝ ¨ Ù»½ Ñ³Ù³ñ ¿É անհասկանալի է մնում. արդյո՞ք մեր բալիկը իսկ³å»ë å»ïù ¿ ÑÇí³Ý¹³Ýáó å³éÏ»ñ..*
>
> *... ï³ñ³Ýù »ñ»Ë³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³Ýáó, ³ÛÝï»Õ ¿É ÇÝã որ ուրիշ մասնագիտության բժիշկ ¿ñ Ñ»ñÃ³å³ÑáõÙ: ²ë³ó՝ ÑÇÙ³ ÏÏ³Ýã»Ýù Ù³ÝÏաբուժին: Ինքն էլ հնչ որ միջոցառման ¿ñ, Ï³ñí»Ù Ñ³ñë³ÝÇù, ÙÇÝã¨ »Ï³í....*
>
> *Ì ÝáÕÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇó*

Անձնակազմի / մասնագիտական ծառայությունների վերաբերյալ

- ´áÉáñ Ù³ñ½»ñáõÙ ³é³ÝÓÝ³ÏÇ ëáõñ Ï»ñåáí ¿ ¹ñíáõÙ »ñÇï³ë³ñ¹ Ï³¹ñ»ñÇ բացակայության հարցը: Մասնավորապես այÝ, áñ Ù³ñ½»ñáõÙ ³ßË³ïáÕ Ï³¹ñ»ñÁ 55 ï³ñ»Ï³ÝÇó ³Ýó »Ý և չկան փոխարինողներ: Շատ քիչ մարզերում կան մանկությամբ զբաղվող նեղ մասնագետներ, իսկ եթե կան էլ ապա միայն Ù³ëÝ³íáñ ë»Ïïáñáõ»Ý ³ßË³ïáõÙ Ï³Ù ³ñ¹»Ý 70- Çó բարձր տարիք ունեն: Երիտասարդ բժիշկներն ÁÝ¹Ñ³Ýñ³å»ë ã»Ý ó³ÝÏ³ÝáõÙ ³ßË³ï»É Ù³ñ½»ñáõÙ, ÇëÏ »Ã» ÝáõÛÝÇëÏ ·³ÉÇë »Ý աշխատելու, ապա՝ կարճ ժամանակով: Հանրապետության բոլոր մարզերը երեխաների և Ù³Ûñ»ñÇ ËÝ¹ÇñÝ»ñáí զբաղվող մասնագետների խիստ կարիք ունեն:

> *... ³Ûëå»ë áñ ß³ñáõÝ³ÏíÇ, »ñÇï³ë³ñ¹ áã ÙÇ Ï³¹ñ ã»Ýù áõÝ»Ý³: à±ñ ÙÇ Ýáñ³í³ñï բժիշկը կգնա գյուղ, որտեղ ապրելու նորմալ պայմաններ չեն տրամադրվում, էլ չենք ËáëáõÙ ³ßË³ï³í³ñÓÇ Ù³ëÇÝ...*

… ³ÝÑñ³Å»ßï ¿ Ù³ñ½Çó áõÕ»·ñ»É ´àõÐ, ³ÛÝáõÑ»ï¨ ³ñ¹»Ý í»ñ³å³ïñ³ëïí³Í Ù³ëÝ³·»ïÇÝ í»ñ³¹³ñÓÝ»É Ù³ñ½: ê³Ï³ÛÝ »ñÇï³ë³ñ¹Ý»ñÇÝ å»ïù ¿ Ý³¨ ß³Ñ³·ñ·é»É բնակարանով և, որ ամենակարևորն է բարձր աշխատավարձով, այլապես ոչ մի նորավարտ բժիշկ չի ցանկանա աշխատել մարզում…

´ÅÇßÏÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇó

Դեոնթոլոգիայի վերաբերյալ

- ´ÅÇßÏÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó ÝßíáõÙ »Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñ. §³é³çÝ³ÛÇÝ ûÕ³Ï-Ù³ñ½³ÛÇÝ »ñÏñáñ¹³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³Ï¦ ¨ §Ù³ñ½³ÛÇÝ/Ñ³Ù³ÛÝù³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³Ýáó-Ù³Ûñ³ù³Õ³ù³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³Ýáó¦ »é³ÝÏÛáõÝáõÙ: Համաձայն առաջնային օղակի բժիշկների, ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÝ Çñ»Ýó å³ñïùÝ »Ý Ñ³Ù³ñáõÙ §վարկաբեկ»É¦ ³é³çÝ³ÛÇÝ ûÕ³ÏáõÙ աշխատող բժիշկներին՝ ցանկանալով որակապես ավելի բարձր երևալ: Արդյունքում, ïáõÅáõÙ »Ý¨ ՝բժիշկները. և՝ ÑÇí³Ý¹Ý»ñÁ:

…Ù»ñ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÇó §ÏÇë³ï-պրատ» բուժված դուրս են գրում, ծնողին ստիպում »Ý, áñ Ï³Ýã ·ñÇ, áñ Ù»Ýù §¾ßÁ ó»ËÇó Ñ³Ý»Ýù¦, ¹³ ¿Ł հերիք չի, ահաբեկում են ծնողին, եթե մեկ ամիս հետո երեխան հիվանդանա նույն ձևով, անպայման կբերե՛ս, որ Ù»Ýù ëÇë ï»Ù³ ÙÇ³óÝ»Ýù, ï»Õ³Ù³ë³ÛÇÝÇÝ ãÏ³Ýã»ë, å³ñ½ ãÇ ÇÝãÇ Ñ³Ù³ñ…

´ÅÇßÏÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇó

Ø³ëÝ³íáñ ËÝ¹ÇñÝ»ñ

- Ð³ßÙ³Ý¹³Ù ÍÝáÕÇ »ñ»Ë³Ý (êÇëÇ³ÝÇó) Ýß»ó, áñ »ñ»Ë³ÛÇÝ ¹Åí³ñ³ÝáõÙ ¿ ï³Ý»É ºñ¨³Ý` í»ñ³Ï³Ý·ÝáÕ³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³Ýáó ¨ ã³÷³½³Ýó Ï³ñ¨áñ»ó ÝÙ³Ý³ïÇå Í³é³ÛáõÃÛ³Ý ³éÏ³ÛáõÃÛáõÝÁ Ù³ñ½³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³Ïáí:

ØÆæ²¼¶²ÚÆÜ öàðÒÆ ì ºðÈàô Ì àôÂÚàôÜ

Êáë»Éáí »ñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ Ù³Ûñ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ, Ùß³Ï»Éáí áÉáñïÇ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ ¨ Ó¨³íáñ»Éáí »ÝÃ³Ï³éáõóí³ÍùÝ»ñÁ, Ñ³ñÏ ¿ Ñ³ßíÇ ³éÝ»É Ñ»ï¨Û³É Ñ³Ý·³Ù³ÝùÁ, ëÏë³Í 20-ñ¹ ¹³ñÇ í»ñçÇÝ ï³ëÝ³ÙÛ³ÏÝ»ñÇó, Ó¨³íáñí»É ¿ áñ³Ï³å»ë Ýáñ Çñ³íÇ×³Ï, ³ñï³Ñ³Ûïíáõù »Ý Ýáñ ÙÇïáõÙÝ»ñ, ¿³å»ë ÷á÷áËí»É »Ý Ã»' ³éáÕçáõÃÛ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý íñ³ ³½¹áÕ ·áñÍáÝÝ»ñÁ, Ã»' ³Û¹ ëå³éÝ³ÉÇùÝ»ñÇ Ñ»ï¨³Ýùáí ³é³ç³ó³Í առողջության խանգարումների բնույթը: Մասնավորապես, շարունակաբար փոփոխվում է »ñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ Ù³Ûñ»ñÇ ëáóÇ³É³Ï³Ý, ïÝï»ë³Ï³Ý, Ùß³ÏáõÛÃ³ÛÇÝ ÙÇç³í³ÛñÁ: ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ մայրերի առողջության վրա բազմակողմանի ազդեցություն է թողնում ß³ñáõÝ³ÏíáÕ ինդուստրիալիզացիան և ուրբանիզացիան: Աճում է անբարենպաստ էկոլոգիական ·áñÍáÝÝ»ñÇ ³½¹»óáõÃÛáõÝÁ, ÷á÷áËíáõÙ ¿ ÏÉÇÙ³Ý: ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ í»ñ³ñï³¹ñáÕ³Ï³Ý ï³ñÇùÇ Ï³Ý³Ýó Ù»Í ½³Ý·í³ÍÝ»ñ Ý»ñ·ñ³íí³Í »Ý ÙÇ·ñ³óÇáÝ ·áñÍáÝÃ³óÝ»ñáõÙ: êÏë³Í Ý»ñ³ñ·³Ý¹³ÛÇÝ ÏÛ³ÝùÇó, ¨, ³é³í»É³å»ë ¹åñáó³Ñ³ë³Ï ¨ ¹»é³Ñ³ë³ÛÇÝ ¨ í»ñ³ï³¹ñáÕ³Ï³Ý ÏÛ³Ýùáõù, Ã»' »ñ»Ë³Ý»ñÁ, Ã»' Ù»Í³Ñ³ë³ÏÝ»ñÁ »ÝÃ³ñÏíáõù »Ý ÛáõñûñÇÝ³Ï "³·ñ»ëÇ³ÛÇ" Ñ»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ Ñ³Ù³Ï³ñ·ÇãÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó, ÇÝãÁ ³½¹áõÙ ¿ մարդու կյանքի բազմաթիվ կողմերի վրա:

²Ûë ³Ù»ÝÁ ³é³ç³óÝáõÙ ¿ Ñ³Ù³ÉÇñ ³½¹»óáõÃÛáõÝ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ Ù³Ûñ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý íñ³: ²Ù»Ý³ï³·Ý³å³ÉÇÝ ³ÛÝ ¿, áñ 21-ñ¹ ¹³ñáõÙ ³é³çÇÝ ³Ý·³Ù Ù³ñ¹ÏáõÃÛ³Ý å³ïÙáõÃÛ³Ý Ù»ç Ï³ÝË³ï»ëíáõÙ ¿ Ñ»ï¨Û³É »ñ¨áõÛÃÁ. *ÝáõÛÝÇëÏ Ë³Õ³Õ, բարեկեցիկ կյանքով ապրող հասարակություններում սպ³ëíáõÙ ¿, áñ »ñÇï³ë³ñ¹ ë»ñáõÝ¹Á ³å»ñ»Éáõ ¿ ³í»ÉÇ Ï³ñ×, ù³Ý Çñ»Ýó ÍÝáÕÝ»ñÁ:* ²éáÕçáõÃÛ³Ý íï³Ý·Ý»ñÁ ³×áõÙ »Ý ³ÛÝåÇëÇ արագությամբ, որ առողջ³å³ÑáõÃÛ³Ý áÉáñïÇ ÝáõÛÝ³å»ë ³×áÕ Í³Ëë»ñÁ ¨ Ýáñ³·áõÛÝ բժշկական տեխնոլոգիաները ի զորու չեն նվազեցնել դրանց հետևանքները:

àõß³¹ñáõÃÛ³Ý »Ý ³ñÅ³ÝÇ Ý³¨ Ñ»ï¨Û³É Ñ³Ý·³Ù³ÝùÝ»ñÁ: î»ÕÇ ¿ áõÝ»ó»É ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý å³ïÏ»ñÇ ÷á÷áËáõÙ` ¿³å»ë ÷á÷áËí»É ¿ ÇÝý»ÏóÇáÝ ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛáõÝÁ` Ç Ñ³Ûï »Ý »Ï»É Ýáñ ÇÝý»ÏóÇ³Ý»ñ, ÷á÷áËí»É ¿ "ÑÇÝ" ÇÝý»ÏóÇ³Ý»ñÇ ÏÉÇÝÇÏ³Ý: ¶ñ³ÝóíáõÙ ¿ áã-ÇÝý»ÏóÇáÝ ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñÇ ï³ñ³Íí³ÍáõÃÛ³Ý ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý ³×, ÏÉÇÝÇÏ³Ï³Ý å³ïÏ»ñÇ ¨ »Éù»ñÇ ÷á÷áËáõÙ: ì»ñáÑÇßÛ³É ÙÇ ß³ñù å³ï×³éÝ»ñÇ Ñ»ï¨³Ýùáí, »ñ»Ë³Ý»ñÇ ßñç³ÝáõÙ ÝÏ³ïíáõÙ ¿ ÝÛ³ñ¹³Ñá·»Ï³Ý ½³ñ·³óÙ³Ý Ë³Ý·³ñáõÙÝ»ñÇ /Ñ³å³ÕáõÙÝ»ñÇ/ ï³ñ³Íí³ÍáõÃÛ³Ý ³×, ÇÝãå»ë Ý³¨ ÷ëÇËáëáÙ³ïÇÏ ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ ³×: ÜÏ³ïíáõÙ ¿ó³Íñ ù³ßáí ÍÝí³Í / í³Õ³Å³Ù ÍÝáõÝ¹Ý»ñÇ ï»ë³Ï³ñ³ñ ÏßéÇ ³×, ³é³ç³óÝ»Éáí ÙÇ ß³ñù Ýáñ ËÝ¹ÇñÝ»ñ: Üáñ áñ³Ï »Ý ëï³ÝáõÙ ëÝáõóÙ³Ý ¨ ëÝí»É³Ï³ñ·Ç ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ Ã» Ù³ÝÏ³Ï³Ý, Ã» ¹»é³Ñ³ë³ÛÇÝ, Ã» ³í³·ï³ñÇùáõÙ: Üáñ áñ³Ï¿ëï³ÝáõÙ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛáõÝÁ` ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ËÝ¹ÇñÝ»ñÁ áõÕÕ³ÏÇ ¨ Ñ»ï³¹³ñÓ ÷áËÏ³å³ÏóíáõÙ »Ý Ù³ÛñáõÃÛ³Ý ¨ í³Õ Ù³ÝÏáõÃÛ³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ Ñ»ï:

Նշված փոփոխություններից զատ, բժշկական / առողջապահական գործընթացների íñ³ ³½¹áõÙ »Ý Å³Ù³Ý³Ï³ÏÇó ï»ËÝáÉá·Ç³Ý»ñÇ ³ñ³· ½³ñ·³óáõÙÝ»ñÁ, Ý»ñ³éÛ³É Ýáñ ախտորոշիչ և բուժական հնարավորություններÁ, տարբեռ ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñÇ å³ï×³é³·ÇïáõÃÛ³Ý ¨ ³Ëï³ÍÝáõÃÛ³Ý Ù³ëÇÝ å³ïÏ»ñ³óáõÙÝ»ñÇ ÷á÷áËáõÙÁ, ÇÝãÝ օբյեկտիվորեն և սուբյեկտիվորեն ազդում է տրամադրվող բուժօգնության բնույթի, ծավալի և ³ñÅ»ùÇ íñ³: ¶»Ý»ñÇÏ ¨ áã-·»Ý»ñÇÏ ¹»Õáñ³ÛùÇ Ãí³ù³Ý³ÏÇ ¨ հակաբիոտիկների նկատմամբ ռեզիսï»Ýï³Ï³ÝáõÃÛ³Ý (Ï³ÛáõÝáõÃÛ³Ý) ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý աճը բերում է տարբեր Ù³Ï³ñ¹³ÏÝ»ñáõÙ ¹»Õáñ³Ûù³ÛÇÝ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ: Ð³ÙÁÝ¹Ñ³Ýáõñ, ÇÝãå»ë

նաև “տեղային կամ ազգային” գլոբալիզացիան Ñ³Ý·»óÝáõÙ է նրան, որ բնակչության լայն ½³Ý·վածների մոտ կա բուժօգնության առավել բարձր որակի “ստանդարտի” մասին նոր å³ï Ï»ñ³óáõÙÝ»ñ ¨ëå³ëáõÙÝ»ñ:

Վերը նշված երևույթները և խնդիրները ազդում են բժշկական և առողջապահական ·áñÍ³éáõÛÃÝ»ñÇ íñ³, §Ã³ÝÏ³óÝáõÙ¦ Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÁ` ÙÇ¨ÝáõÛÝ Å³Ù³Ý³Ï å³Ñ³Ýç»ÉáíÍ³é³í»É é³óÇáÝ³É û·ï³·áñÍ»É ³éÏ³ é»ëáõñëÝ»ñÁ: Ä³Ù³Ý³ÏÇ å³Ñ³ÝçÝ»ñÇ ÉáõÍÙ³Ý Ñ³Ù³ñ³ÝÑñ³Å»ßï ¿Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý »ÝÃ³Ï³éáõóí³ÍùÇ ³éÏ³ÛáõÃÛáõÝ¨½·³ÉÇ Í³í³ÉÇ գիտելիքների և հմտությունների տիրապետող, և տարբեր մակարդակներում համաձայնեցված գործող բուժանձնակազմ:

²ðî°ðÎðÜ°ðÆ ²ð¸Æ öàðÒÆ °ì ¼²ð¶²òàôØÜ°ðÆ ì°ðÈàôÌàôÂÚàôÜ

²äÐ »ñÏñÝ»ñ

êÏë³Í ÊáñÑñ¹³ÛÇÝ ØÇáõÃÛ³Ý ÷Éáõ½áõÙÇó, ²äÐ »ñÏñÝ»ñÇ Ùáñ áõ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý պահպանման համակարգերը վերապրել են բազմաթիվ բարեփոխումներ: Երկրների մեծ Ù³ëáõÙ ÷á÷áËáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Çñ³Ï³Ý³ó í»É »Ý ÛáõñáíÇ: ÆÝã¨¿, Ý»ñùáÑÇßÛ³É ÝÏ³ñ³·ñí³Í »Ý ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ÙÇïáõÙÝ»ñÁ: ºñÏñÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëáõÙ ß³ï Ñ³ñó»ñáõÙ ¹»é ·áñÍáõÙ ¿ ÊáñÑñ¹³ÛÇÝ Ùá¹»ÉÁ (èáõë³ëï³Ý, ´»É³éáõë, àõÏñ³ÇÝ³): Î»ÝïñáÝ³Ï³Ý ²ëÇ³ÛÇ »ñÏñÝ»ñáõÙ իրագործվել են ընտանեկան բժշկության ներդրման ծրագրեր: Üßí³Í »ñÏñÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëáõÙ (ÔñÕզստան) մակաբույծները շարուÝ³ÏáõÙ »Ý ÙÝ³É ÃÇÙÇ ³Ý¹³Ù: Ø³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý áÉáñïÇ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ ÏñÃáõÃÛáõÝÁ »ñÏñÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëáõÙ ß³ñáõÝ³ÏíáõÙ ¿ Çñ³Ï³Ý³ó í»É մանկաբուժական ֆակուլտետների միջոցով (Ռուսաստան, Բելարուս, Ուկրաինա, Ուզբեկիստան), որին հաջորդում է մանկաբուժության երկամյա / եռամյա ûñ¹ÇÝ³ïáõñ³Ý: Մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ áõëáõóáõÙÁ ß³ñáõÝ³ÏíáõÙ ¿ Çñ³·áñÍí»É »é³ÙÛ³/ ãáñë³Ù³ûñ¹ÇÝ³ïáõñ³ÛÇ ÙÇçáóáí:

ÆÝãå»ë ß³ï ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñáõÙ, èáõë³ëï³ÝÇ ¸³ßÝáõÃÛáõÝáõÙ ¨ë³éÏ³ ¿ñ³é³çÝ³ÛÇÝ մակարդակի մասնագետների պակաս: Նշված խնդիրը մասամբ լուծվեց 2005 / 2006 Ã. ընթացքում առաջնային մակարդակի բուժաշխ³ïáÕÝ»ñÇ ³ßË³ï³í³ñÓ»ñÇ Ïïñáõï բարձրացման միջոցով: “Նախագահական” կոչվող ծրագրի շրջանակներում, վերջին ï³ñÇÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ï»ÕÇ ¿ áõÝ»ó»É ÙÇ ù³ÝÇ ï³ëÝÛ³Ï Ù³ñ½³ÛÇÝ å»ñÇÝ³ï³É Ï»ÝïñáÝÝ»ñÇ í»ñ³½ÇÝáõÙ, Ù³ñ½»ñáõÙ í»ñ³·áñÍ³ñÏí»É ¿ ë³ÝÇï³ñ³Ï³Ý ³íÇ³óÇ³ÛÇ ³ßË³ï³ÝùÁ, áñÇ ÙÇçáóáí Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÁ ßñç³Ý³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÇó ï»Õ³÷áËíáõÙ »Ý Ù³ñ½³ÛÇÝ Ï»ÝïñáÝÝ»ñ: ²Ûë ³Ù»ÝÁ Ýå³ëï»É ¿ Ù³ÝÏ³Ï³Ý, Ý»ñ³éÛ³É Ý»áÝ³ï³É Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý Ñ³í³ëïÇ Çç»óÙ³ÝÁ*[26]*::

¶ñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý í»ñÉáõÍáõÃÛ³Ùբ վերհանվեց հետաքրքիր փáñÓ àõÏñ³ÇÝ³ÛÇó: àõÏñ³ÇÝ³ÛáõÙ Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ·ñ³Ýóí³Í óáõó³ÝÇßÇó ³í»ÉÇ ó³Íñ¿¨Ï³½ÙáõÙ¿ßáõñç 9 ‰: Մանկաբույժների ընդհանուր թիվը կազմում է մոտ 1 / 500 մանկական բնակչի Ñ³ßíáí: Ü»ñÏ³ÛáõÙë ùÝÝ³ñÏíáõÙ ¿ Ý³¨ մանկաբույժի դերակատարումը թÇÙÇ Ï³½ÙáõÙ: ²Û¹ ÏïñÍ³ÍùáÍ Օդեսայի երկու պոլիկլինիկաների բազայի վրա իրականացվել է պիլոտային ծրագիր: Առաջինում (թիվ 29 քաղաքային պոլիկլինիկա) աշխատել են միայն ընտանեկան բժիշկներ, իսկ երկրորդում (թիվ 9) շարունակել են աշխատել են նաև մանկաբույժներ: Երկու տարածÝ»ñÇ Ù³ÝÏ³Ï³Ý ագգաբնակչության ցուցանիշների հետագա վերլուծությունը ցույց է տվել, որ երկրորդում երեխաների բուժօգնության որակը եղել է ավելի բարձր, հատկապես խորհրդատվական աշխատանքը, առողջ ածի í»ñ³ÑëïáÕáõÃÛáõÝÁ, Ñá·»ß³ñÅáÕ³Ï³Ý ½³ñ·³óÙ³Ý ·Ý³Ñ³ï³Ï³ÝÁ, ËñáÝÇÏ³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹Ý»ñÇ նկատմամբ վերահսկողությունը, սնուցման Ñ³ñó»ñáí ËáñÑñ¹³ïáõÃÛáõÝÁ[19]:

ºíñáå³Ï³Ý »ñÏñÝ»ñ

Եվրոպական երկրների մանկաբուժական համակարգերի և անձնակազմի վերջին ·Ý³Ñ³ï áõÙÁ Çñ³Ï³Ý³óí»É ¿ 2009 Ãí³Ï³ÝÇÝ, áñÇÝ Ý»ñ·ñ³íí»É »Ý ºíñáÙÇáõÃÛ³Ý »ñÏñÝ»ñÁ, ÆëÉ³Ý¹Ç³Ý, Üáñí»·Ç³Ý ¨ Æëñ³Û»ÉÁ*[20]*:: ÀÝ¹·ñÏí³Í »ñÏñÝ»ñáõÙ Ñ»ï³½áïáõÃÛ³Ý å³ÑÇÝ ապրում էր 490,011,230 բնակիչ, որոնցից 90,795,307՝ մինչև 18 ï³ñ»Ï³Ý »ñ»Ë³Ý»ñ ¿ÇÝ[4]: 29 »ñÏÝ»ñÇó 7–áõÙ ³éÏ³ ¿ñ ³ÛÝåÇëÇ Ñ³Ù³Ï³ñ·, áñï»Õ ³é³çÝ³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏáõÙ ¿³å»ë ·»ñ³Ïßé»ę են մանկաբուÅÝ»ñÁ, 12 –áõÙ ·»ñ³Ïßé»É »Ý ընտանեկան բժիշկները, իսկ 10-áõÙ ³éÏ³ ¿ñ Ë³éÁ Ñ³Ù³Ï³ñ·: Üßí³Í »ñÏñÝ»ñáõÙ մանկաբույժների թիվը կազմել է 82 078, áñáÝóÇó 33 195 –Á ³ßË³ï»É »Ý ³é³çÝ³ÛÇÝ ûÕ³ÏáõÙ: ºÃ» ÁÝ¹áõÝíÇ »ñ»Ë³ÛÇ 0-18 տարեկան սահմանումը, ապա հարաբերակցությունը Ùանկական ազգաբնակչություն / մանկաբույժ կազմել է մեկ առաջնային մակարդակի մանկաբույժ՝ 2735 երեխայի, իսկ ընդհանուր թիվը մեկը՝ 1100 –Ç: Æñ³Ï³ÝáõÙ ³Ûë հարաբերակցությունը ավելի բարձր է, քանի որ երկրների զգալի մասում մանկաբույժները ëå³ë³ñÏáõÙ »Ý ÙÇ³ÛÝ 0-15 ï³ñ»Ï³ÝÝ»ñÇÝ*[20]*:

²ÛëåÇëáí, Ý»ñÏ³ÛáõÙë ºíñåå³ÛáõÙ ·»ñ³ÏßéáÕÁ՝ ³Ûëå»ë ÏáãíáÕ Ë³éÁ Ùá¹»ÉÝ ¿, áñï»Õ մանկաբուժական օգնությունը ցուցաբերվում է թե ընտանեկան բժիշկների, թե մանկաբույժների կողմից: Նշված օրինաչափությունն ունի որոշակի տարիքային ³é³ÝÓÝ³Ñ³ïÏáõÃÛáõÝÝ»ñ: ²Ûëå»ë, “խառը” երկրների խմբում մինչև 2 տարեկան երեխաների ընդհանուր թվի 90% վարվել է մանկաբույժների կողմից: Օրինակ՝ Իտալիայում մինչև վեց տարեկան երեխաների 85% վարվել են մանկաբույժների կողմից: ²²ä Ñ³Ù³Ï³ñ·Á բոլոր երկներում ուղղակիորեն կապված է նաև տեղանքի և բնակչõÃÛ³Ý ËïáõÃÛ³Ý Ñ»ï՝ ·ÛáõÕ³Ï³Ý í³Ûñ»ñáõÙ ·»ñ³Ïշռում են ընտանեկան բժիշկները, որոնք ë³Ï³ÛÝ ³ÝóÝáõÙ »Ý Ñ³ïáõÏ áõëáõóáõÙ *[25, 30]*:

Նշված աշխատանքներում ամփոփվել են նաև մանկաբուժական կրթության վերաբերյալ ïíÛ³ÉÝ»ñÁ: ºíñåå³Ï³Ý »ñÏñÝ»ñáõÙ Ý³Ë³¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ ÏñÃáõÃÛ³ÝÁ ÙÇçÇÝáõÙ Ñ³ïÏ³óíáõÙ ¿ 300-500 Å³Ù: ºØ 29 »ñÏñÝ»ñÇó 20 –ում մանկաբուժական ռեզիդենտուրան կազմում է 3 + 2 տարի, ուր 3 տարի նրանք ստանում են ընդհանուր մանկաբույժի áñ³Ï³íáñáõÙ, ÇëÏ 2 ÙÝ³ó³Í ï³ñÇÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝ áõÝ»Ý Ù³ëÝ³·Çï³Ý³É »ñÏñá¹³ÛÇÝ / »ññáñ¹³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÝ»ñáõÙ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝ Çñ³Ï³Ý³óÝ»Éáõ Ñ³Ù³ñ*[20]*:

Ü³ËÏÇÝ Ñ»ïËáñÑñ¹³ÛÇÝ / ëáóÇ³ÉÇëï³Ï³Ý »ñÏñÝ»ñÇó Ñ»ï³ùñùñ³Ï³Ý ¿ ´áõÉÕ³ñÇ³ÛÇ փորձը, որը վերլուծվել է բրիտանական մի խումբ մասնագետների կողմից: 90-ականների սկզբում ´áõÉÕ³ñÇ³ÛáõÙ ·áñÍáÕ ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Á ÉÇáíÇÝ ÏñÏÝáõÙ ¿ñ ÊáõÑñ¹³ÛÇÝ Ùá¹»ÉÁ: 90-կաններից սկսվել էր անցումը դեպի ընտանեկան բժշկության համակարգ և ներմուծվել էին ապահովագրական մեխանիզմներ (թեև 2008 թ. տվյալների համաձայն, բնակիչների վեցից մեկը ³å³Ñáí³·ñí³Í ã¿ñ): Ðá¹í³ÍÇ ·ñ»Éáõ å³ÑÇÝ »ñÏñáõÙ ³éÏ³ ¿ÇÝ 5 128 í»ñ³å³ïñ³ëïí³Í ընտանեկան բժիշկ, որոնցից սակայն, Áëï Ý»ñÏ³Ûó³Í ·Ý³Ñ³ï³Ï³ÝÝ»ñÇ, ÙÇ³ÛÝ 1.2% áõÝ»ÇÝ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý É³í áñ³Ï³íáñáõÙ: Þ³ï Ñ»ï³ùñùÇñ ¿ÇÝ Ù³ÝÏáõÃÛ³Ý áÉáñïÇ áñáß ½³ñ·³óáõÙÝ»ñ, áñáÝù ÝÙ³Ý ¿ÇÝ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ïÇñáÕ Çñ³íÇ×³ÏÇÝ: Ø³ëÝ³íáñ³å»ë, բարեփոխումների ընթացքում փակվել էին մանկաբուժական դիսպանսեր ծառայությունները, որոնք ëÏëí»É »Ý í»ñ³Ï³Ý·Ýí»É 2004 Ã-ին; վերացվել էին դպրոցական բժշկության բաղադրամասերը, áñáÝù ¨ë ëÏë»É »Ý í»ñ³Ï³Ý·Ýí»É 2008 –ÇÝ: ê³Ï³ÛÝ ÝáõÛÝÇëÏ ÝßÍ³Í å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ »ñեխա / մանկաբույժ

---

[4] Մանկական ազգաբնակչության ամենաբարձր տեսակարար կշիռը եղել է Իսրաելում և կազմել է 32.4%, ÇëÏ ³Ù»Ý³ó³ÍñÁ՝ Æï³ÉÇ³ÛáõÙ՝ 14.1%:

հարաբերակցությունը երկրում կազմում է 1-ը 991 –Ç: Ð»ÕÇÝ³ÏÝ»ñÁ ÝßáõÙ »Ý áñáß³ÏÇ ËÝ¹ÇñÝ»ñ քաղաք / գյուղ կտրվածքի վերաբերյալ: Քաղաքային վայրերում ծնողները ցանկանում են գրանցել երեխաներին այն ընտանեկան բժիշկների մոտ, որոնք նախկինում »Õ»É »Ý Ùանկաբույժ: Հեռավոր ï³ñ³ÍùÝ»ñáõÙ, ãÝ³Ù³Í å»ïáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó í×³ñíáÕ éñ³óáõóÇã í×³ñáõÙÝ»ñÇ, ³é³çÝ³ÛÇÝ մակարդակի բժիշկների աշխատավայրերի 17% մնում են թափուր: Հեղինակները նշում են, որ առողջապահական համակարգերի բարեփոխումները պահանջում են բազմակողմանի վերլուծություններ և մոտեցումներ; դրանց բոլոր հնարավոր հետևանքները երեխաների առողջության վրա պետք է հաշվի ³éÝí»Ý [33,34]:

Ներկայիս “արևմտյան” միջազգային հանրային առողջապահական / մանկաբուժական ոլորտներում ևս բարձրացվում են երեխաների առողջության պահպանման համակարգերի ¹»ñակատարումները, մանկաբուժական անձնակազմի մաëÝ³ÏóáõÃÛ³Ý Ñ³ñó»ñÁ: ²ñ¹Ç գրականության մեջ առաջնային մակարդակում մանկաբույժների գործունեության հարցը ³é³í»É ակտիվ բարձրացվում է Մեծ Բրիտանիայում: Դեռ 1976 թ.-ÇÝ Çñ³Ï³Ý³óí³Í Ñ»ï ³½áïáõÃÛáõÝáõÙ Îáõñï Ç ¨ Ñ³Ù³Ñ»ÕÇÝ³ÏÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó ÝßÍ»É¿, áñ 20 –ñ¹ ¹³ñÇ í»ñçáõÙ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý íï³Ý·Ý»ñÁ áã Ã» ëáõñ ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñÝ »Ý, áñáÝù å³Ñ³ÝçáõÙ »Ý Ï³ñ×³ï¨ ÙÇç³ÙïáõÃÛáõÝ, ³ÛÉ ³ÛÝåÇëÇ ËÝ¹ÇñÝ»ñ »Ý, áñáÝó ÉáõÍáõÙÁ կարող է իրականացվել մանկաբուժական խնդիրների շուրջ առաí»É ³ñÑ»ëï³í³ñÅ անձնակազմի կողմից: Ուսումնասիրվել է բրիտանական ընդհանուր պրակտիկայի բժիշկների ³ßË³ï³ÝùÁ: Ì»ñÉáõÍáõÃÛáõÝÁ óáõÛó¿ ïí»É, áñ Ýñ³Ýù` ïí³É ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ Ï³é³í³ñÙ³Ý Ñ³Ù³ñ ãáõÝ»Ý áã Å³Ù³Ý³Ï, áã ¿É Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý å³ï ñ³ëï í³ÍáõÃÛáõÝ *[22]*: ¼»ÏáõÛóÇ, ÇÝãå»ë Ý³¨ ³ÛÉ ·áõÍ³éáõÛÃÝ»ñÇ ³ñ¹ÛáõÝùáõÙ ï»ÕÇ »Ý áõÝ»ó»É áñáß³ÏÇ ï»Õ³ß³ñÅ»ñ, մասնավորապես համայնքային մանկաբույժների թիվը աճել է 86 –Çó ÙÇÝã¨ 394 (2000 Ã. տվյալներ), թեև նրանց դերակատարումը տարբերվում է մեզանում ընդունվածից, իսկ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³é³çÝ³ÛÇÝ û·ÝáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³ï³Ý Í³í³ÉÁ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ պրակտիկայի բժիշկների կողմից*[31]*: Ինչևէ, նույնիսկ այն բրիտանական մասնագետները, áñáÝù Ï³ñÍáõÙ »Ý, áñ å³ïÙ³Ï³Ýáñ»Ý ´ñÇï³ÝÇ³ÛáõÙ Ó¨³íáñí³Í Ùá¹»ÉÁ å»ïù¿ ß³ñáõÝ³ÏÇ ·áñÍ»É, ÁÝ¹áõÝáõÙ »Ý, áñ Ï³ñÇù Ï³ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ³ñ¹Ç հայեցակարգերը լիովին ներառել ընդհանուր բժիշկների պրակտիկայի մեջ; համաձայն են, որ մանկաբույժները կարող են աշխատել առաջնային մակարդակում, ինչը նախատեսված է բրիտանական կառավարության “Բժշկի ազատ ընտրության հայեցակարգ” –áí, ¨ Ï³ñÍáõÙ »Ý, áñ ³å³·³Ý Çñ³Ï³Ýáõմ բազմամասնագիտական թիմերինն է *[21, 23, 31, 39]*:

Ø³ëÝ³íáñ³å»ë, ³é³ç³ñÏíáõÙ¿ “ºñ»Ë³ÛÇ ËÝ³ÙùÇ ßñç³Ý³ÛÇÝ ÃÇÙ” ·³Õ³÷³ñÁ (Locality Child Care Teams), ուր պետք է ներգրավվեն ընտանեկան բժիշկներ, համայնքային / առաջնային մակարդակի մանկաբույժ, կլինիկական մասնագետներ, խորհրդատուներ, դիետ բժիշկ, համապատասխան փորձառություն ունեցող բուժքույրեր, դպրոցական բժշկական խորհրդատու, ÏñÃáõÃÛ³Ý Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñ, ëáóÇ³É³Ï³Ý ³ßË³ïáÕ, áëïÇÏ³ÝÝ»ñ ¨ ³ÛÉÝ: Ð³ßíÇ ³éÝ»É áí ½³ñ·³óÙ³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ ï³ñ³Íí³ÍáõÃÛáõÝÁ, Ï³ñ¨áõíáõÙ¿ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñáõÙ ó»ñ»Ï³ÛÇÝ ËÝ³ÙùÇ (í»ñ³Ï³Ý·ÝáÕ³Ï³Ý) Ï»ÝïñáÝÝ»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛáõÝÁ: ´áõÅû·ÝáõÃÛ³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåÙ³Ý ³éáõÙáí, ÝßíáõÙ¿, áñ å»ïù¿ áõëáõÙÝ³ëÇñ»É ¨ Ñ³ßíÇ ³éÝ»É Î»ÝïñáÝ³Ï³Ý ¨ ²ñ¨»ÉÛ³Ý »ñÏÝ»ñáõÙ ÊáõÑñ¹³ÛÇÝ Å³Ù³Ý³Ï³ßñç³ÝáõÙ ÁÝ¹áõÝí³Í åáÉÇÏÉÇÝÇÏ³ÛÇ Ùá¹»ÉÁ [21,23,28,34]:

ØÜº Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ïïñí³Íùáí Ñ»ï³ùñùÇñ¿ Ý³¨ Æï³ÉÇ³ÛÇ îñÇ»ëï ù³Õ³ùÇ Ùáõñ áõ Ù³ÝÏ³Ý Ï»ÝïñáÝÇ ÷áõÓÁ, áñï»Õ Çñ³Ï³Ý³óí»É¿ Ùáõñ áõ Ù³ÝÏ³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÉÇ³Ï³ï³ñ ÇÝï»·ñ³óáõÙ, ÇÝãÁ ÃáõÛÉ¿ ïí»É ½·³ÉÇáõñ»Ý Çç»óÝ»É Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝÁ [ë»Ó³Ï³Ý ¹Çï³ñÏáõÙ]:

²éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·երի բարեփոխումների ենթատեքստում Ï³ Ý³¨ Ñ³Ù³Ó³ÛÝáõÃÛáõÝ ³ÛÝ Ñ³ñóáõÙ, áñ ³Ù»Ý³Ï³ñ¨áõÁ »ñ»Ë³ÛÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÝ»ñÝ

»Ý` ³ÛÝ ¿, áñ ÙáõñÙáõñ ÷á÷áËáõÃÛáõÝÁ å»ïù ¿ ·Ý³Ñ³ï»É Çñ í»ñçÝ³Ï³Ý ³ñ¹ÛáõÝ³í»ïáõÃÛ³Ý ï»ë³Ï»ïÇó: ²ñ¹ÛáõÝ³í»ïáõÃÛ³Ý Ïïñí³Íùáí, ³é³çÝ³ÛÇÝ ¹³ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý íÇ×³ÏÝ ¿, áñÁ ·Ý³Ñ³ïáõÙ ¿ ÙÇ ß³ñù óáõó³ÝÇßÝ»ñÇ ÷³Ã»Ãáí: ÜÙ³Ý ³ßË³ï³Ýù Çñ³Ï³Ý³ó í»É¿ºíñáÙÇáõÃÛ³Ý »ñÏñÝ»ñáõÙ: Øß³Ï í»É»Ý »ñ»Ë³ÛÇ ÏÛ³ÝùÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý óáõó³ÝÇßÝ»ñ (Child Health Indicators of Life and Development): Ցուցիչները վերաբերվում են առողջության դետերմինանտներին, գործընթացին և ելքերին, ÇÝãåÇëÇù »Ý ÏñÍùáí ëÝáõóáõÙÁ, ÍË³ËáïÇ ³½¹»óáõÃÛáõÝÁ, ëáóÇ³É³Ï³Ý ³ñ¹³ñáõÃÛáõÝÁ, û¹Ç ³Õïáïí³ÍáõÃÛáõÝÁ, Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝÁ ¨ ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý áñáß ÁÝïñí³Í óáõó³ÝÇßÝ»ñÁ ¨ ³ÛÉÝ: ²ÛëåÇëáí, ³ñÅ»ù³íáñíáõÙ ¿ ³ÛÝ ÙÇïùÁ, áñ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý íÇ×³ÏÇ ·Ý³Ñ³ï³Ï³ÝÁ å»ïù¿ Çñ³Ï³Ý³óíÇÑ³Ù³å³ñ÷³Ï *[21,36]*:

²Ù»ñÇÏ³ÛÇ ØÇ³óÛ³É Ü³Ñ³Ý·Ý»ñ

Ստորև բերվում է ԱՄՆ մանկաբուժական օգնության կազմակերպման որոշ ³é³ÝÓÝ³Ñ³ïÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: Î³ëï³Í ãÇ Ñ³ñáõóáõÙ ³ÛÝ ¹ñáõÛÃÁ, áñ ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñÇ ÷áñÓÇ կիրառումն ունի հարաբերական արժեք, առավել ևս եթե խոսքը գնում է առավելագույն ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Í³Ëë»ñ áõÝ»óáÕ »ñÏñÇ Ù³ëÇÝ: ê³Ï³ÛÝ å»ïù¿ ÝÏ³ïÇ áõÝ»Ý³É, áñ ժամանակակից գլոբալիզացիայի պայմաններում, առավել զարգացած երկրների ³éáÕç³Ï³Ý/ ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý ÙÇïáõÙÝ»ñÁ Ñ³×³Ë³ÏÇ ÏñÏÝíáõÙ »Ý Ý³¨ ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñáõÙ:

Ð³Ù³éáï ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý íÇ×³Ï³·ñáõÃÛáõÝ. Ì Ý»ÉÇáõÃÛ³Ý Ù³Ï³ñ¹³ÏÁ ²ØÜ –áõÙ 2008 Ã. կազմել է 14.0 կենդանի ծնունդ 1000 բնակչի հկատմամբ [15]: Ø³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ³óáõÃÛáõÝÁ Ï³½Ù»É ¿ 6.9‰ (բացարձակ Ãí»ñáí՝ 28 440 կրծքի հասակի երեխա), ցուցանիշը էապես տարբերվում է էթնիկ / ռասայական խմբերում [16]: Մահացության հիմնական պատճառներն են բնածին անոմալիաները, ùñáÙáëáÙ³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñÁ: 2007 Ã. ïíÛ³ÉÝ»ñáí 18 ³Ùë³Ï³Ý »ñ»Ë³Ý»ñÇ 76% -Ç Ùáï Ï³ï³ñí³Í էին բոլոր երաշխավáñí³Í å³ïí³ëïáõÙÝ»ñÁ: 2005 Ã ¹Çï³ñÏÙ³Ý ïíÛ³ÉÝ»ñáí, ÙÇ³ÛÝ 72.9% »ñ»Ë³Ý»ñÝ »Ý երևևէ կերակրվել կրծքով: 6 ամսականների շրջանում 13.9% կերակրվել են բացառապես կրծքով և 39.1% ստանում էին կրծքÇ Ï³Ã ÙÇÝã¨ 6 ³Ùë³Ï³Ý Ñ³ë³ÏÁ, 20% -Á՝ ÙÇÝã¨ Ù»Ï ï³ñ»Ï³Ý [18]: ÆÝãå»ë ¨ ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñáõÙ, ³í»ÉÇ ÏñÃí³Í Ï³Ý³Ûù ³é³í»É Ñ³×³Ë »Ý ÏñÍùáí Ï»ñ³ÏñáõÙ »ñ»Ë³Ý»ñÇÝ: Ø³ÝÏáõÃÛ³Ý ¨ ¹»é³Ñ³ëáõÃÛ³Ý Ï³ñ¨áñ³·áõÛÝ ËÝ¹ÇñÝ»ñÇó »Ý ½³ñ·³óÙ³Ý Ë³Ý·³ñáõÙÝ»ñÁ / Ñ³å³ÕáõÙÝ»ñÁ, áñáÝù Ñ³Ý¹ÇåáõÙ »Ý 10-16% ¹»åù»ñáõÙ: ²×áõÙ ¿ ³ëÃÙ³ÛÇ, գիրության, դիաբեթի տարածվածáõÃÛáõÝÁ Ù³ÝÏ³Ï³Ý ï³ñÇùáõÙ: Àëï ²éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÇÝëïÇïáõïÇ ïíÛ³ÉÝ»ñÇ, ¹åñáó³Ï³Ý / ¹»é³Ñ³ë³ÛÇÝ ï³ñÇùÇ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ßñç³ÝáõÙ 30% áõÝ»ÇÝ ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ ËñáÝÇÏ³Ï³Ý ³éáÕç³Ï³Ý ËÝ¹ÇñÁ, áñÁ å³Ñ³ÝçáõÙ ¿ñ ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý վերահսկողություն / բուժում: Համաձայն 2005թ. վի×³Ï³·ñáõÃÛ³Ý, ²ØÜ –áõÙ ÙÇÝã¨ 21 ï³ñ»Ï³ÝÝ»ñÇ ßñç³ÝáõÙ »Õ»É¿ 3.5 ÙÇÉÇáÝ Ñáëåçï³É³óáõÙ, ÇÝï»ÝëÇí óáõó³ÝÇßÁ Ï³½Ù»É¿ 4.1 / 100 -ի հկատմամբ: ì³Õ Ñ³ë³ÏáõÙ Ñáëåçï³É³óÙ³Ý ÑÇÙÝ³Ï³Ý å³ï×³éÁ ßÝã³é³Ï³Ý ¨ ·³ëïñá¿ÝÃ»ñáÉá·Ç³Ï³Ý ÑÇí³Ý¹³óáõÃÛ³Ý, Ñáëåçï³É³óáõÙÝ»ñÇ ÃÇíÁ 1985–2005 Ã. Å³Ù³Ý³Ï³Ñ³ïí³ÍáõÙ å³Ï³ë»É¿ ·ñ»Ã» 1/4-áí: 23.1 % [40]: Î³ñ¨áñ¿, որ բժշկական տեխնոլոգիաների զարգացումÝ»ñÁ բերում են բուժօգնության տարբեր ասպեկտների փոփոխմանը: Ամենաակնառáõ ûñÇÝ³ÏÁ ¹³í³Õ³Å³Ù ÍÝí³Í հորածինների կենսունակության բարձրացման հաջողություններն են. վաղաժամ / ցածր քաշով ծնված Ýáñ³ÍÇÝÝ»ñÁ Ï³½ÙáõÙ »Ý ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ÍÝáõÝ¹Ý»ñÇ ÃíÇ 12.5% -Á, ÙÇÝã¹»é Ýñ³Ýù ëå³éáõÙ »Ý í³Õ Ñ³ë³ÏÇ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÑáëåÇï³É³óÙ³Ý Í³Ëë»ñÇ 47.5% ¨ Ï³½ÙáõÙ »Ý ÑáëåÇï³É³óáõÙÝ»ñÇ ÃíÇ 27% -Á [37]: 2005 Ã. ·ñ³Ýóí»É¿ñ Ù³ÛñÙ³Ï³Ý Ù³Ñí³Ý 623 ¹»åù, Ù³Ñ³óáõÃÛ³Ý óáõó³ÝÇßÁ Ï³½Ù»É¿ 15.1 / 100 000 Ï»Ý¹³ÝÇ ÍÝáõÝ¹Ý»ñÇ Ñ³ßíáí, ևս տարբեր լինելով ռասայական խմբերում, ինչպես նաև բարձր լինելով ավագ տարիքային խմբերում: Ինչևէ, տար»ó ï³ñÇ ³éÏ³ »Ý óáõó³ÝÇßÇ áñáß³ÏÇ ï³ï³ÝáõÙÝ»ñ՝ 8-15 ë³Ý¹Õ³ÏáõÙ: ì»ñçÇÝ ùë³Ý ï³ñí³ ÁÝÃ³óùáõÙ ËÃ³Ýí³Í ÍÝáõÝ¹Ý»ñÇ ÃÇíÁ ³×»É¿ 2 ³Ý·³Ù, Ï»ë³ñÛ³Ý Ñ³ïáõÙÝ»ñÁ Ñ³×³Ë³ó»É»Ý 41% -áí [15]:

Մանկաբույժների թիվը: 2008Ã.–ÇÝ ²ØÜ áõÙ ³éÏ³ ¿ñ 83 121 մանկաբույժ/ մանկաÏ³Ý Ý»Õ Ù³ëÝ³·»ï, áñáÝóÇó 57 698-ը՝ ընդհանուր մանկաբույժ, 37 511 Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ý»Õ Ù³ëÝ³·»ï (»ñÏñáñ¹³ÛÇÝ / »ññáñ¹³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ): ÎíÛ³É ï³ñáõÙ ²ØÜ –áõÙ ³éÏ³ ¿ñ ÙÇÝã¨ 18 ï³ñ»Ï³Ý 73 941 848 երեխա: Այսպիսով, մանկաբույժ / երեխա ընդհանուր հարաբերակցությունը կազմել է 1:890: Ընդհանուր (արտահիվանդանոցային) մանկաբույժ / երեխա հարաբերակցությունը կազմել է 1 :1281 *[17]*:

Մանկաբուժական կրթություն: Ü³Ë³¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ï³½ÙáõÙ ¿ 6 – 8 շաբաթ: Նույն ժամաքանակը հատկացվում է մանկաբարձություն-·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³ ³é³ñÏ³ÛÇÝ ÀÝ¹Ñ³Ýáւր մանկաբուժություն ռեզիդենտուրան տևում է 3 տարի, որից հետո ավելի նեղ Ù³ëÝ³·Çï³óáõÙ ëï³Ý³Éáõ Ñ³Ù³ñ Ñ³ñÏ¿ »ñÏñáñ¹ é»½Ç¹»Ýïáõñ³Ý, ÙÇçÇÝáõÙ ¨ë 3 ï³ñÇ: “Ընդհանուր մանկաբուժության” ռեզիդենտների թիվը 2009 թ, տվյալներով կազմում էր 8 123: ²ØÜ- áõÙ Ñ³ëï³ï³·ñí³Í Ù³ëÝ³·ÇïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ óáõó³ÏÁ, áñáÝù å³Ñ³ÝçáõÙ »Ý լրացուցիչ 3 տարի ռեզիդենտուրա ընդհանուր մանկաբուժության ռեզիդենտուրայից հետո Ñ»ï¨Û³ÉÝ ¿. դեռահասային բժշկություն, երեխաների չարաշահում, զարգացման / վարքագծային մանկաբուժություն, մանկական կարդիոլոգիա, շտապ բժշկáõÃÛáõÝ, ÏñÇïÇÏ³Ï³Ý ËÝ³Ùù, Ñ»Ù³ïáÉá·Ç³ / ûÝÏáÉá·Ç³, í³ñ³ÏÇã ÑÇí³Ý¹áõÃÛáõÝÝ»ñ, Ý»áÝ³ï³É/ պերինատալ բժշկություն, պáõÉÙáÝáÉá·Ç³, é¨Ù³ïáÉá·Ç³, ¿Ý¹áÏñÇÝáÉá·Ç³, ·³ëïñá¿Ýï»ñáÉá·Ç³ *[17]*:

Մանկաբույժների աշխատավարձները Ï³½Ù»É »Ý $130,000 ï³ñ»Ï³Ý ëÏëÝ³ÏÝ»ñÇ Ñ³Ù³ñ ¨ $193,964՝ ïíÛ³É Ù³ëÝ³·ÇïáõÃÛ³Ý ÙÇçÇÝÁ: ÆÝã¨¿, ë³ ³í»ÉÇ ó³Íñ¿, ù³Ý ³ÛÉ Ù³ëÝ³·ÇïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¹»åùáõÙ*[18]*:

ê»é³ÛÇÝ Ï³éáõóí³Íù: ì»ñÁ ÝßÍ³Í Ãí³ù³Ý³ÏÇó, Ï³Ý³Ýó ÃÇíÁ 38 413, ³ÛëÇÝùÝ 46%, ïÕ³Ù³ñ¹ÇÏ՝ 54 % *[17]*:

î³ñÇùÁ: Երիտասարդ մանկաբույժները կազմում են զգալի տոկոսը: ²ÛÝ պայմաններում, երբ բժշկական կրթությունը ավարտվում է մոտ 30 տարեկանում, մինչև 35 տարեկան մանկաբույժների տեսակարար կշիռը կազմել է 22%: Համեմատության կարգով, ընդհանուր բոլոր մասնագիտությունների պարագայում 35 տարեկանից երիտասարդ բժշիկների տեսակարար կշիռը Ï³½ÙáõÙ ¿ 16%, ³ÛëÇÝùÝ մանկաբուժությունը վաÛ»ÉáõÙ ¿ երիտասարդ բժիշկների հետաքրքրությունը առավել, ù³Ý ÙÇçÇÝáõÙ ³ÛÉ Ù³ëÝ³·ÇïáõÃÛáõÝÝ»ñի նկատմամբ: Ընդհանուր առմամբ, ավելի քան կեսը երիտասարդ են՝ 45 ï³ñ»Ï³ÝÇó ó³Íñ*[40]*:

¶Í³å³ïÏ»ñ 4.

ԱՄՆ մանկաբույժների տարիքային խմբերը

ՄանկաբույժներÇ ³ßË³ï³í³Ûñ»ñÁ: Մանկաբույժների ավելի քան երկու երրորդը ³ßË³ïáõÙ »Ý ³ñï³ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ, áñáÝóÇó ÝáõÛÝ »ñÏáõ »ññáñ¹Á աշխատում է խմբային պրակտիկայով՝ ինչը նման է “խորհրդային” մանկաբուժականÝ åáÉÇÏÉÇÝÇÏ³ÛÇ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³ÝÁ: Մանկաբույժները տեղաբաշխված »Ý Ñ»ï¨Û³É Ï»ñå.

քաղաքներում՝ 88.7%, իսկ գյուղական վայրերում՝ 11.3%, այսինքն մանկաբույժը, որպես ³é³çÝ³ÛÇÝ ûÕ³ ÏÇ Ù³ëÝ³ ·»ï ïñ³Ù³ ¹ñáõÙ ¿ Çñ û·ÝáõÃÛáõÝÁ Ý³ ¨ ·ÛáõÕÇ å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ, ÇÝãÁ ¨ë Ñ³Ù³å³ ï ³ëË³ÝáõÙ ¿ “ËáñÑñ¹ ³ÛÇÝ” Ùá¹»ÉÇÝ *[40]*:

¶Í³å³ïÏ»ñ 5.

²ØÜ -ում մանկաբույժների աշխատավայրերը

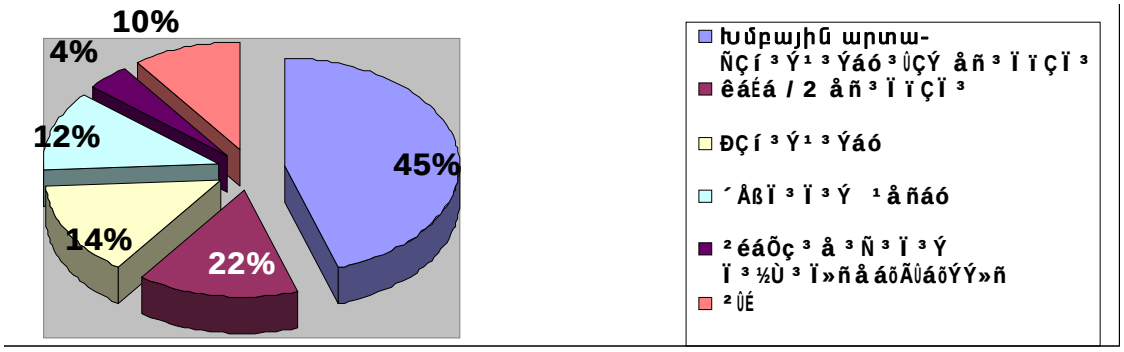

Մանկաբույժների / մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·Ý»ñÇ ¹»ñ³Ï³ï³ñáõÙÁ ³é³çÝ³ÛÇÝ մակարդակում: Առաջնային մակարդակի բոլոր մասնագետների 5-ից մեկը մանկաբույժ ¿; ÛáõÑ³ù³ÝãÛáõñ 8-ñ¹Á՝ մանկաբարձ-·ÇÝ»ÏáÉá·: Մանկաբույժների թիվը գործնականում հավասար է ընտանեկան բժիշկների թվին *[40]*:

¶Í³å³ïÏ»ñ 6.

²ØÜ –áõÙ ³é³çÝ³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ Ù³ëÝ³ ·»ïÝ»ñÇ ï»ë³Ï³ñ³ñ ÏßÇéÁ

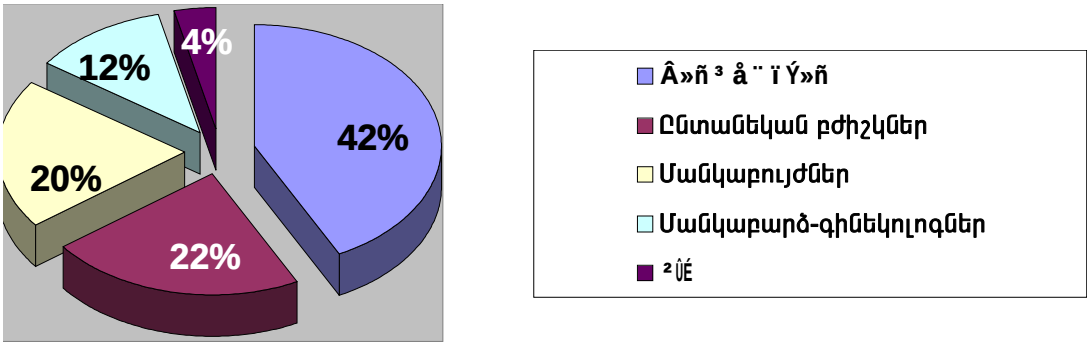

ì»ñçÇÝ ï³ëÝ³ÙÛ³ ÏÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³Ûó»ÉáõÃÛáõÝÝ»ñ ¹»åÇ մանկաբույժներ գնալով աճում է (³ÕÛáõë³Ï 22) *[15]*:

²ÕÛáõë³Ï 22.

ԱՄՆ մինչև 18 տարեկան երեխաների ամբուլատոր այցելությունների ընդհանուր քանակի ß³ñÅÁÝÃ³óÁ (%)

Ø³ëÝ³ ·Çï áõÃÛáõÝ	1980	2000
Ընտանեկան բժիշկ	26.1	19.9
Â»ñ³å¨ï	2.0	0
Մանկաբույժ	48.5	57.3
¶ÇÝ»ÏáÉá·	1.3	1.1
²ÛÉÙ³ëÝ³ ·»ï	22.2	20.3

º¼ð² Î²òàôÂÚàôÜÜºð

Ð³ñó³½ñáõÛóÝ»ñÇ, ³éÏ³ íÇ×³Ï³·ñáõÃÛ³Ý ïíÛ³ÉÝ»ñÇ ¨ ³ÛÉ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ïíÛ³ÉÝ»ñÇ í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝÁ ÃáõÛÉ ¿ ï³ÉÇë Ñ»ï¨Û³É »½ñ³Ï³óáõÃÛ³ÝÁ Ñ³Ý·»É.

ø³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý áÉáñï

- Æñ³íÇ×³ÏÇ í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝÇó å³ñ½¿ ¹³éÝáõÙ, áñ ÐÐ Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý ¨ ²Ü í»ñçÇÝ Ý³Ë³Ó»éÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ` Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ùß³ÏáõÙÁ, ÍÝÝ¹û·ÝáõÃÛ³Ý ¨ »ñ»Ë³ÛÇ Ñ³í³ëï³·ñÇ ¹»åÇ Ù³ÝÏáõÃÛ³Ý áÉáñï ÙÕí³Í é»ëáõñëÝ»ñÇ ³í»É³óáõÙÁ ËÇëï ÑÇÙÝ³íáñí³Í ¨ ã³÷³½³Ýó ³ñ¹Ç³Ï³Ý ù³ÛÉ»ñ »Ý: ê³Ï³ÛÝ Ý³¨ å³ñ½¿, áñ ¹ñ³ í»ñçÝ³Ï³Ý ³ñ¹ÛáõÝ³í»ïáõÃÛáõÝÁ áõÕÕ³ÏÇáñ»Ý կապված է մանկաբարձա-գինեկոլոգիական և մանկաբուժական համակարգի տարբեր օղակների գործունեության բարելավումից, կադրերի առկայությունից և ի վերջո՝ որակյալ և տնտեսապես արդյունավետ բուժօգնության տրամ³¹ñáõÙÇó:

Ð³Ù³Ï³ñ·³ÛÇÝ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ËÝ¹ÇñÝ»ñ

- ÆÝãå»ë ÝßÍ»É ¿ Ý³¨ Ý³ËÏÇÝáõÙ ÁÝ¹áõÝí³Í ÷³ëï³ÃÕÃ»ñáõÙ, ³éÏ³ ¿ áÉáñïÇ տարբեր օղակների աշխատանքի անհամաձայնություն և ֆունկցիոնալ կապերի Ïáñáõëï: ÂáõÛÉ ¿ Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·áõÙÁ, ó³Íñ ¿ Ï³é³í³ñ»ÉÇáõÃÛ³Ý Ù³Ï³ñ¹³ÏÁ ¨ Çñ³Ï³ÝáõÙ ãÏ³ ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý ÙáÝÇïáñÇÝ· ¨ ³ç³ÏÇó í»ñ³ÑëÏáõÙ / ëáõå»ñíÇ½Ç³:
- Ø³ñ½³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏáõÙ ÃáõÛÉ ¿ Ï³é³í³ñÙ³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Á, Ù³ñ½³ÛÇÝ ¨ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ ÇÝëïÇïáõïÁ Ã»ñÇ ¿ ·áñÍáõÙ, Ï³Ù ÁÝ¹Ñ³Ýñ³å»ë ãÇ ·áñÍáõÙ:
- àõÕ»·ñÙ³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Á áõÝÇ Ù»Í Ã»ñáõÃÛáõÝÝ»ñ:
- Ոլորտի տարբեր մակարդակներում բացակայում է «թիմային» աշխատանքը, առկա են ³ÝÓÝ³Ï³Ý ¨ ÇÝëïÇïáõóÇáÝ³É Ñ³Ï³ëáõÃÛáõÝÝ»ñ, áñáÝù Ë³Ã³ñáõÙ »Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ³ßË³ï³ÝùÁ:
- Տարբեր տեղեկատվական աղբյուրների վերլուծությունը պարզեց, որ առկա են էական տարբերուÃÛáõÝÝ»ñ ²Ü, ²ì Ì, ²²Æ ¨ Ù³ñ½³ÛÇÝ Ï³éáõÛóÝ»ñÇ ïñ³Ù³¹ñáõÃÛ³Ý ï³Ï·ïÝíáÕ ïíÛ³ÉÝ»ñÇ ÙÇç¨:

²ÝÓÝ³Ï³½ÙÇ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ËÝ¹ÇñÝ»ñ

- ºñ»Ë³Ý»ñÇ Ñ»ï ³ßË³ïáÕ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ å³Ï³ëÁ Ñ³ë»É ¿ ÏñÇïÇÏ³Ï³Ý ³ëïÇ×³ÝÇ: Ü»ñÏ³Û³óí³Í ÙÇç³½·³ÛÇÝ ïíÛ³ÉÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³Ù»Ù³ï³Ï³Ý í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝÁ óáõjg է տալիս, որ մանկական ազգաբնակչություն / մանկաբույժ հարաբերակցությունը կազմում է 1 : 1100, ինչը մոտ է կամ նույնիսկ զիջում է ÙÇç³½·³ÛÇÝ óáõó³ÝÇßÝ»ñÇÝ, ë³Ï³ÛÝ, Ñ³ßíÇ ³éÝ»Éáí ï³ñÇù³ÛÇÝ Ï³éáõóí³ÍùÁ, ինչպես նաև այն փաստը, որ ենթադրաբար շատերը կվերապատրաստվեն áñå»ë

ընտանեկան բժիշկ, արդեն իսկ մոտ ապագայում Հայաստանի Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³ëÝ³ ·»ïÝ»ñÇ Ãí³ù³Ý³ ÏÁ¿³ å»ë ùÇã ÏÉÇÝÇ:

- Հայաստանում մանկական ազգաբնակչությանը սպասարկող անձնակազմի, ինչպես նաև երեխաների հետ աշխատող ընտանեկան բժշիկների շրջանում առկա է »ñÇï³ë³ñ¹ Ï³¹ñ»ñÇ ½·³ÉÇ å³Ï³ë` Ð³Ù³ëï³ÝáõÙ Ýñ³Ýù Ï³½ÙáõÙ »Ý 1%-Çó å³Ï³ë, ÇëÏ, ûñÇÝ³Ï ²ØÜ –áõÙ` 23%:

- Աջակցող վերահսկման խնդիրները բաց են թե՛ առաջնային, թե՛ երկրորդային և »ññáñ¹³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÝ»ñáõÙ:

- Հայտնի է, որ մանկաբույժների բացարձակ մեծամասնությունը Հայաստանում Ï³½ÙáõÙ »Ý Ç·³Ï³Ý ë»éÇ Ý»ñÏ³Ù³óáõóÇãÝ»ñÁ, ÙÇÝã¹»é ²ØÜ-Ç ûñÇÝ³Ïáí, ïÕ³Ù³ñ¹ÇÏ Ï³½ÙáõÙ »Ý Ï»ëÇó ³í»ÉÇÝ: Î³Ý³Ýó ·»ñ³ÏßéáõÙÁ ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáõÙ ¿ բժիշկների áõÕ»·ñáõÙÝ»ñÁ ¹»åÇ Ù³ñ½»ñ:

ÐÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³Ï

- Ì»ñçÇÝ ï³ëÝ³ÙÛ³ÏÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ÑÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñÇ ù³Ý³Ïը Հայաստանում շարունակաբար կրճատվել է: Ներկայումս այն Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝáõÙ ¿ ÙÇçÇÝ ºíñáå³Ï³Ý Ù³Ï³ñ¹³ÏÇÝ ¨ ÝáõÛÝÇëÏ ½ÇçáõÙ ¿ ¹ñ³Ý; հետագա կրճատումները կարող են ուղղակիորեն ազդել երեխաների բուժօգնության մատչելիության, հասանելիության և որակի վրա: Նույնը վերաբերվում ¿ Ý³¨ մանկաբարձա- ·ÇÝ»ÏáÉá·Ç³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ:

- Թե՛ վիճակագրության վերլուծությունը, թե՛ բուժանձնակազմի հարցազրույցները ի հայտ են բերել մարզերի մակարդակում տրամադրվող հիվանդանոցային օգնության áñ³ÏÇ ¨ åñ³Ï ïÇÏ³ÛÇ ËÝ¹ÇñÝ»ñ: Ø³ëÝ³íáñ³å»ë, ³éÏ³ »Ý ¹»åÇ Ñ³Ù³ÛÝù³ÛÇÝ / Ù³ñ½³ÛÇÝ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñ ¹ÇÙ»ÉÇáõÃÛ³Ý ¨ ÙÇ³Å³Ù³Ý³Ï, ï³ñ³Í³ßñç³ÝÝ»ñÇó դեպի Երևանի բուժհաստատություններ ուղեգրումների ինտենսիվ ցուցանիշի էական տարբերություններ: Նման տարբերությունները չեն կարող բացատրվել օբյեկտիվ գործոններով: Հավանական բացատրությունÝÝ»ñÇó ¿ áñáß Ù³ñ½³ÛÇÝ / Ñ³Ù³ÛÝù³ÛÇÝ հիվանդանոցային ծառայություններում ցուցաբերվող օգնության որակի խնդիրները, վստահության պակասը թե՛ բնակչության, թե՛ առաջնային մակարդակի անձնակազմի ÏáõÙÇó: Ð³í³Ý³Ï³Ý ¿ Ý³¨ ³ÛÝ, áñ ¹ñ³Ý Ñ³Ï³é³Ï, áñáß ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñáõÙ ÏÇñ³éíáõÙ ¿ ³ÝÏ»ÕÇ ÑáëåÇï³É³óÙ³Ý åñ³Ï ïÇÏ³Ý: ê³ áõÕÕ³ÏÇ Ã»É³¹ñáõÙ ¿ ÏáÝÏñ»ï ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñáõÙ / ï³ñ³Í³ßñç³ÝÝ»ñáõÙ Çñ³íÇ×³ÏÇ Ñ³Ù³ÉÇñ ·Ý³Ñ³ïÙ³Ý¨ ·áñÍÝ³Ï³Ý ù³ÛÉ»ñáí ßïÏÙ³Ý ³ÝÑñ³Å»ßïáõÃÛáõÝÁ:

- Հիվանդանոցներում ցուցաբերվող օգնության խնդիրներից է նաև երեկոյան և ·Çß»ñ³ÛÇÝ Å³Ù»ñÇÝ ÁÝ¹áõÝí³Í ÑÇí³Ý¹Ý»ñÇ í³ñÙ³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÁ, Ñ³ïÏ³å»ë ³ÝÓÝ³Ï³½ÙÇ Ñ»ï³·³ Ïñ×³ïÙ³Ý å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ:

- ¸»åÇ ºñ¨³Ý áõÕ»·ñáõÙների տարբերությունները, ինչպես նաև շտապ դեպքերում դեպի Երևան հիվանդների տեղափոխելու պրակտիկայի տարբերությունները թույլ են ï³ÉÇë »½ñ³Ï³óÝ»É, áñ ïíÛ³É ËÝ¹ñÇ ßáõñç ¨ë ãÏ³ ÙÇ³ÝÙ³Ý Ùáï»óáõÙ ¨ ³ÛÝ å³Ñ³ÝçáõÙ ¿ Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·áõÙ:

²éáÕçáõÃÛ³Ý ³é³çÝ³ÛÇÝ å³Ñå³ÝÙ³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·

- Չնայած, որ ընտանեկան բժշկության ինստիտուտի ներմուծումից անցել է բավականին ժամանակ, թե՛ բնակչության, թե՛ բուն անձնակազմի կողմից դեռ դրսևորվում է տարբերակված մոտեցում, և հաշվի է առնվում, արդյոք տվյալ բժիշկը նախկինում եղել է մանկաբույժ, թե թերապևտ:
- Հարզազրույցները փաստում են, որ ընտանեկան բժիշկների կրթության մեջ առկա էր մանկաբուժության հարցերի շուրջ պրակտիկ ուսուցման պակաս:
- Ընտանեկան բժիշկների / մանկաբույժների կողմից երեկոյան / գիշերային ժամերին ցուցաբերվող օգնության խնդիրը ևս պահաջում է որոշակի կանոնակարգում:
- Առկա գրագրության մակարդակը ազդում է մանկաբույժների ծանրաբեռնվածության և Ñ³ïÏ³å»ë Ï³ÝË³ñ·»ÉÇã ¨ ËáõÑÑ¹³ï í³Ï³Ý ³ßË³ï³ÝùÇáõ³ÏÇ:
- Ð³ßíÇ ³éÝ»ÉáíÙÇç³½·³ÛÇÝ ÷áõÓÁ Ð³Û³ëï³ÝÛ³Ý í»ñçÇÝ ï³ëÝ³ÙÛ³ÏÇ ÷áõÓÁ՝ արդիական է առաջնային մակարդակում մանկաբույժների տեղի և դերի հստակեցումը, նրա՝ մի կողմից ընտանեկան բժիշկների, մյուս կողմից՝ ÑÇí³Ý¹³ÝáõÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³Ù³·áõÍ³ÏóáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñÇ ¨ Ï³åÇ Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·áõÙÁ:

Ü³Ë³-¨ Ñ»ï¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ ÏñÃáõÃÛáõÝ

- ²éÏ³ »Ý Ý³Ë³¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ ¨ Ñ»ï¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ ÏñÃáõÃÛ³Ý áõñ³ÏÇ ËÝ¹ÇñÝ»ñ, ¹ñ³Ýó՝ ÙÇç³½·³ÛÇÝ ÁÝ¹áõÝí³Í Ùáï»óáõÙÝ»ñÇÝ Ñ³Ý³å³ï³ëË³Ý»óÙ³Ý ËÝ¹Çñ:
- Ð»ï¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ ÏñÃáõÃÛ³Ý Ù»ç³éÏ³ ¿ ·áõÍÝ³Ï³Ý ÑÙïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¹³ë³í³Ý¹Ù³Ý å³Ï³ë, ÇÝãÝ¿³å»ë Çç»óÝáõÙ¿¹ñ³ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ïáõÃÛáõÝÁ:

²é³ç³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñ

ø³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý áÉáñïáõÙ

- Ð»ï¨áÕ³Ï³Ýáõñ»Ý ß³ñáõÝ³Ï»É Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ, áõÕÕí³Í Ùáõñ áõ Ù³ÝÏ³Ý áÉáñïÇ ³ç³ÏóáõÃÛ³ÝÁ, ·áõÍÝ³Ï³ÝáõÙ Ý»ñ¹Ý»É Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, Ñ³ïÏ³å»ë §ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý 2009-2015 թթ. ռազմավարությամբ», ÇÝãå»ë Ý³¨ §ì»ñ³ñï³¹ñողական առողջության» ռազմավարությամբ Ý³Ë³ï»ëí³Í ù³ÛÉ»ñÁ:
- Շարունակաբար ավելացնել ֆինանսական հատկացումները այս երկու ÷áËï³å³ïóí³Í áÉáñïÝ»ñáõÙ՝ ÷Ýïրելով այլ ֆինանսական աղբյուրներ և Ýáñ³ñ³ñ³Ï³Ý ýÇÝ³Ýë³íáõÙ³Ý Ù»Ë³ÝÇ½ÙÝ»ñ:

Ð³Ù³Ï³ñ·³ÛÇÝ ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ ÉáõÍÙ³ÝÝ áõÕÕí³Í ù³ÛÉ»ñ

- Ð³Ù³Ï³ñ·Ý»ñ¹ñíáÕ Éñ³óáõóÇã ÙÇçáóÝ»ñáõÙ Ý³Ë³ï»ë»É áñáß³ÏÇ Ù³ë, áõÕÕí³Í Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç ·áõÍáõÝ»áõÃÛ³Ý Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·Ù³ÝÁ, ÙáÝÇïáõÇÝ·ÇÝ ¨ ³ç³ÏóáõÕ í»ñ³ÑëÏÙ³ÝÁ, Ù³ëÝ³íáõñ³å»ëÙ»Í áõß³¹ñáõÃÛáõÝ¹³ñÓÝ»É ³ç³ÏóáõÕ í»ñ³ÑëÏÙ³ÝÝ

áõÕÕí³Í Ù³ëÝ³·Çï³Ï³ñ խմբերի կազմավորմանն ու իրենց աշխատանքների Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·Ù³ÝÝáõ ýÇÝ³Ýë³íáñÙ³ÝÁ:

- ´³ñÓñ³óÝ»É Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç Ï³é³í³ñ»ÉÇáõÃÛáõÝÁ, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë Ñëï³Ï»óÝ»É ¨ բարձրացնել նախարարության և մարզպետարանների առողջապահական բաժինների ¹»ñ³Ï³ï³ñáõÙÁ:

- ´³ñÓñ³óÝ»É Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ÇÝëïÇïáõïÝ»ñÇ ¨ ³ëáóÇ³óÇ³Ý»ñÇ դերակատարումը՝ քաղաքականությանը վերաբերվող մասնագիտական ËáñÑñ¹³ïáõÃÛ³Ý, áÉáñïÇ Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·Ù³Ý, ÙáÝÇïáñÇÝ·Ç ¨ í»ñ³ÑëïÙ³Ý áõÕÕáõÃÛáõÝÝ»ñáí:

- Ներդնել մարզի / բուժհաստության մակարդակներում իրավիճակի, որակական և ù³Ý³Ï³Ï³Ý ·Ý³Ñ³ïÙ³Ý ¨ ßïÏÙ³Ý ÙßÏ³å»ë ·áñÍáÕÙ»Ë³ÝÇ½ÙÝ»ñ:

- Ուղղել միջոցներ մարզային մանկաբույժների ինստիտուտի Çñ³Ï³Ý ³ßË³ï³ÝùÇ ապահովման ուղղությամբ:

- Հստակեցնել ոլորտին վերաբերվող վիճակագրáõÃÛ³Ý Ñ³í³ù³·ñÙ³Ý մեխանիզմները, բարձրացնել ճշտ·ñïáõÃÛáõÝÁ:

²ÝÓÝ³Ï³½Ù

- ²éÝí³½Ý Ùáï³Ï³ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ß³ñáõÝ³Ï»É å»ïáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó ýÇÝ³Ýë³íáñíáÕ մանկաբուժության կլինիկական օրդինատուրայի ընդունելությունը 2010 թ. Ù³Ï³ñ¹³Ïáí:

- Ü³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý áñ¹»·ñí³Í ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ ÙßÏ³å»ë áõß³¹ñáõÃÛ³Ý Ï»ÝïñáÝáõÙ å³Ñ»É áÉáñïÇ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ ³ßË³ï³í³ñÓ»ñÇ մակարդակները, շարունակել դրա բարձրացման քաղաքականությունը:

- Բարձրացնել կառավարության առջև անձնակազմի՝ արտաբյուջետային »Õ³Ý³ÏÝ»ñáí ß³Ñ³·ñ·éÙ³Ý Ñ³ñóÁ:

- Ü»ñ¹Ý»É Ù»Ë³Ý Ç½Ù, áñÇ å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ å»ï³Ï³Ý å³ïí»ñ / ÷áËÑ³ïáõóáõÙ կարող են ստանալ միայն այն ապագա բժիշկները, որոնք գնալու են շրջան աշխատելու առավել պահանջված մասնագիտությունների ուղղությամբ (մանկաբույժ, Ý»áÝ³ïáÉá·, նեղ մանկաբուժական մասնագետ, ընտանեկան բժիշկ):

- Ü»ñ¹Ý»É Ù»Ë³Ý Ç½Ù, áõÕÕí³Í ßñç³Ý³í³ñïÝ»ñÇ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ¨ Ñ»ï³·³ ³ßË³ï³í³Ûñ»ñի վերաբերյալ առավել վաղ կողմնորոշմանը:

ÐÇí³Ý¹³Ýáó³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³Ï

- ä³Ñå³Ý»É Ù³ÝÏ³Ï³Ý Ù³Ñ×³Ï³ÉÝ»ñÇ Ý»ñÏ³ÛÇë քանակը / բաժանմունքÝ»ñÁ:

- ÆÝãå»ë ¨ åÉ³Ý³íáñí³Í ¿ ÐÐ ²Ü ÏáÕÙÇó, Ñ½áñ³óÝ»É ßñç³Ý³ÛÇÝ ¨ Ù³ñ½³ÛÇÝ հիվանդանոցները, հիմնելով կամ վերականգնելով ինտենսիվ բուժման Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÁ:

- Մահճակալային ֆոնդի, բաժանմունքÝ»ñÇ Ó¨³÷áËáõÙÝ»ñÝ Çñ³Ï³Ý³óÝ»É ÙÇ³ÛÝ նախարարության համաձայնությամբ՝ ունենալով մասնագիտական եզրակացության:

- ²նհրաժեշտ է ներդնել բոլոր մակարդակների հÇí³Ý¹³ÝáõÝ»ñÇ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý, Ý»ñ³éÛ³É ÑáëåÇï³É³óáõÙÝ»ñÇ ¨ áõÕ»·ñáõÙÝ»ñÇ åñ³Ï ïÇÏ³ÛÇ ÙáÝÇïáñÇÝ·Ç ¨ ³ç³ÏóáÕ í»ñ³ÑëÏÙ³Ý Ù»Ë³ÝÇ½ÙÝ»ñ:
- ´ÅßÏ³Ï³Ý ³ÝÓÝ³Ï³½ÙÇ å³Ï³ëÇ å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ, ÙßÏ³É ¨ Ý»ñ¹Ý»É Íñ³·Çñ, ուղղված մանկաբուժության հարցերի շուրջ մարզերի հիվանդանոցների ³ÛÉ մասնագիտությունների բժիշկների և բուժքույրերի գիտելիքների և հմտությունների բարձրացմանը:

²éáÕçáõÃÛ³Ý ³é³çÝ³ÛÇÝ å³Ñå³ÝÙ³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·

- Հստակեցնել մանկաբույժի դերը և տեղը ներկայումս ներդրվող համակարգի ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ:
- Ì»ñ³Ý³Û»É Ý»ñÏ³ÛÇë ÝáñÙ»ñÁ ¨ ë³ÑÙ³Ý³÷³Ï»É ³é³çÝ³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏáõÙ ·ñ³·ñáõÃÛáõÝÁ:
- Կանոնակարգել երեկոյան / գիշերային ժամերին ցուցաբերվող բուժօգնության Ñ³ñó»ñÁ:

Ü³Ë³-¨Ñ»ï¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ ÏñÃáõÃÛáõÝ

- Ð³Ù³å³ï³ëË³Ý»óÝ»É Ùáñ áõ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý Ñ³ñó»ñÇ ßáõñç Ý³Ë³¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ áõëáõóÙ³Ý å³Ñ³ÝçÝ»ñÁ ÙÇç³½·³ÛÇÝ ÝáñÙ»ñÇÝ ¨ Ð³Û³ëï³ÝÛ³Ý Çñ³íÇ×³ÏÇ ³é³ÝÓÝ³Ñ³ïÏáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ:
- ØßÏ»É ³ßË³ï³ï»Õ»ñáõÙ Ñ»ï¹ÇåÉáÙ³ÛÇÝ áõëáõóÙ³Ý Ýáñ Ù»Ë³ÝÇ½ÙÝ»ñ:
- Թե՛ նախադիպլոմային, թե՛ հետդիպլոմային ուսուցման շրջանակներում բարձրացնել ³é³çï³ñ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý Ï³éáõÛóÝ»ñÇ, ÇÝëïÇïáõïÝ»ñÇ, ³ëáóÇ³óÇ³Ý»ñÇ ¹»ñ³Ï³ï³ñáõÙÁ:
- ØßÏ»É Ù»Ë³ÝÇ½ÙÝ»ñ, áõÕÕí³Í Ñ³ïÏ³å»ë Ù³ñ½»ñÇ ³ÝÓÝ³Ï³½ÙÇ` Å³Ù³Ý³Ï³ÏÇó ·ñ³Ï³ÝáõÃÛáõÝÇó, ³Û¹ ÃíáõÙ Ñ³í³ëïÇ ÆÝï»ñÝ»ï³ÛÇÝ é»ëáõñëÝ»ñÇó û·ïվելու հնարավորությունների բարձրացմանը:

ú¶î²¶àðÌì²Ì¶ð²Î²ÜàôÂÚàôÜ

1. ºñ»Ë³Ý»ñÇ ¨ ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕçáõÃÛ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý 2009-2015ÃÃ. é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝ, 2009
2. Ð³Û³ëï³ÝÇ Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý բnւժաստատությունների կողմից Ùáñ ¨ Ù³ÝÏ³Ý Í³é³ÛáõÃÛ³Ý վերաբերյալ ²éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³ÝÁ ïñ³Ù³¹ñí³Í Ñ³ßí»ïíáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ïíÛ³ÉÝ»ñ, 2010Ã.
3. Ð³Û³ëï³ÝÇ ÅáÕáíñ¹³·ñ³Ï³Ý ÅáÕáí³Íáõ, 2010
4. Ð³Û³ëï³ÝÇ íÇ×³Ï³·ñ³Ï³Ý ï³ñ»·Çñù, ²ìÌ, 2009
5. ÐÐ ²éáÕç³å³Ñ³Ï³ÝÑ³Ù³Ï³ñ·Ç ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý ·Ý³Ñ³ïáõÙ, ²ÐÎ, 2007
6. ÐÐ »ñ»Ë³ÛÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý 2004-2015 Ãí³Ï³ÝÝ»ñÇ ³½·³ÛÇÝ Íñ³·Çñ 2003
7. Øáñ áõ Ù³ÝÏ³Ý ³éáÕçáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý 2003-2015 ÃÃ. é³½Ù³í³ñáõÃÛáõÝÁ, 2003
8. ÅáÕáíñ¹³·ñáõÃÛ³Ý ¨ ³éáÕçáõÃÛ³Ý Ñ³ñó»ñÇ Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝ, Ð³Û³ëï³Ý, 2005
9. Վերարտադրողական առողջության բարելավման 2007-2015 ³½·³ÛÇÝ Íñ³·ÇñÁ, 2007
10. Reproductive and Child Health Services in Armenia, Project NOVA/USAID, 2006
11. Analysis of Armenia Rural Health Post Activities, Project NOVA/USAID, 2007
12. Evaluation of Key Project NOVA activities in Northern Armenia, Project NOVA/USAID, 2008
13. Truzyan N, Grigoryan R, Avetisyan T, Crape B, Petrosyan V. Protecting the Right of Women to Affordable and Quality Health Care in Armenia: Qualitative Assessment of the Obstetric Care State Certificate Program. American University of Armenia, Center for Health Services Research and Development, Yerevan, Armenia, April 2010
14. American Academy of Pediatrics, Committee on Community Health Services. The pediatrician's role in community pediatrics. Pediatrics, 1999; 103: 1304 -1307
15. www.census.gov/popest/states/asrh/SC-EST2008-01.html
16. www.cdc.gov
17. American Academy of Pediatrics; www.aap.org/workforce
18. American Academy of Pediatrics; www.aap.org/research/period
19. Aryayev M. Development of Primary pediatric Care in Ukraine. Report at the European Forum for Primary Care, 2008 (www.futureofprimarycare.com)
20. Barak S, Rubino A, Grguric J et al. The future of primary pediatric care in Europe: reflections and Report of the EPA/UNEPSA Committee. Acta Pediatrics 2010 99, 13-18
21. Bhrolchain C M Ni. Who should provide primary care for children? Arch Dis Child 2004, vol 89, 116 - 117
22. Court D (Chairman). Fit for the future, the report of the committee on child health services. London, England H.M.Stationary office, Cmnd 6684. 976
23. Court S The future of pediatric primary care and child health Arch Dis Child 2004, vol 89, 119 - 120
24. Craft A**.** Out of hours care*.* Arch Dis Child 2004, vol 89, 112-113
25. Esso DV, Del Torso S, Hadiiipanais A et al . Pediatric primary care in Europe: variations between countries. Arch Dis Child 2010; 95: 791-795
26. European Health for all Database (HFA-DB). Copenhagen, WHO Regional Office for Europe (http://data.euro.who.int/hfadb/).
27. John L.Kiely, Michael D.Kogan. Prenatal Care. Division of Health and Utilization Analysis, National Center for Health Statistics, Center for Disease Control and Prevention, Hyattsville, Maryland
28. Hall S, C Lawson Nurse practitioners. Arch Dis Child 2004, vol 89, 117 – 118

29. Improving Hospital Care for Children, Case study report (Armenia, Kazakhstan, Turkmenistan and Uzbekistan), WHO Regional office for Europe, 2010
30. Katz M, Rubino A, Collier J et al/ Demography of Pediatric Primary Care in Europe: Delivery of Care and Training. Pediatrics 2002; 109; 788 – 796
31. Pediatric Services within the Communities for the New Millennium. Report of a Working Party: Royal College of Pediatrics and Child Health; 1999
32. Peile E. The future of primary care pediatrics and child health; Arch Dis Child 2004, vol 89, 113 – 115
33. Rechel B, Spencer N, Blackburn c et al. health reforms on child health services in Europe: the case of Bulgaria. European Journal of Public Health 2009, 19, 3, 326 -330
34. Rechel B, McKee M. Lessons from polyclinics in Central and Eastern Europe. Br Med J 2008; 337, a 952
35. Report on Assessment of quality of paediatric hospital care in Armenia, WHO Regional office for Europe, 2005
36. Rigby RJ, Kohler JL, Blair ME, Metchler R. Child Health Indicators for Europe: A priority for a caring society. European Journal of Public Health 2003; 13 (3 supplement); 38-46
37. Russel B, Green NS, Steiner CA et al. Cost of Hospitalization for preterm an low birth weight infants in the United States. Pediatrics 2007; 120, 1-9
38. Smart DR, ed. Physician Characteristics and Distribution in the US, Chicago, Ill: American Medical Association, 2009
39. Soweden D The future for child healthcare provision within general practice; Arch Dis Child 2004, vol 89, 115 - 116
40. U.S. Department of Health and Human Services, Health Resources and Services Administration, Maternal and Child Health Bureau. Child Health USA 2007. Rockville
41. WHO Primary health care – now more than ever. World Health Report, 2008
42. “Выявление барьеров системы здравоохранения для внедрения ИВБДВ. Оценка качества внедрения”, Отчет, Армения, 2008

Ð²ì ºÈì² ÌÜºð

Ð³í»Éí³Í 1

Հարցաթերթիկ բժիշկների Ñ³Ù³ñ

1. Երեխայի վիճակի վատացման ո՞ր փուլում են ծնողները դիմում բժիշկի:
2. Ի՞նչ խնդիրներ կան երեխաների բուժօգնությունը ավելի մատչելի և համատարած Ï³½Ù³Ï»ñå»Éáõ Ñ³ñóáõÙ:
3. Դուք ունեք թերապևտիկ բազային կրթություն, անցել եք ընտանեկան բժիշկի í»ñ³å³ïñ³ëïáõÙÁ ¨ëå³ë³ñÏում եք նաև մանկական ազգաբնակչությանը.
   - ի՞նչ դժվարություններ եք ունենում երեխաների բուժօգնությունը կազմակերպելու Ñ³ñóáõÙ:
4. Ի՞նչ առաջարկներ/բարեփոխումներ կառաջարկեիք ուղեգրման համակարգում: Հեշտությամբ են կնքվáõÙ ³ñ¹Ûá±ù Ò»ñ ïñí³Í áõÕ»·ñ»ñÁ:
5. ´³í³ñ³ñí³Í »ù ³ñ¹Ûá±ù Ù³ñ½³ÛÇÝ »ñÏñáñ¹³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÇ ցուցաբերած բուժօգնությունից:
6. ¶áÑ³óÝáõ±Ù ¿ Ò»½ í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³Ý Ý»ñÏ³ Ñ³Ù³Ï³ñ·Á ¨ Ç±Ýã Ïáõ½»Ý³ÛÇù ÷áË»É:
7. Բուժհաստատությունում ունե՞ք դեռահասային բժիշկ և փոխանակվում է արդյո՞ք ¹»é³Ñ³ëÝ»ñÇ ³éáÕç³Ï³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ Ñ»ï Ï³åí³Í ï»Õ»Ï³ïáõÃÛáõÝÁ:
8. ´ÅßÏ³Ï³Ý ÝáñáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ ÇÝãå»±ë »ù Í³ÝáÃ³ÝáõÙ: ´ÅßÏ³Ï³Ý Ç±Ýã ·ñ³Ï³ÝáõÃÛáõÝÇó »ù û·ïáõÙ: ºÃ» û·ïáõÙ »ù ÇÝï»ñÝ»ïÇó, á±ñ Ï³Ûù»ñÇó »ù û·ïáõÙ:
9. Գոհ ե՞ք, արդյոք, մանկական ազգաբնակչությանը ցուցաբերվող նեղ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý û·ÝáõÃÛáõÝÇó:
   - ºÃ» áã, Ç±Ýã ËÝ¹ÇñÝ»ñ Ï³Ý: Üß»ù, Ã» Ñ³ïÏ³å»ë á±ñ Ý»Õ Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ å³Ï³ë¿ ½·³óíáõÙ:
10. Ինչպե՞ս են ինտեգրվում երիտասարդ բժիշկները պոլիկլինիկայի/ հիվանդանոցի/ մարզի ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·ÇÝ:
11. Ինչպիսի՞ն է ծնողների վերաբերմունքը բժշկական անձնակազմի նկատմամբ:
12. î³ñíáõ±Ù »Ý ³ñ¹Ûáù ³ßË³ï³ÝùÝ»ñ ÍÝáÕÝ»ñÇ ³éáÕç³Ñ³Ï³Ý ÏñÃ³Ï³Ý Ù³Ï³ñ¹³ÏÁ բարձրացնելու համար:
13. ºÃ» ß³ñáõÝ³ÏíÇ »ñÇï³ë³ñ¹ Ï³¹ñ»ñÇ ³ñï³ÑáëùÁ, Ç±Ýã Ï³ñáÕ ¿ ï»ÕÇ áõÝ»Ý³É ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·Ç Ñ»ï, Ç±Ýã Ñ»ï¨³ÝùÝ»ñ ÏÉÇÝ»Ý:

14. Ի՞նչ տարբերություններ եք տեսնում նախկինում և վերջին հինգ տարիներին բժիշկների ÏñÃÙ³Ý, ³ßË³ï³ÝùÇ Ï³½Ù³Ï»ñåÙ³Ý, ýÇÝ³Ýë³íáñÙ³Ý ¨ ã³÷áñáßÇãÝ»ñÇ կապակցությամբ:

15. Ի՞նչ կարծիք ունեք կատարողականի վրա հիմնված ֆինանսավորման մասին (բժիշկը ëï³ÝáõÙ ¿ Ñ³í»ÉÛ³É ³ßË³ï³í³ñÓ, »Ã» Ï³ï³ñáõÙ ¿ áñ³ÏÛ³É ³ßË³ï³Ýù, Ñ³ëÝáõÙ ¿ որոշակի բարձր ցուցանիշների):

16. Ինչ եք կարծում, արդյո՞ք մանկաբույժն անհրաժեշտ է առողջության պահպանման ³é³çÝ³ÛÇÝ Ñ³Ù³Ï³ñ·áõÙ:

Ð³í»Éí³Í 2

Ð³ñó³Ã»ñÃÇÏ ÍÝáÕÝ»ñÇ Ñ³Ù³ñ

1. Որտե՞ղ եք սովորաբար դիմում Ձեր երեխայի առողջական խնդիրների դ»åùáõÙ:
2. Ինչի՞ց ելնելով եք նախընտրում հենց այս բժշկական հաստատությունը:
3. ´ÅßÏ³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝ ¹ÇÙ»Éáõó ÙÇ±շտ եք բավարարված բժիշկի/բուժùñáç ցուցաբերած օգնությունից:
4. Մանկական ազգաբնակչությանը հասանելի բժշկական ծառայությունները բավարարում »Ý³ñ¹Ûá±ù Ò»½:
   - ºÃ»± ³Ûá, ËÝ¹ñáõÙ »Ýù ÝÏ³ñ³·ñ»É ÙÇ ù³ÝÇ ¹ñ³Ï³Ý Ï»ï»ñ:
   - ºÃ»± áã, Ç±Ýã Ïáõ½»Ý³ÛÇù ÷áË»É/í»ñ³óÝ»É ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ որակը բարձրացնելու համար:
   - Երբևէ դիմե՞լ եք համապատասխան ատյաններին տվյալ իրավիճակը շտկելու համար:
5. Հիվանդանոցում բուժվելու ընթացքում տրամադրվում են արդյո՞ք բոլոր անհրաժեշտ å³ñ³·³Ý»ñÁ ¨ ¹»Õáñ³ÛùÁ:
6. Բուժհաստատություն դիմելուց բավարարվա՞ծ եք արդյոք ողջ բուժանձնակազմի վերաբերմունքից:
   - ºÃ»± ³Ûá, ËÝ¹ñáõÙ »Ýù ÝÏ³ñ³·ñ»É ÙÇ ù³ÝÇ ¹ñ³Ï³Ý Ï»ï»ñ:
   - ºÃ» áã, Ç±Ýã Ïáõ½»Ý³ÛÇù ÷áË»É/Ñ³ñÙ³ñ»óÝ»É ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ որակը բարձրացնելու համար: Նշեք, որոնք են բացասական երևույթները՝ երկար ëå³ë»ÉÁ, ·áõÙ³ñ·³ÝÓ»ÉÁ, Ïáå ï»ÉÁ ¨ ³ÛÉ:
   - ¸ÇÙ»±É »ù Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý³ïÛ³ÝÝ»ñÇÝ ï íÛ³É Çñ³íÇ×³ÏÁ ßï Ï»Éáõ Ñ³Ù³ñ:
7. Երբևէ՞ բուժհաստատության կողմից Ձեզ տրամադրվել են երեխաների առáÕçáõÃÛ³ÝÁ վերաբերվող կրթական նյութեր:
8. Արդյո՞ք երեխայի բուժման ընթացքում բժիշկը տրամադրում է ճիշտ տեղեկատվություն երեխայի վիճակի և բուժման ընթացքի մասին:
9. Ինչի՞ց ելնելով եք երեխայի բուժումը ցանկանում կազմակերպել մայրաքաղաքում, ³ÝÏ³Ë ÑÇí³Ý¹áõÃÛ³Ý Í³ÝñáõÃÛ³Ý աստիճանից: Նշեք Երևանում բուժման դրական և բացասական կողմերը: Ինչ տարբերություններ կան որակի տեսակետից:
10. Ի՞նչ ավանդական միջոցներ եք կիրառում երեխայի բուժման ընթացքում:
11. Ե՞րբ է կատարվում պատրոնաժ բուժքրոջ այցը նորածնին տեսնելու նպատակով:
12. Æ±Ýã Ï³ÝË³ñ·»ÉÇã Ã»ëï»ñ/Ñ»ï³½áïáõÃÛáõÝÝ»ñ¿ ³Ýó»É Ò»ñ »ñ»Ë³Ý:
13. Հղիության ընթացքում բուժաշխատողից ստացե՞լ եք արդյոք համապատասխան ï»Õ»ÏáõÃÛáõÝ»ñ ¨ Éáõë³íáñã³Ï³Ý ÝÛáõÃ»ñ: Æ±ÝãÝ ¿ ÷áËí»É Ò»ñ ³éûñÛ³ ÏÛ³ÝùáõÙ հղիանալուց հետո (սնուցում, ֆիզիկական ակտիվություն, շրջապատի վերաբեñÙáõÝù, ËÝ³Ùù ¨ ³ÛÉÝ):